



T.C.

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**SURİYELİ GÖÇMENLER BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN GÖÇ
POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ; BATMAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Şeyhmus YAMAN

Danışman

Doktor Öğretim Üyesi Ayşe Gül KANBAK

BATMAN

HAZİRAN-2020

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Şeyhmus YAMAN

ÖZET

Uzun bir geçmişe sahip olan göç olgusu zaman içinde farklı nedenler ve boyutlar kazanmıştır. Çağımızda göç kavramı hem hızla artan boyutları hem de küreselleşmesi sayesinde ülkelerin iç ve dış politikalarının önemli bir belirleyicisi olmuştur. Göçlerin yönetilmesi dair yürütülen politikalar, alınan kararlar, uygulanan kısıtlamalar, göçmenlerin göç etmeden önce, göç esnasında ve sonrasında yaşadıkları uyum sorunları dikkate alınması gereken önemli konuların başında gelmektedir.

Yakın geçmişte ülkelerde yaşanan savaşlar, iç çatışmalar ve ekonomik krizler kitlesel göçün artmasının temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bununla birlikte küreselleşmenin etkisiyle iletişim ve ulaşım alanında yaşanan gelişmeler de göçün kolaylaşmasını sağlamıştır. Dolayısıyla hem itici hem de çekici faktörlerin bir araya gelmesi göç hacminde ciddi bir artışa neden olmuştur.

2010 yılı Aralık ayında Tunus'ta ilk kıvılcımları görülen daha sonraları tüm Ortadoğu'yu etkisi altına alıp iç savaşlar ile birlikte birçok yönetimi deviren Arap Baharının son halkası şüphesiz Suriye olmuştur. İç savaşın en şiddetli yıllarında ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyelilerin sığındığı ülkelerden biri de 911 kilometre sınırı ile komşu olan Türkiye olmuştur. Sığınmacılara yönelik açık kapı politikası izlemiş olan Türkiye, göç başladıktan sonra değiştirdiği göçmen politikaları ile hemen hemen her ilde Suriyeli sığınmacılara ev sahipliği yapmaktadır.

Bu çalışma, Suriye'den göç ederek Batman'a yerleşen sığınmacıların Türkiye'nin uyguladığı göçmen politikaları hakkındaki değerlendirmelerini içermektedir. 12 araştırma sorusu ile genel ve demografik bilgiler üzerinden yürütülen çalışmanın sonucuna göre Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacıların, Türkiye'nin uyguladığı göçmen politikalarından genel olarak memnun oldukları görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Göçmen Politikaları, Göçmen, Suriye

ABSTRACT

The phenomenon migration with a long past has gained different reasons and dimensions within the passing years. In this century, the concept of migration has become the one of the most significant determiners of the countries' internal and external policies due to both its rapidly increasing dimensions and globalization. The policies conducted in order to manage migrations, the decisions made, restrictions applications, adaptation problems of immigrants before, during and after migration come first among the important issues that should be considered.

In recent years, the wars fought and civil wars and economic crises experienced in the countries have been the basic reasons of increase in mass migration. However, because of effect of globalization, developments lived in the field of communication and transportation have made the migration become easier. Therefore, the combination of both pushing and attractive factors has caused a serious increase in the volume of migration.

It is no doubt that Syria became the last ring of Arab Spring overthrowing several governments after the civil wars, whose first sparks were seen in Tunisia in December 2010, took all Middle East under their effect. During the most violent years of the civil war, Turkey, neighbouring Syria with a border of 911 km, has become one of the countries where Syrians, being obliged to leave their home town, took refuge. Turkey, which followed "open door policy" for the refugees, hospitalize Syrian refugees in nearly all her towns with migration policies she changed after migration started.

This study includes the evaluations about the migration policies Turkey applied refugees who settled in Batman from Syria. According to the result of the study carried out over 12 survey questions and general and demographical information, the refugees having taken refuge in Turkey are in general pleased with the migration policies applied by Turkey.

Key Words: Migration, Migration Policies, Immigrant, Refugee, Syria

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde desteklerini esirgemeyen danışmanım Doktor Öğretim Üyesi Sayın Ayşegül KANBAK başta olmak üzere tüm hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmam sırasında sabırla bana katlanıp sevgi ve desteğini hep hissettiğim sevgili eşime de teşekkürü borç bilirim.

Şeyhmus YAMAN

Batman / 2020



İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI.....	ii
TEZ BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	12
1. BİRİNCİ BÖLÜM: GÖÇÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	15
1.1. Göç Kavramı.....	15
1.2. Göç Türleri.....	17
1.2.1. Oluşum Nedenlerine Göre Göç	17
1.2.2. Süresine Göre Göç.....	17
1.2.3. Mesafeye Göre Göç	17
1.2.4. Yasallığına Göre Göç	18
1.2.5. Büyüklüklerine Göre Göç.....	18
1.3. Uluslararası Göç Teorileri	18
1.3.1. Ravenstein'in Göç Kanunları.....	19
1.3.2. İtme Çekme Kuramı.....	21
1.3.3. Petersen'in Dört Göç Tipi.....	22
1.4. Göç ile Sosyo-Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişkileri Açıklamaya Yönelik Teoriler.....	23
1.4.1. Mikro Sosyolojik Teori	23
1.4.2. Makro Sosyolojik Teori.....	24
1.5. Uluslararası Göçü Ekonomi ile İlişkilendiren Teoriler.....	24
1.5.1. Neo Klasik İktisat (Makro Teori)	24
1.5.2. Neo Klasik İktisat (Mikro Teori).....	25
1.5.3. Göçe Yönelik Yeni İktisat Görüşü	25
1.5.4. Çifte Emek Pazarı Teorisi.....	25
1.5.5. Dünya Sistemleri Teorisi	26
1.6. Göçmen Kavramları (Göçmen, Mülteci, Sığınmacı).....	26
1.6.1. Göçmen.....	27
1.6.2. Mülteci.....	27
1.6.3. Sığınmacı	29
2. İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI GÖÇ SİYASETİ VE SURİYE GÖÇÜ.....	31

2.1.	Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Göç Politikaları	32
2.2.	1923 ile 2010 Arası Dönemde Uygulanan Uluslararası Göç Politikaları	33
2.3.	2010 Sonrası Göç Politikaları	37
2.3.1.	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	38
2.3.1.1.	Türkiye'ye Giriş ve Vize	39
2.3.1.2.	İkamet İzni	39
2.3.1.3.	Vatansız Kişiler.....	41
2.3.1.4.	Sınır dışı etme.....	41
2.3.2.	Uluslararası Koruma.....	41
2.3.3.	Şartlı Mülteci	42
2.3.4.	İkincil Koruma.....	42
2.3.5.	Geçici Koruma.....	43
2.4.	Türkiye'de Göç Alanında Faaliyet Gösteren Kurumlar.....	44
2.4.1	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)	44
2.4.2	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).....	46
2.4.3	Kızılay.....	47
2.4.4	Yerel Yönetimler	48
2.5	Eğitim.....	49
2.6	Sağlık	51
2.7	Çalışma İmkânları	52
2.8	Suriyelilerin Yerleştirilmesi	53
2.9	Suriye Göçü	54
3	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, BULGULARI VE TARTIŞMA.....	61
3.1	Araştırma Alanı.....	61
3.2	Araştırmanın Amacı ve Önemi	62
3.3	Araştırma Yöntemi.....	63
3.4	Araştırmanın Sınırlılıkları	64
3.5	Araştırma Soruları.....	64
3.6	Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	65
3.6.1	Demografik Bilgiler.....	66
3.6.2	Suriyeli Göçmenlerin Suriye'deki Durumları	74
3.6.3	Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Gelişleri	76
3.6.4	Sığınmacıların Batman'a Gelişleri	79
3.6.5	Sığınmacıların Göç Politikaları Hakkında Fikirleri.....	89

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	108
--	-----



TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1: Suriyeli Sığınmacıların Komşu Ülkelere Dağılımı	54
Tablo 2: Suriyeli Sığınmacıların İl Bazında Konteyner Kent Dağılımı	55
Tablo 3: Suriyelilerin Haziran 2020 itibarıyla İllerdeki Dağılımı	56
Tablo 4: Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	57
Tablo 5: Mahallelerin Dağılımı	63
Tablo 6: Suriyeli Göçmenlerin Çocuklarının Yaşadığı Yerlerin Dağılımı.....	71
Tablo 7: Suriyeli Göçmenlerin Çocuklarının Okul Dağılımları	71
Tablo 8: Suriyeli Göçmenlerin Daha Önce Gittiği Ülkelerin Dağılımı.....	75
Tablo 9: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’de İlk Yerleştikleri İllerin Dağılımı	78
Tablo 10: Suriyeli Göçmenlerin Hukuki (Yasal) Statüleri ile Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması (%).....	81
Tablo 11: Suriyeli Göçmenlerin Batman’daki Kalış Sürelerinin Dağılımı	82
Tablo 12: Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Durumları ile Çalışılan İşlerin Karşılaştırılması	85
Tablo 13: Türkiye’nin Göçmen Hakları Konusunda Bilgi	88
Tablo 14: Türkiye’nin Göçmen Hakları Konusunda Bilginin, Eğitim, Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı	89
Tablo 15: Suriyeli Göçmenlerin Göçmen Politikaları Hakkındaki Bilgileri Edinme Şeklinin Dağılımı	90
Tablo 16: Suriyeli Göçmenlerin Yararlandığı Politika Alanlarının Dağılımı	90
Tablo 17: Suriyeli Göçmenlerin Uygulanan Ekonomi Politikaları Hakkında Görüşleri.....	91
Tablo 18: Suriyeli Göçmenlerin Uygulanan Ekonomi Politikaları Hakkındaki Görüşlerinin Gelir ve Eğitim ile Karşılaştırılması	91
Tablo 19: Suriyeli Göçmenlerin İş olanakları Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı	92
Tablo 20: Suriyeli Göçmenlerin İş Bulma Yollarının Dağılımı	93
Tablo 21: Suriyeli Göçmenlerin Barınma Olanakları Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı ..	94
Tablo 22: Suriyeli Göçmenlerin Barınma Türleri Hakkındaki Düşünceleri	94
Tablo 23: Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Koşulları Hakkındaki Düşünceleri	95
Tablo 24: Katılımcıların Türkiye’nin Göçmen Politikaları Hakkındaki Memnuniyet Düzeyleri ile Politikalar Hakkındaki Görüşlerinin Karşılaştırılması(%)	97
Tablo 25: Katılımcıların Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikaları Hakkındaki Düşünceleri	97
Tablo 26: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet düzeyinin Cinsiyet ile Karşılaştırılması(%).....	98
Tablo 27: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Yaş ile Karşılaştırılması (%).....	99
Tablo 28: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Batman’da Kalış Süresi ile Karşılaştırılması (%).....	99
Tablo 29: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Katılımcıların Hukuki Statüsü ile Karşılaştırılması (%)	100
Tablo 30: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Suriyeli Göçmenlerin Batman’daki Yaşam Koşulları Değerlendirmesi ile Karşılaştırılması (%).....	100
Tablo 31: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Düzeyleri ile Karşılaştırılması (%)	101

Tablo 32: Türkiye'nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Suriyeli Göçmenlerin Gelir Düzeyleri ile Karşılaştırılması (%)	102
Tablo 33: Suriyeli Göçmenlerin Memnuniyet düzeylerinin Yaş ve Gelir Grupları ile Karşılaştırılması	103
Tablo 34: Batman'da Yaşayan Suriyelilerin Karşılaştığı Sorunların Dağılımı	104
Tablo 35: Batman Halkının Mülteci/Göçmenlere Yaklaşımının Değerlendirilmesi	105
Tablo 36: Batman'da Kalmayı Düşünüyor musunuz Sorusunun Değerlendirilmesi	105
Tablo 37: Siyasi ve Dini Görüşün Mültecilere Bakış Açısına Etkisinin Değerlendirilmesi ...	106
Tablo 38: Suriyeli Göçmenlerin Politika Değişiklerini Değerlendirme Düzeyleri	106



GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: Suriyeli Göçmenlerin Cinsiyet Dağılımı.....	64
Grafik 2: Suriyeli Göçmenlerin Medeni Durumunun Dağılımı	65
Grafik 3: Suriyeli Göçmenlerin Yaşlarının Dağılımı	65
Grafik 4: Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Durumlarının Dağılımı	66
Grafik 5: Suriyeli Göçmenlerin Gelir Durumunun Dağılımı	67
Grafik 6: Suriyeli Göçmenlerin Etnik Kökenlerinin Dağılımı	68
Grafik 7: Suriyeli Göçmenlerin Anadil Dağılımı	69
Grafik 8: Suriyeli Göçmenlerin Hane Büyüklüğü Dağılımı.....	70
Grafik 9: Suriyeli Göçmenlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayılarının Dağılımı.....	70
Grafik 10: Suriyeli Göçmenlerin Suriye’de Kaldıkları Yerlerin Dağılımı	72
Grafik 11: Suriyeli Göçmenlerin Suriye’deki Çalışma Durumları.....	72
Grafik 12: Suriyeli Göçmenlerin Mesleklerinin Dağılımı.....	73
Grafik 13: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’ye Giriş Yollarının Dağılımı.....	74
Grafik 14: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’ye Geliş Yıllarının Dağılımı	75
Grafik 15: Suriyeli Göçmenlerin Başka Ülkelerden Türkiye’ye Gelme Nedenlerinin Dağılımı	76
Grafik 16: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’ye Nedenlerinin Dağılımı	77
Grafik 18: Suriyeli Göçmenlerin Batman’ı Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı	79
Grafik 19: Suriyeli Göçmenlerin Batman’da Kalma Yerlerinin Dağılımı	79
Grafik 20: Suriyeli Göçmenlerin Hukuki Statülerinin Dağılımı	81
Grafik 21: Suriyeli Göçmenlerin Çalışma Durumlarının Dağılımı	82
Grafik 22: Suriyeli Göçmenlerin Ailesinde Çalışanların Dağılımı	83
Grafik 23: Suriyeli Göçmenlerin İş Türlerinin Dağılımı.....	84
Grafik 24: Suriyeli Göçmenlerin Çalıştığı İşlerin Dağılımı	84
Grafik 25: Suriyeli Göçmenlerin Aldıkları Yardımların Dağılımı	86
Grafik 26: Yardım Alınan Kurumların Dağılımı.....	86
Grafik 27: Suriyeli Göçmenlerin Göç Etmeden Önce Türkiye Hakkında Bilgilerinin Dağılımı	87
Grafik 28: Türkiye Hakkında Sahip Olunan Bilgilerin Nereden Edinildiğinin Dağılımı	88
Grafik 29: Katılımcıların Türkiye’nin Göçmen Politikaları Hakkındaki Görüşleri	96

GİRİŞ

İnsanoğlu dünya üzerinde var olduğu günden bugüne aralıksız bir varoluş mücadelesi içinde yer almaktadır. Bu mücadele ile birlikte devam eden göç olgusu, en basit tanımıyla yer ve mekan değişikliği ya da insanların daha iyi bir yer ve yurt bulmak amacıyla uygun mekanlara doğru bir hareketi şeklinde tanımlanmaktadır. Genellikle gönüllü olarak gerçekleştirilen bu hareket, bazı dönemlerde savaş, doğal afet, ekonomik nedenler ile salgın hastalıklar gibi faktörlerin etkisiyle zorunlu olarak da gerçekleşebilmektedir.

Birleşmiş Milletlerin göç verilerine göre, 1970 yılından günümüze göç edenlerin sayısı devamlı olarak artmış ve oranı yaklaşık 2,5 katına çıkmıştır (Topkaya ve Akdağ, 2016, s. 770). Göç hareketinin artmasında ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim gibi güçlü nedenlerin yanında özellikle kitlesel göçe neden olan siyasi istikrarsızlık, ülkelerde görülen iç çatışmalar ve savaşları dikkate almak gerekmektedir. Son yüzyılda yaşanan 1. ve 2. Dünya Savaşları, ardından soğuk savaş dönemi, Ortadoğu’da bitmek bilmeyen petrol kaynaklı ve çıkar odaklı iktidar mücadelesi, 1970 İran Devrimi, İran-İrak Savaşı, İsrail-Filistin Savaşı gibi olaylar kitlesel göçe neden olan olayların başında gelmektedir.

17 Aralık 2010 tarihinde 26 yaşındaki Tunuslu Muhammed Buazizi’nin kendini bir pazar yerinde yakmasıyla başlayan “Arap Baharı” domino etkisi göstererek benzer sorunlar yaşayan birçok ülkede etkisini göstermiştir. Etkilenen ülkelerden biri de şüphesiz Suriye’dir. Mart 2011’de Suriye’de başlayan protestolar kabuk değiştirerek bir iç savaşa dönüşmüştür (Memiş, 2015, s. 102). Yaşanan iç savaşla birlikte ülke büyük bir kaosa sürüklenmiş, sahaya Rusya-Çin ile ABD’nin dahil olmasıyla durum uluslararası bir boyut kazanmıştır. Tüm bu yaşananlar karşısında şiddet, baskı ve zulme uğrayan sivil halk, can güvenliği endişesi içerisinde zorunlu göçe maruz kalmıştır. Ülke içinde iç savaş nedeniyle yer değiştirenlerin yanı sıra ülkeyi terk edelerin ilk adresleri geçmişten gelen kültürel ve akrabalık bağlarının hala korunduğu ve 911 kilometre kara sınırına sahip olan Türkiye olmuştur. Türkiye’ye Suriye’den ilk göç dalgası Nisan 2011’de gelmiş ve Türkiye ilk giriş yapanlardan itibaren Suriye’den gelenlere “açık kapı politikası” uygulayarak din, mezhep, ırk, dil ve siyasi düşünce ayrımı gözetmemiştir. Tüm Suriyelilere eşit muamelede bulunarak sınırdan ülkeye girişlerine izin veren Türkiye Hükümeti, yaklaşık 5 milyon Suriyeli sığınmacıya kucak açmıştır. İç savaş süresince milyonlarca Suriye vatandaşı ülkelerini terk ederek sığınmacı durumuna düşmüştür. Göçün Türkiye üzerindeki etkileri en fazla sınır illerinde kendini göstermiştir.

İlk etapta geçici barınma merkezleri (kamplar) kurulmuş ve gelen Suriyeliler bu merkezlere yerleştirilmiştir. Ancak yaşanan iç savaşın şiddetlenmesiyle sınırdan geçişler büyük

oranda artmış ve yüzbinlerle ifade edilen rakamlara ulaşmıştır. Aşırı göçle kamplara sığmayan Suriyeliler kontrollü bir şekilde farklı illerdeki kent merkezlerine dağılmış ve yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır.

Türkiye uluslararası göç deneyimine sahip ülkelerden biridir. Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlayarak çeşitli dönemlerde kitlesel göç hareketlerine maruz kalmıştır. 1926 yılında gerçekleşen nüfus mübadelesi ile Batı Trakya’da yaşayan Müslümanlar Türkiye’ye getirilmiştir (Karpat, 2015, s. 2). 1980 yılından sonra 50.000’den fazla Iraklı, 25.000 Bosnalı ve 10.000 Kosovalı Türkiye’ye göç etmiştir. Türkiye farklı dönemlerde gelen göçmenlere “misafir” statüsü vermiştir (Çakı, 2018, s.2-3).

1923’ten günümüze çeşitli göçmen politikaları uygulayan Türkiye, Suriye göçünün başladığı dönemlerde, bu yöndeki politikalarına da yön veren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nu yürürlüğe alarak göç konusundaki mevzuat eksikliklerini gidermeye çalışmıştır. Yine bu kanun gereğince taşra teşkilatları ile birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Göçmenlerin eğitim, sağlık, barınma, entegrasyonu ve her türlü ihtiyaçlarının giderilmesi için diğer kurumlarla iş birliği halinde çalışan Göç İdaresi, Suriye’den gelen göçmenler için üretilen politikaların uygulama birimlerinden biri olarak hareket etmektedir. Merkezi yönetim ile birlikte STK’lar, kamu kurumları, AFAD, Kızılay gibi birçok kurum ve kuruluş göç politikaları içinde aktif olarak çalışmaktadır. Suriyeli göçmenler için çıkartılan Geçici Koruma Yönetmeliği göç politikalarının ürünlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Yaşanan göçlerle birlikte insani bir kriz yaşanmış, başta Türkiye olmak üzere bölge ülkeleri ile görüşmeler yapılmış ve gerekli tedbirlerin alınması için ulusal ve uluslararası kuruluşlara çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrı ile ülkeler arası iş birliğinin gerekliliği görülmüş, transit ülke konumundaki Türkiye de Suriye’de yaşanan mağduriyetlere göz kapamayarak gerekli duyarlılığı göstermiştir. Göçlerin başladığı ilk dönemlerde misafir olarak kabul edilen Suriyeli göçmenlerin bir kısmı Türkiye vatandaşı olurken bir kısmı geçici koruma statüsünde Türkiye’deki yaşamlarına devam etmektedir.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’nin uyguladığı göçmen politikalarına bakış açıları nasıldır? sorusu ile başlayan bu tez çalışmasının odak noktasını göçmen politikaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, göçmen politikaları kapsamında eğitim, barınma, sağlık, istihdam gibi alanlardaki uygulamaların ne kadarının sığınmacılara ulaştığı ve sığınmacılar tarafından nasıl değerlendirildiğinin ortaya çıkartılmasıdır. Ayrıca bu değerlendirmelerde birtakım demografik ve tanımlayıcı değişkenlerin söz konusu düşünceler ile olan ilişkisine de bakılmaya çalışılacaktır. Suriyeli sığınmacıların yerleştiği kentlerden biri olan Batman, çalışmanın araştırma

alanı olarak tercih edilmiştir. Batman'ın seçilmesinin nedenlerinden biri yaklaşık 15.000 Suriyelinin bu kentte yerleşmesidir. Bir diğer neden ise tez yazarının bu kentte yaşamasıdır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm, uluslararası göçün kavramsal çerçevesini çizmeye çalışmaktadır. İkinci bölüm genel olarak Türkiye'nin uyguladığı göç politikalarını ele almaktadır. Bu bölümde özellikle 2010 sonrası Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler ve Suriye göçü sonrası göçmen politikalarına değinilmektedir. Üçüncü bölüm alan araştırmasını kapsamaktadır. Araştırmanın yöntemi, amacı, önemi ve sınırlılıklarının yanı sıra Batman ilinin tanıtılmasına da bu bölümde yer verilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmış, katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek, eğitim, medeni durum, aylık gelir, ödedikleri kira tutarları, yaşadıkları mekânlar, Batman'a uyum problemleri, göçlerinde Batman'ı seçmelerinde etkili olan faktörler, yardım alma kanalları, sağlıklı beslenme durumları, kalabalık yaşıntıları, yaşadıkları mekânların fiziksel özellikleri gibi bilgiler aktarılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise çalışmada elde edilen tüm veriler harmanlanarak öneriler ile birlikte sunulmuştur.

1. BİRİNCİ BÖLÜM: GÖÇÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölüm tezin kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bölümde öncelikle, göçe ait kavramların tanımlaması yapılmış, daha sonra uluslararası göçün nedenlerini açıklamaya çalışan göç teorileri üzerinde durulmuştur.

1.1.Göç Kavramı

Göç, uygarlığın başlangıcından günümüzde kadar her dönemde farklı şekil ve biçimlerde yaşanan, savaş, kıtlık, iklim değişikliği, salgın hastalık gibi nedenlerle toplumların tarihinde iz bırakan çok yönlü bir olgudur. Özellikle tekerleğin icadından sonra insanların yeme, içme, barınma, salgın hastalık, güvenlik vb. taleplerinin karşılanamadığı durumlarda daha iyi yaşam standartlarına sahip olma içgüdüğü, göçün temel nedenlerini oluşturmaktadır. Geçmişte göç kavramı sadece belli başlı nedenlerle gerçekleşirken günümüzde modern dünyanın yarattığı gereksinimler göçün nedenlerinde, çeşitlerinde farklılıklar yaratmaktadır. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) verilerine göre son dönemlerde yaşanan göçlerde değişiklikler tespit edilmiş, eskiden tercih edilen varış noktalarının artık tercih edilmediği görülmüştür (Özcan E. , 2017, s. 183).

Göç kavramı ile ilgili birden fazla tanım bulunmaktadır. Örneğin, sözlükler göçü şöyle tanımlamaktadır; Türk Dil Kurumu, “ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” (<https://sozluk.gov.tr/>, 2.03.2019) şeklinde tanımlamaktadır. Benzer bir tanım Meydan Larousse ansiklopedisinde (1981) yer almaktadır; “(Eski Türkçe: Köç) iktisadi, sosyal veya siyasi sebeplerin etkisiyle, bireylerin yer değiştirmesidir. Coğrafya terimleri sözlüğünde ise, “(Eski Kelime: Hicret) daha iyi, daha elverişli geçinme, yerleşme yolunu bulmak üzere bir yerden başka bir yere taşınma işi” olarak tanımlanmaktadır. Sosyoloji sözlüğü göçü, “kişi, grup veya kitlesel olarak ya da grupların, sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketleri” şeklinde ifade etmektedir (Marshall, 1999, s.685). Bu tanımlamalarda temel vurgu, bir yerden başka bir yere yapılan hareketler üzerine yapılmaktadır.

Göç konusunda teorisyenlerin ve/veya araştırmacıların da yaptığı tanımlar bulunmaktadır.

Lee, Göç Teorisi (A Theory of Migration) isimli makalesinde göçün tanımını; “genel olarak yaşanan yerin kalıcı ya da yarı kalıcı olarak değiştirilmesi” şeklinde yapmıştır (Lee, 1969, s. 283). Lee bu tanımlamasında hareketin mesafesi, istemli veya istemsiz olması ya da iç veya dış göç olması konusunda bir sınırlama getirmemiştir.

Özcan göçü; “insanların yaşadıkları yerden ayrılıp devamlı olarak yaşayacakları başka bir yere gitmeleri” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca olgunun yer ve zaman olmak üzere iki kavramı içerdiğini belirtmiş ve daha sonra da göçe ilişkin alan, oturulan/yaşanan yer, zaman ve çalışma durumu kavramlarını tek tek ele alarak her birinin kendi içindeki sorunlarına değinmiştir (Özcan, 1998, s. 79).

Başka bir tanımda göç “anamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değıştirmeler” olarak ifade edilmektedir (Erder, 1986, s. 9). Başka bir ifade ile bir insanın ya da bir canlının, yaşam alanını terk ederek geçici veya sürekli olmak üzere, kendine yeni bir yaşam alanı belirlemesi için hareket etmesidir.

Uluslararası göç örgütü (IOM), kavramın tanımını biraz daha genişleterek nüfus hareketlerini de göçün kapsamına alan bir tanımlama yapmaktadır. Buna göre göç, “Bir uluslararası sınırı aşan ya da bir ülke içinde gerçekleşen taşınma süreci; mesafesi, içeriği, kapsamı ve nedenleri ne olursa olsun insan hareketlerinin tüm çeşitlerini içeren nüfus hareketi” dir (IOM, 2003, s.41).

Bir diğer tanımda ise göç, “ekonomik, siyasi, ekolojik, sağlık, eğitim veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadede geriye dönüş olan veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değıştirme hareketi olarak” ifade edilmektedir (Yalçın , 2004, s. 8).

Göçün en önemli boyutu mekânla kurduğu ilişkide ortaya çıkmaktadır. Türü ve nedeni ne olursa insanların yaşamını toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik olarak etkilemesi mekân değışimden kaynaklanmaktadır. Kavram, çevresel düzeyde yer değıştirmeyi belirtse de, sonuçları itibariyle çevresel bir yer değıştirmeden daha karmaşık bir içeriği barındırmaktadır. Göç sadece hareket eylemini değil toplumsal, ekonomik, kültürel ve psikolojik olmak üzere birçok unsuru içermektedir.

Bu açıdan bakıldığında göçün tanımı, “coğrafi mekân değıştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değıştiren nüfus hareketleri” olarak da ifade edilebilmektedir (Özer 2004’den aktaran Yalçın, 2004, s.12). Göçün toplumların yapısında değışimler yaratması, içinde barındırdığı dinamizmi açıklamaktadır. Kaya ve Erdoğan’a (2015, s.20) göre göçlerin dinamik yapısı farklılıkların bir arada yer almasını sağlamaktadır. Bu durum bir taraftan toplumların canlanmasına neden olurken diğer taraftan da farklı etnik dinsel grupların birbirleri ile iletişim kurmasına imkan vermektedir.

Göç ile ilgili kavramsallaştırmaların birçoğunda göç, fiziki olarak yer değiştirme olarak tanımlanmaktadır. Fakat göçün mekân olarak yer değiştirmenin dışında insanların alıştıkları bir ortamdan yabancı oldukları bir ortama gitmesinin önemli bir anlamı da bulunmaktadır. Kavramın tanımına bakıldığında siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların bulundukları, oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemi olarak belirlense de farklı türleri bulunmaktadır.

1.2.Göç Türleri

Göç kavramı birçok araştırmacı tarafından farklı konularda ele alınmış ve incelenmiştir. Bireysel ya da kitlesel olarak, yeni yerleşim alanlarına hareketi gösteren olgu, sahip olduğu farklı iç dinamikler nedeniyle homejen bir yapı göstermemektedir (Özkarslı, 2014, s.7). Göçler kitlesel düzeyde toplumları, bireysel düzeyde ise kişileri daha çok etkileyen bir olgu olarak kabul edilmektedir. Göç ile ilgili farklı açılardan çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır.

1.2.1. Oluşum Nedenlerine Göre Göç

Bu göç türü kendi içinde gönüllü ve zorunlu olmak üzere iki temel ayrıma dayanmaktadır. Buna göre isteğe bağlı ve herhangi bir nedenle yapılan eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlardan doğan, herhangi bir baskı aracı kullanılmaksızın yapılan göç gönüllü olarak tanımlanmaktadır. Bu göç sınıflandırmasında temel vurgu bireylerin ya da grupların hiçbir baskıya maruz kalmadan kendi istekleri ile göç eylemini gerçekleştirmeleridir. Zorunlu göç ise, bir baskıyı ifade etmektedir. Ekonomik, siyasi, dini, kültürel vb. çeşitli nedenlerle kişilerin ya da grupların baskısı nedeniyle yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır.

1.2.2. Süresine Göre Göç

Göçün türlerini belirleyen bir diğer ayrım ise hedef ülkede kalınmak istenen süredir. Bu ayrıma göre, göçler sürekli ve geçici olarak belirlenmektedir. Buna göre, kişi veya gruplar halinde gerçekleştirilen göç, nedeni ne olursa olsun belli bir dönemi kapsıyorsa geçici göç olarak adlandırılmaktadır. Eğer bu hareket uzun bir dönemi veya belirsiz bir süreyi içeriyorsa sürekli göç olarak tanımlanmaktadır.

1.2.3. Mesafeye Göre Göç

Göçmenlerin göç ettikleri yerin uzaklığına göre belirlenen bu göç türünde iç ve dış göçler olmak üzere iki temel sınıflandırma bulunmaktadır. Buna göre, ülke sınırları içerisindeki hareketlilik iç göç, ulusal sınırlar aşılarak başka ülkelere yönelen hareket ise dış göç ya da uluslararası göç olarak tanımlanmaktadır. Tezin ana eksenini oluşturan uluslararası göç, sürekli bir hareketi barındıran dinamik, karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir. Uluslararası göçler ile ilgili

birçok kavram 19. yy Avrupa'dan Amerika kıtasına yönelen göç sürecini açıklama çabalarının sonucunda ortaya çıkmıştır (Öner, 2012, s.13). Ülkeler göç ile kurdukları bağlantı açısından sınıflara ayrılmaktadır. Göçmelerin göç etmek için çıkış yaptıkları ülke kaynak ülke olarak tanımlanırken, ulaşılan yer ise hedef ülke şeklinde tanımlanmaktadır. Transit ülke ise, göçmenlerin hedef ülkeye varmak için yol güzergâhında bulunan ülke veya ülkelerdir (Duran & Özdemir, 2012). 1990'lı yıllarda göç yazınına eklenen kavram göçün bitmemişliğini ifade etmektedir. Örneğin, Türkiye, özellikle Ortadoğu'da 2010 yılından itibaren başlayan siyasi kriz sonrası çıkan iç savaşlarda yoğun göçlere maruz kalmış ve bu göçmenlerin bir kısmı için transit ülke olarak kabul edilmiştir. Eğitim, sağlık, istihdam ve benzeri alanlarda zaman zaman Türkiye'nin göç bağlamında kaynak ülke olduğu da söylenebilir. Ancak bu ayrımlar içinde bulunulan şartlara göre kadar net yapılamamakta, bazen göç veren bir ülke konumunda iken bazen de göç alan bir ülke konumuna gelebilmekte hatta aynı zamanda hem alan hem veren hem de transit ülke haline dönüşebilmektedir (Düvell 2006, aktaran Öner, 2012, s.14).

1.2.4. Yasallığına Göre Göç

Bu göç türündeki temel ayırım yasallık üzerinden yapılmaktadır. Resmi sınır kapılarından geçilerek yapılan göçler yasal göç olarak tanımlanırken yasadışı yollardan, deniz, hava ve kara araçları ile gerçekleşen göçler ise illegal yani yasadışı göç olarak tanımlanmaktadır.

1.2.5. Büyüklüklerine Göre Göç

Göçlerin büyüklüklerine göre ayrılmasındaki temel vurgu kitlesel ve bireysel göçler üzerine yapılmaktadır. Özellikle savaş, iç çatışma, kuraklık ve açlık gibi nedenlerle büyük gruplar halinde gerçekleşen göç olayları kitlesel göç türünü oluştururken, eğitim, sağlık, kültürel ve ekonomik saiklerle bireysel kararlar bağlamında yapılan hareketler bireysel göçleri oluşturmaktadır.

Göç kavramının açıklanmasında, kavramın tanımı ve türlerinin dışında göçün neden gerçekleştiğini açıklayan uluslararası göç teorileri bulunmaktadır.

1.3.Uluslararası Göç Teorileri

Göç olgusu, toplumların sosyo-kültürel, ekonomik, politik vb. yapıları ile doğrudan ilişkili ve çok boyutlu bir olay olduğundan antropologlardan sosyologlara, planlamacılar, idarecilere, tarihçilerden coğrafyacılar ve hatta ekonomistlere kadar pek çok bilim adamının ilgi alanına girmektedir (Mutluer, 2003, s. 11). “İnsanlar hangi amaçlarla göç etmektedir?” sorusunu cevaplamaya yönelik bilimsel çalışmalar, göç kuramlarının zeminini hazırlamıştır. Bu kuramlar, farklı saiklerle oluşan insan hareketliliğinin açıklanmasını sağlamaya çalışmaktadır.

1.3.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Ravenstein'nın 1885'te yayınlanan çalışmasının, göçle ilgili bilinen ilk çalışmalar arasında olduğu kabul edilmektedir. Ravenstein, William Farr'ın geliştirdiği "göçün, hiçbir kesin kanuna bağlı olmaksızın yürüdüğü" tezine karşı çıkararak göç olgusunun genel geçer kanunlarını bulmaya çalışmıştır. Ravenstein çalışmasını, 1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistikleri üzerine kurmuş ve bu verilerden hareketle yedi göç kanunu belirlemiştir (Çağlayan, 2006, s. 68). Ravenstein'in çalışması genel anlamda güçlü bir analizden yoksun görünmekle birlikte, ortaya konduğu dönem için ve daha sonraki göç çalışmaları için önemli bir öncül nitelik taşımaktadır. Kuramsal yapısı sanayileşme ve kentleşme kavramları üzerine kurulan çalışmanın temelini 19.yy sonlarında yaşanan gelişmeler oluşturmaktadır. Sanayileşmeyle beraber gelişen iş imkânları ve ulaşım ağları, insanların Avrupa'ya, Kuzey Amerika'ya doğru göç etmelerine neden olmuş ve bu toplumsal değişim Ravenstein'in çalışmalarına yansımıştır. 1885 ve 1889 yıllarında yayımladığı *Göç Kanunları (The Laws of Migration)* başlıklı iki makalesinde bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkardığı yedi göç kanunu açıklamıştır (Çağlayan, 2006, s. 69).

Ravenstein'in belirlediği göç kanunları şöyle özetlenebilir,

1. Göçmenlerin büyük bir kısmı sadece kısa mesafeli bir yere göç etmeyi tercih ederler. Bu tür göç, öncelikle gidilen yerde göç dalgaları yaratırken aynı zamanda daha fazla göçmeni kapsayan büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğru evrilmektedir. Bu noktada göçün boyutunu hedef yerdeki iş imkânları belirlemektedir.

2. Göç basamaklardan oluşmaktadır. Sanayileşmenin, kentlerde yarattığı iktisadi büyüme, kentin çeperinde bulunan bölgelerdeki kişilerin kente doğru hareket etmesini sağlamaktadır. Bu durum birinci basamağı oluştururken, çeperlerde ortaya çıkan boşluklar ise daha uzak alanlardan gelen göçmenler tarafından doldurularak ikinci basamak oluşmaktadır. Bu döngünün doğal bir sonucu olarak uzak bölgelerden gelen göçmenlerin boşalttıkları yerlere de o bölgelere daha yakın yerlerden gelenlerle doldurulmaktadır. Dolayısıyla göç tüm ülkeye yayılarak, ülkenin her tarafından hissedilmektedir.

3. Göç olgusunda iki temel süreç bulunmaktadır. Yayılma ve emme süreçleri olarak adlandırılan bu süreçler birlikte işlemektedir. Yayılma ve emme süreçleri birbirlerinin tersi olsa da birbirlerini desteklemektedir. Bu durum, ulaşılmak istenilen amaçtan kaynaklanmaktadır.

4. Ravenstein göçün zincirleme olarak geliştiğini, her yeni göç dalgasının kendisinin dengeleyen başka bir göç hareketine neden olduğunu söylemektedir. Başka bir ifade ile her bir

göç dalgası başka bir göçü yaratmaktadır. Fizik kurallarında olduğu gibi etki-tepki yasasının göç hareketlerinde de geçerli olduğu söylenebilmektedir.

5. Ravenstein'in beşinci kanunu doğrudan, uzun mesafeli ve basamaksız göçleri anlatmaktadır. Bu göç türünde, göç eden kişiler ekonominin daha dinamik olduğu yani ticaretin ve sanayinin merkezlerine doğru yönelmektedir.

6. Bu kanunda, kır kent yerleşimcilerinin farkından bahseden Ravenstein'a göre kentte yaşayanlar, kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha az göç etme eğilimi göstermektedir.

7. Son kanunda Ravenstein göçü cinsiyet açısından ele almıştır. Bu kanuna göre kadınlar ve erkekler arasında göç etme eğiliminde farklılıklar bulunmaktadır. Kadınlar, daha fazla göç etme eğilimi göstermektedir. Ravenstein 1889 yılında yayınladığı ikinci makalesinde, bu argümanı tekrarlarlarken birde ekleme yapmış ve erkeklerin uzun mesafeli ve yurtdışı göçlere daha fazla katıldıklarını tespit etmiştir (Yalçın , 2004, s. 24).

Ravenstein, 1881 ve 1889 yıllarında yayınladığı bu makalelerde ortaya koyduğu göç kanunları ile iç ve dış göç süreçlerinin temel argümanlarını belirlemeye çalışmıştır (Jackson, 1986, s. 14). İkinci makalesinin ilkinden temel farkı, uluslararası göçle de ilgili bilgiler vermesidir. Ravenstein uluslararası göç olgusunda, yine ekonomik belirlenim temelli bir yaklaşım ortaya koymuş ve uluslararası göçü kentsel ve endüstriyel gelişimle bağlantılı olarak irdelemiştir (Yalçın , 2004, s. 25).

Yukarıda belirtildiği üzere Ravenstein'in göç kanunları, içinde yaşadığı dönemin ekonomik temelli bilgileri baz alınarak değerlendirilmiş olup günümüzdeki çok etmenli ve daha kompleks göç olgusunun açıklanmasında yeterli görülmemektedir. Günümüz göç nedenlerine bakıldığında siyasi nedenlerden ekonomiye, savaştan hastalığa, eğitimden sağlığa, kültürden teknolojik gelişmelere dayanan birçok neden sıralanabilmektedir. Ravenstein'in ortaya koyduğu göç kanunlarının önemi, kendinden sonra gelen göç çalışmalarına kaynaklık etmesi üzerinden tartışılmaktadır. Ancak bu durum Ravenstein'in bazı konularda eleştirilmesine engel olamamıştır. Bu eleştirilerden biri de Castles ve Miller'e aittir. Araştırmacılar öncelikle teorinin tarihsel olmadığını kişisel duygular ve tercihler temeline dayandığını vurgulamışlar ve tarihsel olmadığını ileri sürmüşlerdir. Buna neden olarak da, Ravenstein'in teorisinin temelini oluşturan göçmenlerin yaptığı maliyet kazanç hesabını göstermektedirler. Bu açıdan bakıldığında Ravenstein'in teorisi, neo-klasik ekonomik temelli göç çalışmalarına zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte Castles ve Miller, göç hareketlerinin düşük gelirli bölgelerden yüksek gelirli bölgelere doğru yönelmesini ekonomik temelli olarak açıklamakta ve bu yönüyle itme-çekme

teorisi olarak da adlandırılabileceğini söylemektedirler (Castels ve Miller, 1998, s.20-21 aktaran Çağlayan, 2006, s.71).

1.3.2. İtme Çekme Kuramı

Bu kuramın formülü ve içeriği ilk olarak 1966 yılına Everett Lee tarafından ortaya atılmıştır. *Bir Göç Teorisi (A Theory of Migration)* adıyla yayınladığı makalesinde Ravenstein'in çalışmasına göndermede bulunan Lee, Ravenstein araştırmasına atıfta bulunan göç çalışmalarının büyük bir bölümünün sadece göçmenlerin demografik yapısını gösterdiğini ifade etmiştir. Lee ortaya attığı göç kuramında, göçmenler göz ardı edilmeden göç eylemine odaklanmıştır (Todaro, 1980, s. 16 aktaran Çağlayan, 2006, s.72). Daha sonra kurama yapılan katkılarla temeli bozulmadan geliştirilmiştir.

Lee ilk olarak göçlerin oluşmasındaki temel unsurları dört başlık altında toplamıştır (Yalçın, 2004, s. 30). Bunlar;

1. Yaşanan yerle ilgili etkenler
2. Gidilmesi düşünülen yerle ilgili etkenler,
3. Müdahil etkenler,
4. Bireysel etkenler

Lee'ye göre göç, hedefteki çekici etmenler ve menşei yerdeki itici etkenlerin varlığı tarafından belirlenmektedir. Kurama göre hem itme hem de çekme etmenleri kendi içlerinde bir bütün olarak değerlendirilmektir. Dolayısıyla mutlak çekme ve mutlak itme faktöründen söz etmek olanaksızdır. Bu faktörleri etkileyen birçok değişken bulunmaktadır (Şenol Sert, 2018, s.31). İtici ve çekici güçler olarak adlandırılan bu unsurlar ya da faktörler ülkelere göre değişiklik gösterse de bir takım temel argümanlardan hareketle belirlenmektedir. Çevresel ve demografik nedenler, ekonomik koşullar, siyasal baskılar, savaşlar ve iç karışıklıklar genellikle insanların ülkelerini terk etmelerine neden olan itici güçler olarak kabul edilmektedir (Akdoğan, 2014, s. 47). Göçün hedef ülkesini belirleyen çekici faktörler ise istihdam olanakları, yüksek refah seviyesi, ekonomik kazançlar, demokratik ortam ve eğitim fırsatları olarak sayılmaktadır. Savaşlar, ihtilaller, siyasi ve askeri darbeler, dini ve etnik baskılar, nüfus mübadeleleri, isyanlar, terör olayları, sınır değişiklikleri gibi siyasal ve toplumsal nedenlerle insanlar göç etme eğilimine daha fazla girebilmekte iken ekonomik nedenler göç dalgalarının temelini oluşturmaktadır. Hatta siyasal ve toplumsal nedenlerle göç edilmiş olsa dahi insanların gittikleri yerlerde ekonomiye katıldıkları görülmektedir.

1.3.3. Petersen'in Dört Göç Tipi

Uluslararası göç teorilerinden bir diğeri de Willam Petersen'a aittir. Petersen'in, "*Eğer her insan aynıysa neden bazıları göç ediyor da bazıları göç etmiyor*" sorusuyla başladığı çalışmasında, insanların aynı şekilde hareket ettikleri ve bu bağlamda göçün de normal olduğu görüşünü kabul etmemektedir (Petersen W. , 1958, s. 258).

Petersen kuramında, bireylerin göç kararında sadece itme-çekme faktörlerinin etkili olmadığı bununla birlikte bu etkenlerin harekete geçmesini sağlayan toplumsal ve kişisel etmenler üzerinde de durulmuştur.

Petersen, itme-çekme faktörlerinin siyasi, ekonomik ve toplumsal nedenlerle dönem içinde değişebileceğini belirtmiştir. Başka bir deyişle, bir dönem itme faktörü başka bir dönem çekme faktörü olarak işlev görebilmektedir. Çalışmasında ekonomi faktörünü göç kararı için her dönem önemli olarak kabul eden Petersen, ülkelerin ekonomik yapılarının göçü ne yönde etkilediğinin ortaya konması gereği üzerinde durmuştur. Çünkü bir ülkenin ekonomisi, o ülkede yaşayan toplumdaki her sınıfı ilgilendirmekte ve bu sınıflar ekonomik yapıda meydana gelen dalgalanmalara farklı tepkiler vermektedir. Petersen bireysel ve sınıfsal farklılıkları dikkate alarak beş göç tipolojisi oluşturmuştur (Petersen,1970, s. 55-65).

İlkel (primitive) Göçler: Ekolojik baskıların ortaya çıkardığı itme etkisiyle meydana gelen göç türüdür. Bu kapsamda değerlendirilen göçler genellikle kötü hava koşulları, sel ve kuraklık gibi nedenlerle yaşanmak zorunda kalan göçlerdir (Çağlayan, 2006, s. 32).

Zorunlu (forced) ve Yönlendirilen (impelled) Göçler: Petersen bu sınıflandırma içinde iki göç tipolojisinden bahsetmektedir. Zorunlu göçlerde, göç baskısını yaratan siyasal ya da sosyal mekanizma olurken yönlendirilen göçler de ise göç baskısı göçmenin sosyal durumu üzerinden oluşmaktadır. Başka bir ifade ile göçmenlerin, göç kararlarını etkileyen durum kendileri ile ilgili olmaktadır (Özcan, 2016, s.194). Petersen için göçmenler, göç kararlarını kendi inisiyatifleri ile belirlemiyorlarsa bu göç türü zorunlu göçe karşılık gelmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta zorlama sonucunda bireylerin ya da grupların kendileri için inisiyatif kullanma şansına sahip olmamaları ya da sahip oldukları karar mekanizmasını kullanamama olmaktadır. Nazilerin Yahudileri göçe zorlaması, zorunlu göç türünün örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Çağlayan, 2006, s.76).

Serbest (free) Göç: Serbest göç türünün diğer göç türlerinden farkı, göçmenin iradesinin göç kararında belirleyici olmasıdır. Serbest göçte kişileri ya da grupları göçe zorlayan herhangi bir baskı durumu bulunmamaktadır. Bu göç türünde göçmenler, kendi iradeleriyle ve kesin

olarak karar verip harekete geçmektedir. Daha çok bireysel göç türlerini tanımlamakta kullanılan bu türe örnek olarak eğitim, sağlık ve benzeri kişisel nedenlerle yurtdışına göç edenler verilebilmektedir (Çağlayan, 2006 s.76).

Kitlesel (mass) Göç: Bu göç türü, teknolojik gelişmeye bağlı gerçekleşen bir harekete gönderme yapmaktadır. Teknolojik gelişmelerin doğurduğu ulaşım olanakları göçün kitleselleşmesine imkan tanımıştır. Göç olgusunun kolektif hale gelmesini sağlayan kitlesel göçe, Amerika ve Avrupa kıtasına yapılan göçler örnek verilmektedir (Çağlayan, 2006, s. 77).

Göç sınıflandırmasının dönemine göre oldukça kapsamlı ele alındığı bu çalışma aynı zamanda göçün tarihsel değişimine de ayna tutmaktadır.

Petersen'in bu ilginç çalışmasıyla yaptığı sınıflama ve bu sınıflama için kullandığı tiplendirme kriterleri dönemine göre hayli kapsamlıdır. Ayrıca, bu tiplendirmeler ve ortaya konulan tiplendirme kriterleri, dünyadaki göçün kronolojik olarak gelişen, sosyal değişimini ve gelişimini de göstermektedir.

Petersen'in çalışmasında belirtilen göç tipleri, sadece itme çekme faktörlerinin varlığı sonucunda oluşmamakta, aynı zamanda göç için bireysel ve toplumsal motivasyonları da analiz malzemesi yapıp bu malzemeyi kullanarak oluşmaktadır. Tüm bunların eşliğinde, Petersen'in çalışmasının, özellikle bireysel ve toplumsal motivasyonu kapsadığı için, göç sosyolojisi içerisinde anlamlı bir yer teşkil ettiği görülmektedir (Çağlayan, 2006, s. 76-77). Ayrıca, birden fazla faktörün göç analizinde kullanılmasına izin vermesi, yönlendirilen ve zoraki göç ayırımını başarılı bir şekilde gerçekleştirmesi, Petersen'in kuramını, günümüzdeki göçleri çözümlemede ve anlamada başarılı ve kullanılabilir kılmaktadır. Özellikle çağımızda yaşanan çeşitli uluslararası göçler (Afrika'da savaştan kaçan kişiler, sömürge döneminde bazı Afrika ülkeleriyle Fransa arasında oluşan göçmen ilişkisi vb. gibi) aracılığıyla kuramın geneline bakıldığında, kuram bir analiz ve açıklamaya aracılık etmektedir (Çağlayan, 2006, s. 77).

1.4.Göç ile Sosyo-Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişkileri Açıklamaya Yönelik Teoriler

Sosyo-ekonomik gelişme ile göç olgusu arasındaki ilişkileri açıklamayı amaçlayan teoriler mikro sosyolojik ve makro sosyolojik olmak üzere iki temel gruba ayrılmaktadır. Bu teoriler göçleri genel ve soyut olarak incelenmektedir (Özdal, 2018, s. 44).

1.4.1. Mikro Sosyolojik Teori

Küçük boy kuramlar olarak da adlandırılan ve göçleri bireysel ölçekte inceleyen mikro sosyolojik teori göç hareketlerini, kişiye bağlı ve iradi yer değiştirme olarak tanımlanmaktadır. Kuramda kişilerin göç kararı vermesi ise sahip olduğu ya da olabileceği olanaklar çerçevesinde

kazanacağı ekonomik yarar veya zararları dikkate alarak aldığı rasyonel bir tutum olarak nitelendirilmektedir. Teori ile yapılan analizlerde odak noktayı, göçmenlerin bireysel özellikleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte göç, çevresel faktörlerdeki değişimlerin fark edilmesi ve bu değişimlerin değerlendirilmesine bağlı olarak açıklanmaktadır (Özdal, 2018, s. 44).

Ancak teorinin, göç olgusunu sadece bireylerin yaptığı bir hareket olarak görmesi göçün kitlesel, sosyal ve ekonomik özelliklerini gözden kaçırmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda uluslararası işgücü göçünü yönlendiren makroekonomik değişkenler ile bu devinime katılan ülkeler arasındaki yapısal farklılıkların, süreç ve bağımlılıkların, teorinin çözümlemelerinde yer almaması, göçmenlerin bireysel uyum çabalarının toplum yapısında ortaya çıkardığı etkileri ve bu etkilerin kalıcılığını kapsam dışında bırakmaktadır (Güven , 1997, s. 15).

1.4.2. Makro Sosyolojik Teori

Özdal, Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye adlı kitabında makro sosyolojik teori (büyük boy kuram) içinde iki genel modelden bahsetmektedir. İlk model liberal ekonomik görüşün makroekonomik kuramı da sayılan ve toplumsal tabanını “modernleşme” yaklaşımında bulan “dengeli büyüme modeli”dir. İkinci model ise gelişmiş ülkelerle, geri kalmış çevre ülkeler arasında asimetrik ilişkiler sonucunda ortaya çıkan, eşitsiz gelişmenin çözümlendiği “merkez-çevre” modelidir (Özdal, 2018, s. 45).

Makro kuramlarda göç, işgücü gönderen ülkelerde yarattığı etkiler ve göç alan ülkeler ile olan ilişkilerle bağlantılı olarak incelenmektedir. Mikro kuramda olduğu gibi sadece göç kararının alınmasında değil aynı zamanda toplumsal ve ekonomik bütünleşme süreçlerinde, girdikleri yerel çevre ve topluluklar üzerindeki etkilerinde ve tüm bu süreçlerin nitelik ve boyutlarında göçe katılan ülkeler arasındaki ilişkileri yönlendiren makro-ekonomik değişkenler ön planda tutulmaktadır (Güven , 1996, s. 13).

1.5.Uluslararası Göçü Ekonomi ile İlişkilendiren Teoriler

Uluslararası göçün başlamasına neden olan etmenleri açıklayan beş temel yaklaşım bulunmakta olup bu yaklaşımların her birinde belli bir faktör diğer faktörlere nazaran ön plana çıkmaktadır ve çözümlemeler bu temel faktör üzerinden yapılmaktadır. Sosyolojik göç kuramlarından farklı olarak uluslararası emek göçüne odaklanmaktadır (Sert, 2018, s.32).

1.5.1. Neo Klasik İktisat (Makro Teori)

Çağdaş göç teorilerinin temel taşı olarak kabul edilen neo klasik teorisi, göç olgusuna hem makro hem de mikro bir çerçevede bakmaktadır. Bu teori, göç kaynağıyla hedef ülke arasında emek arzı ve talebi yönünden ortaya çıkan coğrafi farklılıkları, bireylerin göç kararı

almalarındaki temel faktör olarak görmektedir. Bu modelin varsayımlarına göre bu farklılıklar olmadan uluslararası göçün gerçekleşmeyeceği, bunun ortadan kaldırılmasıyla uluslararası göçün sona ereceği ve emek piyasasının göçe neden olan en önemli mekanizma olduğu vurgulanmaktadır. Hükümetler ise kaynak ve hedef ülkelerdeki emek piyasalarını etkileyerek ya da göçü düzenli hale getirerek müdahale politikaları üretmektedir (Özdal, 2018, s. 46).

Neo klasik teoriye göre göçü yönlendiren unsur, işgücü arz ve talebindeki coğrafi farklılıklar ile emek-yoğun ve sermaye-yoğun ülkeler ya da bölgeler arasındaki ücret farkları olmaktadır. Bu teori tam istihdam varsayımı altında, ücret farklılıkları ve göç akımları arasında doğrusal bir ilişki olduğunu öngörmektedir (Ela, 2017, s. 196).

1.5.2. Neo Klasik İktisat (Mikro Teori)

Bu kuram fayda maliyet hesabına dayalı olarak göç kararı veren rasyonel bireyler (aktörler) düzeyine odaklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre insan kaynağının özellikleri, göçün potansiyel yararlarını arttıran; bireysel, sosyal ya da teknolojik faktörler ise maliyetleri azaltan bir etkiye sahip olmaktadır. Bu durum göç hareketlerinin artmasına neden olmaktadır. Kazançlar ve istihdam arasındaki farklılıklar anahtar değişkenlerdir ve hükümetlerin göçü etkileyen politikaları bu olguları da etkilemektedir. Örneğin gelirleri kaynak ülkede yükselten kalkınma politikaları, hedef ülkedeki istihdam oranını düşürmekte ya da göçün maliyetlerini artırmaktadır (Özdal, 2018, s. 48).

1.5.3. Göçe Yönelik Yeni İktisat Görüşü

Göçün gelir kaynaklarını çeşitlendirerek bir aile stratejisi olarak gören bu göç tipi, bir gruptaki riskleri azalttığını ve kredi ile sermayeye yönelik engellerin aşılmasını sağladığını savunmaktadır. Modelde uluslararası göç, gelişmekte olan ülkelerdeki bazı piyasa türlerinin (tahıl sigortası piyasaları, gelecek piyasaları, işsizlik sigortası ya da sermaye piyasaları) atılığını veya yokluğunu gidermede bir araç olarak algılanmaktadır. Neo klasik modele karşı, ücret farklılıkları uluslararası göçte olmazsa olmaz bir şart olarak görülmekte ve kaynak ülkedeki ekonomik gelişme veya ücret farklılıklarının eşitlenmesinin göçe neden olan baskıları azaltmayacağı vurgulanmaktadır. Hükümetler sigorta, sermaye, gelecek piyasaları ve bazı grupların görece mahrumiyetini etkileyen gelir dağılımı politikaları ile göçü etkilemekte böylece bu grupların göçe yönelik eğilimleri de motive edilmektedir (Özdal, 2018, s.49).

1.5.4. Çifte Emek Pazarı Teorisi

Teori göçü sanayisi gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin yapısal gereksinimlerine bağlamaktadır (Şenol Sert, 2018, s.33). Buna göre uluslararası göçe şekil veren en önemli

faktörü, gelişmiş ülkelerdeki az vasıflı işçiye olan talep oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yerli işçilere ödenen girdi fiyatlarının yükselmesinden kaynaklanan yapısal enflasyonlardan kaçmak ve emeği üretimin değişken faktörü olarak muhafaza etmek isteyen işverenler, düşük ücretli göçmen işçileri tercih etmektedirler. Bu modelde, uluslararası göçün talep temelli olduğu ve hedef ülkelerdeki hükümetlerin ya da işverenlerin işçi toplama politikaları uyguladıkları iddia edilmektedir (Özdal, 2018, s. 48).

1.5.5. Dünya Sistemleri Teorisi

Teori, ulusal ekonomideki emek piyasaları üzerinde durmaktan ziyade dünya ekonomisinin yapısını dikkate almaktadır. Bu sistemin ana iddiasına göre göç kapitalist ekonomik ilişkilerin çevre ülkelere ve kapitalist olmayan toplumlara nüfuz ettiği ve neo koloniyel hükümetlerin, çok uluslu şirketlerin ve ulusal seçkinlerin uyumlu hareketleriyle oluşmaktadır (Şenol Sert, 2018, s.36). Teoriye göre bu yapı içinde uluslararası göç; toprak, hammadde ve emeğin kaynak alanlarından koparak dünya piyasa ekonomisine sürülmesi ve geleneksel sistemlerin yıkılmasıyla gündeme gelmektedir. Küreselleşmeyle birlikte gelişen taşımacılık, iletişim, kültürel ve ideolojik bağlar uluslararası göçü daha da elverişli kılmaktadır. Bu bakış açısında uluslararası göç, ülkelerarası istihdam ve ücret farklılıklarından, deniz aşırı yatırım, uluslararası sermaye ve mal akışı politikalarına oranla daha az etkilenmektedir (Özdal, 2018, s. 49). Ayrıca kaynak ve hedef ülkeler arasındaki ideolojik, tarihsel ve kültürel ilişkiler de göçün oluşmasında belirleyici etmenler olarak sayılmaktadır (Şenol Sert, 2018, s.37).

Göçü açıklamaya çalışan kuramların yanında göçü gerçekleştiren aktörlerin tanımlarına da bakmak gerekmektedir. Çalışmanın bu kısmında genel olarak uluslararası göçmenleri tanımlamaya çalışan kavramlara yer verilecektir.

1.6.Göçmen Kavramları (Göçmen, Mülteci, Sığınmacı)

Günümüzde herhangi bir yabancının herhangi bir ülkeye gidişini veya o ülkede kalışını düzenleyen ulusal yasalar ve düzenlemeler ülkelere göre farklılık gösterse de bazı kavramların ortaklaştığı görülmektedir. Ancak “Göçmen”, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramları birbiri ile karıştırılan kavramlardır. Birleşmiş Milletler ya da Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlar bu konuda ülkelerin birbirinden farklı olan uygulamalarını standartlaştırmak veya uyumlaştırmak adına çalışmalar yürütmektedir. Genel olarak bakıldığında, ülkeler yabancı turistleri, geçici göçmen işçileri, eğitim ve aile gibi nedenlerle başka ülkeye geçici ya da daimi göç edenleri, bir ülke vatandaşlığından çıkıp diğer ülke vatandaşlığına geçen göçmenleri, sığınmacı ve mültecileri birbirlerinden ayırmaktadır (İçduygu ve diğ., 2014, s.27).

1.6.1. Göçmen

Canlı ile dünyaya geldiği ve gelişimini sürdürdüğü yer arasında yakın bir ilişki bulunmakla birlikte canlılar içerisinde özel bir yeri olan insanın ve insana dair olanın oluşumunda ve gelişiminde sosyal, kültürel çevre ile fiziki çevrenin önemli bir yeri bulunmaktadır. Genellikle doğup büyüdüğü yerin değişen koşulları ile beklentilerini karşılayamaması nedeniyle bırakmak zorunda kalıp farklı coğrafyalara giden bireyler veya toplumlar göçmen olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası göçmelerin ele alınış biçimleri ülkelerin yasal uygulamalarında farklılık gösterdiği için bu yasaların aşılacak evrensel bir göçmen tanımı yapmak ülkelerin ihtiyaçlarına karşılık gelmemektedir. Birleşmiş Milletlerin kavramları ortaklaştırma çabası gereği Göç örgütünün yayınladığı terim sözlüğünde göçmen, “bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar” şekilde gösterilmiştir (2019, s.36). Dolayısıyla göçmen terimi, hem maddi hem de sosyal olarak durumlarını düzeltmek isteyenlerin, kendilerinin veya ailelerinin gelecekte beklediklerini arttırmak amacıyla, başka bir ülkeye ya da bölgeye hareket eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır.

Avrupa Birliği Komisyonu’na göre göçmen, “daha iyi bir yaşam arayışı içinde olan ve bir ülkeden veya bölgeden diğerine yerleşmek için ayrılan bir kişiyi” ifade etmektedir (<https://ec.europa.eu>).

Türk Dil Kurumunun tanımında ise göçmen, “kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkelere giden kimse/muhacir” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019, s. 1).

Başka bir tanımda ise, belirli sebeplerden ötürü yaşadığı yeri terk etmek zorunda olan ya da isteyerek terk eden kişiye “göçmen” denmektedir (Başak, 2011, s. 6).

Afet Yönetimi terimleri sözlüğü göçmenleri, “Mülteci tanımı ile ilgisi olmayan, tamamen ekonomik sebeplerle veya hayatını maddi yönden iyileştirme amacıyla menşei ülkesini terk eden kişi” olarak tanımlamaktadır (<https://www.afad.gov.tr/tr>, 27.09.2019). Ayrıca ekonomik göçmenleri, mülteci statüsü kriterleri kapsamına almamaktadır.

1.6.2. Mülteci

Ülkesinde veya yaşamını sürdürdüğü yerde ırkı, dini, sosyal konumu, siyasal düşüncesi, yaşam tarzı, ulusal kimliği veya bunların dışında kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız ve adil davranmayacağı düşüncesi ile ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke

tarafından uygun görülen kişi genel literatürde “mülteci” olarak tanımlanmaktadır (Özdal, 2018, s. 16).

28 Temmuz 1951’de Cenevre’de imzalanan ve iltica terminolojisinin temelini oluşturan Birleşmiş Milletler (BM) Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşmesi’ne¹ göre (UNCHR, 1951); *“1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar sonucu ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku sebebiyle yararlanmak istemeyen veya tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu, korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa mülteci statüsü verilir”* denilmektedir.

Sözleşme, sınır ve tarih ile sınırlandırıldığından genel olarak kapsayıcılıktan yoksun olarak kabul edilmektedir (Özdal, 2018, s. 15).

1967’de imzalanan “Mültecilerin Hukuki Statülerine ilişkin Protokolde” sınır ve tarih üzerinde yapılan sınırlandırmalar kaldırılmıştır² (BM,1967). Bu düzenlemeden sonra protokoldeki mülteci tanımına göre IOM’da yer alan mülteci tanımı da revize edilmiştir. Bu tanıma göre *“ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi”* mülteci olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2019, s. 43). Sözleşme mültecilerin haklarını belirleyen en temel hukuki belge olarak kabul edilmektedir.

Türkiye 1951 sözleşmesini imzalarken coğrafi sınırlamaları kabul ederek imzalamış, sınırlamaların kalktığı 1967 protokolünü onaylarken coğrafi sınırlamaların geçerli olmaya devam edeceğini beyan etmiştir. Bu durum da sadece Avrupa’dan gelenleri mülteci olarak kabul etmekte ve Avrupa dışından gelenleri ise “şartlı mülteci” olarak tanımlamaktadır (Kaya ve Eren, 2015, s.19). Başka bir deyişle Türkiye, uluslararası göçmen koruma türlerini 1951 Cenevre Sözleşmesine uyumlu bir şekilde tanımlamakla beraber sözleşmede yer alan “mülteci” tanımını

¹ “Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı Kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre’de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ihtirazi kayıtlarla onaylamıştır. 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Türkiye’nin ihtirazi kaydı şöyledir: “Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz”
(https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM_/d00/c002/km_00002024ss0053.pdf, 27.09.2019).

² “İş bu Protokol bakımından, bu maddenin 3. fıkrasının uygulanması hali dışında, “mülteci” terimi, Sözleşme’nin 1. maddesinin A 2 kısmında mevcut “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve” ve “söz konusu olaylar sonucunda” ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşme’nin 1. maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir”(BM, Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü,1967).

yabancıların Türkiye'ye gelişlerini, kalmalarını ve ülkeden ayrılışlarını, Türkiye'den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın usul ve esaslarını düzenlemiştir.

Mülteci kavramı göç idaresi tarafından yayınlanan “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkındaki” yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 3. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, *“Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı”* ifade etmektedir (GİGM, 2019, s. 2).

AB katılım sürecinde tek bir mülteci hukuku mevzuatı oluşturma çabalarının bir ürünü (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s. 108) olan YUKK 61. maddesine koyduğu coğrafi kısıtlama sebebiyle aynı zamanda Avrupa dışından gelen ve sığınma talep eden kişiler için kullanılan “sığınmacı” tanımının yarattığı kavram kargaşası sebebiyle bu kişiler “*şartlı mülteci*” olarak tanımlanmıştır (Özdal, 2018, s. 14).

Ülkemizde uygulanan şartlı mülteci statüsü, mülteci statüsünden farklı olarak *“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü”* ifade etmektedir (<https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci>, 28.09.2019). Bu kişiler üçüncü ülkelere yerleştirilinceye kadar ülkemizde kalabilmektedirler.

1.6.3. Sığınmacı

Sığınma kavramı ile bir kişinin yabancı bir devletin ülkesine diplomasi temsilciliği ya da konsolosluk binalarına, savaş gemileri ya da devlet uçaklarına girerek kendi devletince ya da başka bir yabancı devletçe kendisine karşı yapılan baskıdan ya da yasal kovuşturmalardan kaçmasını ve bu açıdan sığındığı devletin güvencesini elde etmesini belirtmektedir (Özdal, 2018, s. 12).

Göçmen, çoğunlukla ekonomik, siyasi, toplumsal baskı, şiddet gibi gerekçelerle ülkesini gönüllü biçimde terk ederek başka bir ülkeye ve o ülke yetkililerinin izniyle göç eden kişi veya kitle olarak tanımlanmaktadır. İzinsiz durumda bulunanlara ise kaçak göçmen ya da kâğıtsız göçmen denilmektedir. Vatansız kişi ise, hiçbir devlet tarafından kendi yasalarının işleyişi içinde vatandaş olarak sayılmayan kişi olarak tanımlanmaktadır. Sığınmacı kavramı, mülteci kavramıyla benzer özellikler göstermenin yanı sıra bazı konularda farklılık göstermektedir. Genel olarak sığınmacı; *“Vatandaşı olduğu ülkede meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan istifade etmek istemeyen, bir ülkeye sığınan ve o ülkeden mülteci statüsü talep eden yabancı anlamına gelir”* (Koray, 2008, s. 18).

İltica/sığınmacı ise sığınma anlamına gelmektedir. kendilerinin kontrolleri dışında gerçekleşen olayların kurbanları olarak mülteciler, zorla yerinden edilen toplulukların önemli oranını teşkil etmektedir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere sığınmacı, mülteci statüsü almak üzere gitmek istediği/gittiği ülkeye başvuruda bulunan ancak başvurusu henüz karara bağlanmamış kişileri göstermektedir. Bu kapsamda henüz başvuruda bulunmamış kimseler de sığınmacı olarak kabul edilmektedir.

Başka bir tanımda ise sığınmacı; dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm gören veya göreceği korkusu ve endişesi taşıyan, bu sebeple ülkesinden ayrılan/ayrılmak zorunda bırakılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen, iltica ettiği ülke tarafından geçici süreliğine izin verilen kimse olarak tanımlanmaktadır (Ergüven & Özturanlı, 2019, s. 108).

IOM'un tanımına göre: *“İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde herhangi bir ülkeye “mülteci” olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilere sığınmacı denilmektedir”* (Göç Terimler Sözlüğü, 2019, s. 18). Başvurudan olumsuz bir sonuç çıkması halinde bu kişiler ülkeyi terk etmek zorunda kalmaktadır. Aynı zamanda bu kişilere insani ya da diğer gerekçeler sebebiyle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilmektedirler (Özdal, 2018, s. 13).

AB'ye göre: 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne dayanarak mültecilik statüsü için başvuru yapan fakat henüz başvurularının sonucu nihai karara bağlanmayan kişiler sığınmacı olarak tanımlanmaktadır (GİGM, 2019).

Türkiye'de ise uluslararası koruma alanındaki ilk düzenleyici belge 1994 yılında yayımlanan “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” tir³.

Yönetmeliğin 3. maddesine göre sığınmacı: “İrki, dini, milliyeti belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkusundan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” olarak tanımlanmaktadır. Kısaca sığınmacılar, kaynak (orijin) ülkelerini terk ettikten sonra başka bir ülkede mülteci statüsü başvurusunda bulunan fakat başvuruları henüz karara bağlanmayan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Özdal, 2018, s. 14).

2. İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI GÖÇ SİYASETİ VE SURİYE GÖÇÜ

Bu bölümde öncelikle Türkiye’nin uluslararası göç ve sığınma konularında oluşturduğu politikalar ve bu politikalar kapsamında yürürlüğe alınan kanunlar ve kurumlar incelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca tezin odak noktasında Suriye’den gelen göçmenler yer aldığı için kısaca yakın dönem Türkiye ile Suriye ilişkilerine de bakılacaktır.

Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibariyle birçok sık yerleşim yerinin ortasında bulunması nedeni ile göç hareketliliğinin merkezinde yer almakta ve bu süreçten oldukça etkilenmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nda sosyal, siyasi, ekonomik sebeplerle yapılan göçlerin günümüz Türkiye’sinde de farklı nedenlerle devam ettiği görülmektedir. Özellikle II. Dünya Savaşı ve sonrasında soğuk savaş gibi uluslararası boyutta yaşanan olayların göç

³ Türkiye ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

Kabul Tarihi:14.09.1994

RG Tarihi: 30.11.1944

RG Sayısı: 22127

hareketliliklerine ve dolayısıyla Türkiye'ye etkisi bir hayli olmuştur. Türkiye'nin göç tarihi sürecine bakıldığında ilk zamanlar göç veren bir konumda iken, sonraki dönemlerde hızlı bir şekilde göç alan önemli bir geçiş ülkesine dönüştüğü görülmektedir.

Türkiye'nin uluslararası göç politikaları İçduygu tarafından 3 döneme ayrılarak sınıflandırma yapılmıştır. Buna göre, 1923-1950 yıllarını kapsayan birinci dönem, ulus devletin inşa sürecinde oluşan göçleri kapsamaktadır. İkinci dönem 1950-1980 yılları arasındır. Bu dönem, ulus devletin korunmasının yerel ve ulusal düzlemde yerleşmesi sürecini ifade etmektedir. 1980 sonrası dönemi ise küreselleşmenin devreye girmesi ile ulus devlet inşasının ve korunmasının küresel düzlemde belirginleşmesi süreci olarak ifade edilmiştir. Bu dönemler aynı zamanda, Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve siyasal tarihinin dönemlere ayrılması ile uyumaktadır (İçduygu ve diğ., 2014, s. 56). Bu çalışma kapsamında göç politikaları Osmanlı İmparatorluğu dönemi, Cumhuriyet dönemi ve Suriye göçünün başladığı 2010 yılı sonrası dönem bağlamında incelenmeye çalışılmıştır.

2.1.Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Göç Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu'nun Suriye'yi hâkimiyeti altına almasıyla başlayan Türkiye-Suriye ilişkilerinde ortak tarih ve kültür anlayışı yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Suriye'nin tarihine bakıldığında günümüz sınırlarından farklı olarak geniş bir coğrafyayı kapsadığı görülmektedir. Suriye, farklı kültürlerle sahip olan ve birçok medeniyete ev sahipliği yapan önemli yerleşim merkezlerinden biri olmuştur (Kılıç, 2011, s. 97-99). Tarih boyunca Osmanlı İmparatorluğu'ndan önce Kenanlılar, Fenikeliler, İbraniler, Aramiler, Asurlular, Babilliler, Persler, Makedonlar/Yunanlılar, Romalılar, Bizanslılar, Emeviler, Abbasiler, Eyyübililer, Selçuklular ve Memlûklular gibi birçok devletin himayesi altına girmiştir (Soyalan, 2013, s. 35).

24 Ağustos 1516 yılında Osmanlı İmparatoru Yavuz Sultan Selim ile Memluk Devleti Sultanı Kansu Gavri arasında Halep'in kuzeyindeki Mercidabık Ovası'nda yapılan savaş sonucunda Yavuz Sultan Selim'in galibiyeti, Suriye'yi Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katmıştır. Askeri ateş gücü ve tekniği bakımından üstün olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kazandığı bu zafer ile Suriye, Lübnan ve Filistin'in hakimiyeti sağlanmış olup Orta Doğu'nun kapılarını aralamakla beraber Halep ve Şam gibi önemli merkezlerin de ele geçmesini sağlamıştır. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresi genişlemeye başlamıştır (Emecen, 2011, s. 2016-229).

Osmanlı İmparatorluğu'nda "Biladu's-Şam" olarak adlandırılan Suriye, dönemin coğrafi konumu itibari ile geniş bir alanı kapsadığından hakimiyeti altına aldığı bu bölgeyi ilerleyen dönemlerde Halep, Şam, Trablusşam ve Sayda olarak eyaletlere ayırmıştır (Aydos & Duran,

2000, s. 22). Bu bölgede yaşamını sürdüren halkın; Arap, Türk, Dürzi, Nusayri, Rum, Maruni, Katolik, Protestan, Süryani, Ermeni ve bunun gibi küçük büyük birçok millet ve dinden oluştuğu görülmüştür (Sofuoğlu, 2012, s. 354). Osmanlı İmparatorluğu, sosyal ve ekonomik yaşamı dikkate alarak fethettiği birçok bölgede olduğu gibi bu bölgenin durumunda değişikliğe gitmeden sosyal hayatın devam ettirilmesini sağlamıştır (Baktıaya, 2009, s. 13). Böylelikle Arap halkları, Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine girdiği tarihten itibaren kendi milli kimliklerini değiştirmeden yaşamlarını sürdürme imkanı bulmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun benimsemiş olduğu her ne milletten olursa olsun din, dil ve ırk ayrımı yapılmaksızın tüm gelen göçmenlere hoşgörü politikası (Budak, 2016, s. 268) çerçevesinde yaklaşımı, bireysel ve toplu hareketlerin yaşanmasında etkili olmuştur. İlk olarak Kırım Savaşı ile birlikte Osmanlı Devleti'nde göçlerin yoğun olarak başladığı görülmektedir (Bayraktar, 2007, s. 407). Kırım Savaşı'ndan başka İspanya'dan 1492 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na getirilen Yahudiler, İsveç Kral'ı Şarl'ın iki binden fazla kişiyle 1709 yılında; Macar Kral'ı II. Rakoczy Ferenc'in ise 1741 de Osmanlı İmparatorluğu'na sığınması bu duruma örnek olarak gösterilebilir (GİGM, 2016).

20. yüzyılın başlarına gelindiğinde Rusların Bolşevik İhtilali'nden kaçması sonucu Osmanlı Devleti'ne sığınmaları, sonrasında başka ülkelere göç ettikleri bilinmektedir (Acer, ve diğ., 2005, s. 63-64). Osmanlı Devleti'nde yaşanan göç olayları, ileriye dönük olarak Türk toplumunun sosyal, yapısal ve kültürel olarak daha iyi anlaşılmasına ve araştırılmasına yardımcı olmaktadır (Bayraktar, 2007, s. 407).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan göçlerin, Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra da devam ettiği görülmektedir. İmparatorluğun dağılma sürecinde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da göçlerin devam ettiği, ülkede yaşayan birçok kimsenin mülteci veya göçmen olduğu görülmektedir (Orsam, 2012, s. 16).

2.2.1923 ile 2010 Arası Dönemde Uygulanan Uluslararası Göç Politikaları

Modern Türkiye tarihi, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana çeşitli uluslararası göç ve sığınma hareketleri ile karşılaşmıştır. Cumhuriyetin başlarında yaşanan nüfus mübadelesi, II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'ya giden işçi göçleri ve iç göçler, ülkenin yaşadığı göç hareketlerine örnek olarak gösterilmektedir. Soğuk Savaş, küreselleşme ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci gibi değişimler hem Türkiye'nin göç politikalarını etkilemiş hem de Türkiye'ye yönelen göçmen ve sığınmacı profilinde değişikliklere neden olmuştur. Konumu itibari ile özellikle Ortadoğu ülkelerine komşu ülke olması ve yumuşak göç politikaları nedeniyle Türkiye artık sadece göç veren ve alan bir ülke değil, transit bir ülke olarak da tercih edilmeye

başlanmıştır. Yakın geçmişten günümüze sırasıyla 1979 İran Devrimi, İran-Irak Savaşı, Saddam Hüseyin'in Halepçe Katliamı ve 1988-1991 yılları arasında meydana gelen Körfez Savaşı'nda ülkelerini terk edenlerin ilk sığınma veya transit geçiş noktası Türkiye olmuştur (Korkut & Kara, 2010, s.157-159). Ortadoğu'da yaşanan büyük olayların dışında yaşanan ekonomik, sosyal ve sınıfsal sorunlar nedeniyle bireysel veya kitlesel göçte ilk akla gelen ülkelerin başında yine Türkiye gelmektedir. Yugoslavya'dan gelen Boşnak, Kosovalı, Makedon ve Arnavutlar Türkiye'ye göç eden gruplardan bazılarıdır. Bulgaristan'da asimilasyon politikalarının artması ve şiddete dönüşmesi ile 1989 yılında 300 binden fazla göçmen Türkiye'ye gelmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve TODAİE, 2015, s. 28).

İçduygu, göç, göçmen, sığınmacı ile iltica politikaları ve uygulamaları açısından üç değişiklik dönemi olduğunu söylemektedir. Bunlar “1994 öncesindeki bilgisizlik dönemi”, “1994’ten 2001’e dek süren uluslararası normlara geçiş” ve son olarak “Avrupa Birliğine uyum süreci” ile karakterize edilen türde değişikliklerin yaşandığı dönem olarak adlandırılmaktadır (İçduygu, 2005, s. 90-91).

Türkiye ilk olarak, 20. yüzyılın başlarında I. Dünya Savaşı sonrasında dağılan Osmanlı İmparatorluğu topraklarında yaşayan komşu ülkelerdeki Türk soylu veya Türk kültüründen insanların anavatanına göçünün nasıl ele alınacağını tecrübe etmiştir. Bu süreci yönetmek için mülteci ve sığınmacılar konusunda ilk genel düzenleyici hukuki belge olarak kabul edilen İskân⁴ Kanunu hazırlanmıştır. Kanunun ilk maddesinde, “*Türkiye’de Türk kültürüne bağlılık dolayısıyla nüfus oturuş ve yayılışının, bu kanuna uygun olarak, İcra Vekillerince yapılacak bir programa göre, düzeltilmesi Dahiliye vekilliğine verilmiştir.*”(md.1) ifadesi yer almaktadır. Kanunda, Türk kültürüne bağlı olanların Türkiye’de yerleşmek istemeleri ve bunu bulundukları yerin hükümetine bildirmeleri halinde mülteci olarak kabul edilecekleri belirtilmiştir. Kanunun 3. ve 4. Maddelerinde ise, Türk kültürüne bağlı olmayan mülteciler hakkında Vatandaşlık Kanunu hükümleri uygulanacağı ifade edilmiştir. İskân Kanunu Türkiye’ye girebilecek, Türkiye’de yerleşebilecek ve/veya mülteci statüsü başvurusunda bulunabilecek kişileri belirlemiş ve Türk soyundan ve kültüründen olan kişilerin göçmen ve mülteci olarak kabul edileceğini öngörmüştür.⁵ Kanun, Türkiye yakınlarındaki göç dalgalarının yönetimi için çok önemli olmasına rağmen, sistematik düzenlemeleri içermemiş olması nedeniyle İçduygu’nun belirttiği gibi ülkeye göç ve sığınmanın yönetimi bakımından bir ‘bilgisizlik dönemi’ olarak kalmıştır

⁴ İskân Kanunu, Kanun Numarası 2510, Resmi Gazete ile ilan: 21 Haziran 1934

⁵ İskân Kanunu, Birinci, Üçüncü ve Dördüncü Maddeleri

(Akansel ve İçduygu, 2012, s. 20-23). Kanun, 2006 tarihli yeni İskân Kanunu (19 Eylül 2006 tarihli 5190 sayılı Kanun) çıkana kadar yürürlükte kalmıştır.⁶

1990'lı yıllarla birlikte Türkiye'nin çevre ülkelerinde ortaya çıkan huzursuzluklar özellikle 1991 başlarında Irak'tan toplu sığınmacı akınlarının yaşanması, bireysel ve toplu sığınma taleplerinin artması yeni bir kanun gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Akansel ve İçduygu, 2012, s.43). Bakanlar Kurulu kararıyla, 30 Kasım 1994'te Resmi Gazete'de yayımlanan ve kısaca “1994 Yönetmeliği” olarak anılan “Türkiye’ye İltica Eden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, hem mevzuattaki eksikliği gidermek hem de yönetsel ve yasal çözümler oluşturmak amacıyla düzenlenmiştir. Yönetmelik, göç ve sığınmayla ilgili politikaların ve uygulamaların değiştiği ve yeni kuralların kurumsallaştığı bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte ilk genel düzenleyici belge olarak kabul edilen yönetmeliğin dayandığı bir kanunun bulunmadığı da önemli noktalardan biri olarak not edilmektedir (Kaya ve Eren, 2015, s:22).

1994 Yönetmeliği, Türkiye’ye gelen sığınmacıların sığınma başvurularını valilik aracılığıyla yapabilecekleri on günlük bir süre öngörmüştür. Ancak bu süre uygulaması, gerek Türkiye içinde sığınma işlemleri devam eden gerekse Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) vasıtasıyla üçüncü bir ülkeye sığınma hakkı kazanan sığınmacıların zor durumda kalmasına neden olmuştur. Birçok sığınmacı yasal süre olan 10 gün içinde valiliklere başvuru yapmamış olmaları sebebiyle sınır dışı edilme durumuyla karşı karşıya kalmıştır (Ergüven & Özturanlı, 2013, s.107). Bu aynı zamanda “geri göndermeme (non-refulman)” ilkesinin ihlali olarak kabul edilmiş ve hem uluslararası toplumda hem de ülke içinde eleştirilere maruz kalınmıştır.

Bu düzenleme göçe ilişkin bazı kuralların ve tedbirlerin alınması açısından olumlu bir adım olarak görülmesine rağmen, göç politikalarında önemli bir serbestleşme getirmemiştir. Düzenleme daha çok devletin göç ve sığınma konularındaki otoriter rolünün güçlenmesine ve yetkisinin artmasına yardımcı olmuştur. Bununla birlikte yönetmeliğin dışında farklı kanunlarda göç ile ilgili hükümlerin yer alması da uygulamalarda sorunların çıkmasına sebebiyet vermiştir (Reçber, 2014, s.255). Bu eleştirilere yanıt olarak ve kısmen Türkiye’nin göç ve iltica meselelerinin artan önemi sebebiyle 1994 sonrası dönem, ülkedeki göçmen ve sığınma

⁶ İskân Kanunu, Kanun Numarası 5543, Resmi Gazete ile ilan: 19 Eylül 2006, Resmi Gazete Sayısı: 26301.

politikalarının ve uygulamalarının, uluslararası normlara ve standartlara uyumu için birtakım somut önlemlerin alındığı dönem olarak kabul edilmektedir.

Türkiye, uzun yıllardır süren Avrupa Birliği üyesi olma hedefinin en önemli şartlarından biri olan Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesi konusunda 2000’li yıllardan itibaren önemli adımlar atmaya başlamıştır. Bu adımlardan biri de göç mevzuatı ile ilgili değişikliklerdir. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan, 2001 yılında kabul edilen ve sonradan 2003 yılında gözden geçirilen Türkiye için Katılım Ortaklığı, Türkiye’nin AB’ye katılımına ilişkin göç ve sığınma politikalarıyla ilgili hedefleri belirlemektedir (İçduygu, 2005-s.68). Bu hedefler, düzensiz göç dâhil olmak üzere göç ve sığınma alanlarındaki mevzuatın ve uygulamalarının AB müktesebatına uyumlaştırılmasını içermektedir. Bu amaçla, Türkiye’nin göç ve sığınma sistemi için idari yapıları ve kurumsal altyapıları tamamlayan ilgili mevzuatta değişiklikler yapılmıştır. Katılım Ortaklığı’nın kabulü ardından Türkiye, kapsamlı bir mevzuat reformunu da kapsayacak şekilde göç ve sığınma konularında ayrıntılı bir taahhütler listesini de içeren 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazete’de ilan edilen “Müktesebatın Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Programı”⁷ yayınlamıştır.

2003 tarihli Ulusal Programda, Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü’ne taraf olduğu, Sözleşme’ de coğrafi sınırlamayı kabul ettiği ve sınırlama kapsamında olsun ya da olmasın her sığınmacı için “geri göndermeme” ilkesinin dikkate alındığı belirtilmiştir (Kaya ve Eren, 2015, s:24). Bu amaçla yapılan ilk değişiklik 1994 Yönetmeliği’nde yapılmıştır. Yönetmenliğin noksan ve yetersiz kaldığı bölümleri tamamlamak ve düzeltmek amacıyla 16.01.2006 tarihinde, 9938 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” kabul edilmiştir. Kısaca 2006 Yönetmeliği olarak bilinen yeni yönetmelikle 10 gün içerisinde valiliklere başvurulması zorunluluğu “gecikmeden” başvurulması olarak değiştirilmiştir. Makul olan en kısa süre içerisinde müracaat etmeyenler gecikme nedenlerini açıklamak ve bu konuda yetkili makamlarla iş birliği yapmak zorundadır (2006 Yön., md. 1). Bu yönetmelik ile uygulamada sıklıkla eleştirilen 10 günlük başvuru süresi kaldırılmış, bunun yerine başvuruların “gecikmeden” ve “makul olan en kısa süre içerisinde” yapılması öngörülmüştür. Böylece bir süre belirlemek yerine duruma daha uygun nitelikte bir kavram olan “makul süre” kavramı mevzuatımıza girmiştir (Kaya ve Eren, 2015, s,22).

⁷ 2003 Yılı Türkiye Ulusal Programı: 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe giren “AB Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin 2003 Yılı Türkiye Ulusal Programı”

2004 yılında “İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı” hazırlanan eylem planı ile genel olarak Türk iltica, göç ve yabancılar ait mevzuatı ile yönetsel sistemin AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi amaçlamıştır. Ayrıca farklı yasalarda dağınık bir biçimde düzenlenmiş bulunan göç ve ilticaya ilişkin hükümlerin de bir yasa altında toplanması hedeflenmiştir.

Türkiye’de İltica Hukuku alanında ilk yasal düzenleme 4 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’dur (YUKK).

Bu kanunla ilgili detaylara, 2010 yılından sonra yoğunlaşan Suriye’den gelen göç ve onun kapsamında oluşturulan politikalara bakmadan önce yine aynı dönemi kapsayan Suriye-Türkiye İlişkilerine bakmak, oluşturulan politikaları anlamak açısından önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu nedenle önce iki ülke arasındaki ilişkilerin seyrine bakılmaya çalışılmıştır.

2.3.2010 Sonrası Göç Politikaları

2010 yılı sonrası dönem Türkiye için hem göç tarihi hem de göç politikaları açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana karşılaşmadığı büyüklükte bir göç dalgası ile karşılaşan Türkiye, kapsamlı bir göç politikası uygulamıştır. 911 kilometre Suriye sınırına sahip olan Türkiye, Suriye iç savaşının ortaya çıkması ile Suriyeli göçmenlere sınırlarını tamamen açarak “açık kapı” politikası uygulamıştır.

Bu dönemde, Ahmet Davutoğlu’nun 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ile 2011 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tasarısı Plan ve Bütçe Komisyonu Görüşmelerindeki (2013: 12), *“Kim, hangi gerekçeyle, hangi baskıdan kaçarak gelmiş olursa olsun, insani boyut gereği onlara kucığımızı açacağız, onlarla acımızı paylaşacağız. Bizim devlet geleneğimiz bunu gerektirir. Geçmişte Bosna’da zulüm olduğunda Boşnaklara, Kosova’da zulüm olduğunda Arnavutlara ve oradaki soydaşlarımıza, Irak’ta zulüm olduğunda Kürt kardeşlerimize ve dünyanın neresinde bir zulüm olduğunda bize gelene evimizi açmışlardır. Bu, mülteciler politikamızın esasıdır”* ifadesi, Türkiye’nin izlemiş olduğu göçmen politikasını özetlemektedir (Ezberci, 2015, s. 71).

Açık kapı politikası, hiçbir ayırım yapmaksızın, sınırdan geçen herkese serbest geçiş hakkının tanınması şeklinde uygulamıştır. Sadece belirli dönemlerde güvenlik tehditleri gerekçesi ile kapatılmıştır. Ancak sınırların kapalı olduğu dönemlerde bile göç illegal yollarla devam etmiştir. Herhangi bir denetime tabi tutulmadan sınırlarımızdan geçen Suriyeliler, bugün sınır kentleri başta olmak üzere ülkemizin tamamına yayılmış durumdadır. Suriye’den gelen göçle birlikte iki önemli düzenleme gündeme gelmiştir. Birincisi, göçün hukuki altyapısını

düzenlemeye çalışan göç kanunu olarak da bilinen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. İkincisi ise, bu kanun kapsamında kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür.

2010 sonrası dönemde yönetmeliklerdeki boşluklar ve özellikle sınır dışı ve idari gözetim işlemlerinde, uluslararası koruma (iltica) konularında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarındaki artış, kapsamlı bir kanunun eksikliğinin fark edilmesine ve ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir mevzuatın gerekliliğini gündeme getirmiştir (<http://www.goc.gov.tr>, 2017). Bu nedenle Avrupa Birliği katılım sürecinin de etkisiyle, mülteci hukuku mevzuatını tek bir çatı altında toplama çalışmaları başlatılmış ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe alınmıştır.

2.3.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 04.04.2013 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiş; 11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kanun kendinden önce bazı hukuki metinlerin birtakım hükümlerini değiştirse de, bazı hükümler aynen kalmıştır. 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte, 15.07.1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile 15.07.1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun bazı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Kanunun 1. maddesinde amacı, yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den korunma talep eden yabancılara sağlanacak koruma olarak belirlenmiştir (YUKK, md.1). Ayrıca kanunun Uluslararası Korumayı açıklayan üçüncü bölümünde *“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar”* ölçüt alınmıştır. Bu bağlamda coğrafi kısıtlamanın hala devam ettiği görülmektedir (YUKK, md.61).

Kanun ile gelen bir yenilik ise uluslararası hukukta mevcut olan geri gönderme yasağının Türk hukukuna da girmiş olmasıdır. Buna göre: *“Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez”* (YUKK, md.4).

Kanunun getirmiş olduğu değişikliklere bakacak olursak; Kanun ile yabancıların ilişkin vize alma zorunluluğu, ikamet izni, vatansızların ve mültecilerin hukuki durumu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün teşkilat yapısı gibi konular düzenlenmiş ve yabancılar hukuku mevzuatı tek yasada toplanmıştır.

2.3.1.1.Türkiye'ye Giriş ve Vize

Kanun kapsamında Türkiye'ye yasal olarak giriş ve çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle yapılmaktadır. Kanun, Türkiye'ye girişte kapsamlı kontrole tabi tutulması gerekli görülenlerin en fazla dört saat bekletilebileceğini düzenlemiştir (YUKK, md.6). Türkiye'de doksan güne kadar kalacak yabancılar, vatandaşı oldukları veya yasal olarak bulundukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını da belirten vizeyi almak zorundadırlar. Vizenin veya vize muafiyetinin Türkiye'de sağladığı kalış süresi, her yüz seksen günde doksan günü geçmemektedir Ayrıca vize alınmış olması, Türkiye'ye giriş için mutlak hak sağlamamaktadır (YUKK, md.11). Bununla birlikte sınır kapılarından da vize verilmektedir. Vize almadan sınır kapılarına gelen yabancılar, süresi içinde Türkiye'den ayrılacaklarını belgelemeleri hâlinde, sınır kapılarında istisnai olarak vize verilebilir (YUKK, md.13).

2.3.1.2.İkamet İzni

6458 sayılı Kanunun 3. maddesinin (ü) bendine göre yabancı, “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişidir.*” Kanuna göre, Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden daha fazla kalacak olan yabancıların kural olarak ikamet izni almaları zorunlu olarak görülmektedir (YUKK, md.19). İkamet izni başvurusu, kural olarak yabancıların vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki Türk Konsolosluklarına yapılmaktadır. Konsolosluk, yapılan başvuruyu Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne iletir, Genel Müdürlük gerekli incelemeleri yaptıktan sonra ikamet izninin düzenlenmesi veya başvurunun reddedilmesi için konsolosluğa geri bildirimde bulunmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere ikamet iznine başvuru kuralı, yurtdışında yaşananlardan yapılarak belirlenmiştir. Ancak kanun koyucu bazı özel durumları dikkate alarak Türkiye'de de ikamet izni başvurusu yapılabileceğini düzenlemiştir. Bunlara örnek olarak, adli veya idari makamların karar ve talebinin bulunması, yabancıların Türkiye'den ayrılmasının makul ve mümkün olmaması, Türkiye'de ikamet izni bulunan anne veya babanın Türkiye'de doğan çocukları için ikamet başvurusunda bulunması, Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanların kısa dönem ikamet iznine başvuruda bulunmaları gösterilebilmektedir (YUKK, md.21-22).

6458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, yabancı, ikamet ettiği ülkedeki Türk Konsolosluğuna çalışma izni başvurusu yapmakta, Çalışma Bakanlığı tarafından çalışma izni verilmesinin ardından Türkiye'ye giriş yapmakta ve çalışacağı yerdeki valiliğe ikamet izni başvurusunda bulunmaktaydı. 6458 sayılı Kanunun isabetli olarak getirdiği yeniliklerden biri, çalışma izninin ikamet izni olarak sayılmasıdır. Kanunun 27. maddesinde geçerli çalışma izni ile

çalışma izni muafiyet teyit belgesi bulunan yabancının ayrıca ikamet izni almasına gerek bulunmamaktadır (YUKK, md.27).

Yabancı, zorunlu kamu hizmeti, eğitim ve sağlık nedenleri hariç, bir yılda toplam altı aydan, son beş yıl içerisinde toplam bir yıldan fazla Türkiye dışında kalmışsa, bu durum ikametinde kesinti sayılmaktadır. İkamet süresinde kesinti olan yabancıların, ikamet izni başvurularında veya başka bir ikamet iznine geçişlerinde, önceki ikamet süreleri hesaba katılmamaktadır. İkamet süresinin hesaplanmasında, öğrenci ikamet izinlerinin yarısı, diğer ikamet izinlerinin ise tamamı dikkate alınmaktadır (YUKK, md.28).

Ayrıca kanunla farklı ikamet izinleri de düzenlemiştir (YUKK, md.30-49).

Kısa Dönem İkamet İzni; kural olarak her defasında en fazla birer yıllık sürelerle verilmektedir.

Aile İkamet İzni; Türk vatandaşlarının, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin veya ikamet izinlerinden birine sahip olan yabancılar ile mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin, yabancı eşine, kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna, kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna, her defasında iki yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilmektedir.

Öğrenci İkamet İzni; Türkiye’de bir yükseköğretim kurumunda ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi görecekt yabancılara öğrenci ikamet izni verileceği düzenlenmiştir.

Uzun Dönem İkamet İzni; Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle kalmış olan ya da Göç Politikaları Kurulunun belirlediği şartlara uyan yabancılara, Bakanlığın onayıyla valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilmektedir.

İnsani İkamet İzni; Kanun, bazı durumlarda, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmaksızın, Bakanlığın onayı alınmak ve en fazla birer yıllık sürelerle olmak kaydıyla, valiliklerce insani ikamet izni verilebileceğini ve verilmiş olan izinlerin uzatılabileceğini düzenlemiştir. Örnek verecek olursak, çocuğun yüksek yararının bulunduğu, yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığı durumlarda insani ikamet izni verilebilmektedir.

İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni; Kanun, insan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan yabancılara, yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmeleri ve yetkililerle iş birliği yapıp yapmayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla valiliklerce otuz gün süreli ikamet izni verileceğini düzenlemiştir.

2.3.1.3.Vatansız Kişiler

Vatansız kişilerin statüsüne ilişkin sözleşmeye göre, “vatansız kişi” terimi, kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan kişi anlamına gelmektedir. 6458 sayılı Kanun ile kişinin “vatansız kişi” statüsüne girip girmediğine ilişkin değerlendirme Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kararına bağlanmıştır. Başka ülkeler tarafından vatansız kişi olarak kabul edilmiş olan kişiler bu haktan yararlanamaz. Vatansız kişilere, Türkiye’de yasal olarak ikamet edebilme hakkı sağlayan ‘Vatansız Kişi Kimlik Belgesi’ düzenlenir. Vatansız kişinin, söz konusu kimlik belgesine sahip olarak Türkiye’de geçirdiği süreler, ikamet sürelerinin toplanmasında hesaba katılır. Vatansız kişi herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanırsa, kimlik belgesi geçerliliğini kaybeder (YUKK, md.50-51).

2.3.1.4.Sınır dışı etme

Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir. Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınmaktadır. Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurulabilir. Yabancıнын rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez. Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye’ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye’den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınmaktadır (YUKK, md.52-54).

2.3.2. Uluslararası Koruma

Uluslararası koruma kapsamındaki bir göç olayı taşıdığı özellikler bakımından diğer göç olaylarından farklılaşmaktadır. Mültecilerin ya da sığınmacıların vatandaşı oldukları ya da yasal olarak ikamet ettikleri ülkede kendilerini güvende hissetmemeleri neticesinde güvende olacakları bir ülke aramalarıyla ortaya çıkan uluslararası koruma talepleri, bu talepleri karşılayacak devletler için bir sorumluluk doğurmaktadır.

Kanunun üçüncü kısmında yer alan uluslararası koruma türleri, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma olarak adlandırılan bireysel uluslararası koruma türlerini ve kitlesel olarak Türkiye’ye gelen yabancılara sağlanacak geçici korumayı kapsamaktadır.

Kanun, mülteci kavramının yanına bir de şartlı mülteci kavramını getirmiştir. Mülteci kavramı, çalışmanın ilk bölümlerinde tartışıldığı için bu bölümde tekrar değinilmemiştir.

2.3.3. Şartlı Mülteci

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilmektedir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına müsaade edilmektedir” (YUKK, md.62).

Şartlı mülteci tanımı ile mülteci tanımı arasında coğrafi kapsam dışında bir fark olmadığı görülmektedir. Avrupa ülkeleri dışındaki mülteciler için geçici çözüm, bu maddeyle yerine getirilmektedir (Arap ve Çerçi, 2014, s. 124). Tanımda bahsedilen üçüncü ülkeye yerleştirme ile Türkiye’de bulunan şartlı mültecilerin veya sığınmacıların Türkiye Cumhuriyeti ile koordinasyon halinde olan BMMYK ve benzeri uluslararası bir örgüt tarafından gitmek istedikleri üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi ifade edilmektedir.

2.3.4. İkincil Koruma

İkincil koruma statüsü, mülteci veya şartlı mülteci kapsamına girmeyen ancak belirli durumlarda bulunan göçmenlerin Türkiye’nin sağlayacağı uluslararası korumadan faydalanmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Kanunun 63. Maddesinde düzenlenen ikincil koruma statüsünde, korumanın verilmesi için gerekli şartlar şöyle tanımlanmıştır;

- a) *Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,*
- b) *İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,*
- c) *Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir (YUKK, md.63). İkincil koruma uluslararası koruma türlerine getirilmiş bir yenilik olup isabetli bir düzenlemedir.*

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan verilere göre, 2019 yılı itibariyle Afganistan’dan 35.042, Irak’tan 15.532 ve İran’dan 2.285 kişi uluslararası koruma talebinde

bulunmuştur. 2010 yılında 8.932 olan koruma talebi 2019 yılında 56.417 kişiye çıkmıştır (<https://www.goc.gov.tr/uluslararası-koruma-istatistikler>, 22.06.2020).

2.3.5. Geçici Koruma

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanan koruma türü “geçici koruma” olarak adlandırılmaktadır (YUKK, md.91/1).

Türkiye, Suriye’den gelen mülteciler için yararlanıcılarına yasal ikamet hakkının yanında temel hak ve hizmetlere de bir seviyeye kadar erişim sağlayan bir “geçici koruma” rejimi uygulamaktadır. “Geçici koruma” statüsü, grup temelinde Suriyelilere ve Suriye kökenli Vatansız Filistinlilere verilmektedir (IOM Türkiye, 2018, s.9).

Kanun ayrıca geçici koruma ile ilgili düzenlemeler için çıkarılacak yönetmelikleri Cumhurbaşkanı yetkisine bırakmıştır; *“Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”*(YUKK, md.91/2).

Bu kapsamda 22.10.2014 tarihinde 6203 sayılı “Geçici Koruma Yönetmeliği” çıkarılmıştır.⁸ Yönetmelikte geçici koruma rejimi kapsamında kayıt ve statü kararları için sorumluluk tamamen Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bırakılmıştır. Geçici koruma tedbirinin uluslararası hukuk standartlarında mezhep, etnik köken ve din ayrımı gözetmeyen açık kapı politikası, geri göndermeme ilkesi ve temel gereksinimlerin karşılanması şeklinde üç temel kriterinin bulunduğu vurgulanmaktadır (GİGM, 2017, s. 75). Asgari uluslararası standartlarla uyumlu olan bu rejim, açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, kamplarda barınma ve diğer temel hizmetlerin sunulması gibi ilkeleri içermektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Suriyeli mültecilere yönelik uyguladığı bireysel kayıt ve statü belirleme sürecini durdurmasıyla Türkiye’de kampların kurulması ve koordinasyonunu Afet ve Acil Durum Koordinasyon Başkanlığı (AFAD) ve Kızılay üstlenmiştir. Sığınmacıların kayıt işlemleri ve kimlik dağıtımı ise polis tarafından koordine edilmektedir (Arap ve Çerçi, 2014, s. 125).

⁸ 13.10.2014 tarih ve 6883 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 22.10.2014 tarih 29153 sayılı Resmi Gazete’de yayınlamıştır.

Türkiye'nin göç politikalarına etki eden ulusal mevzuat ve kalkınma planlarına, etki eden kanunun en önemli çıktılarında biri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıdır.

Çalışmanın bu bölümünde geçici korumaya yönelik oluşturulan yönetsel ve yasal mekanizmalara, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacılara sağlanan hizmetlere ve Türkiye'ye sığınan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların sayısal ve demografik verilerine yer verilmektedir.

2.4.Türkiye’de Göç Alanında Faaliyet Gösteren Kurumlar

2.4.1 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)

Castells ve Miller, çağımızı göçler çağı olarak nitelemekte ve uluslararası göç hareketleri artarak devam etmektedir (2008, s.8). Türkiye jeopolitik konumu ve önemi nedeniyle her zaman göç yolları üzerinde yer almış ve almaya devam etmektedir. Göç mevzuatının eksikliklerinin giderilmesi amacı ile yürürlüğe alınan YUKK'un genel gerekçesinde, göç konusunun hem ulusal hem de uluslararası düzeyde koordinasyon ve iş birliği gerektiren çok boyutlu ve dinamik bir alan olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanında Türkiye'nin sosyo-kültürel, demografik ve ekonomik yapısını etkileyen göçün idaresinde, özel olarak göç alanında uzmanlaşmış bir kamu kurumu bulunmadığı ve ortaya çıkan sorunların etkin bir şekilde yönetilmesi amacıyla strateji ve güncel politikaları uygulayan yetkin bir kurumsal oluşuma gerek duyulduğu vurgulanmaktadır (<https://www.goc.gov.tr/genel-gerekce18>, 15.06.2020).

Bu bağlamda, 6458 sayılı Kanunun 103. maddesi gereğince “*göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere*” İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur (<https://www.goc.gov.tr>, 15.06.2020). Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatlarına sahip olması da yabancılara uygulanacak olan uygulamaların bir elden ve standarda sahip olmasını sağlar niteliktedir.

22.10.2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeliler, geçici koruma kapsamına alınmıştır. GİGM, yönetmeliğin geçici koruma talep edenler için belirlenen ülkeye kabul, silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma, sevk merkezlerinde yapılacak ilk işlemler, sağlık kontrolleri, kayıt, geçici koruma kimlik belgesi, geçici barınma merkezlerine sevk işlemleri, illerde kalma hakkı verilmesi ve ülkede kalış hakkı gibi düzenlemelerin yürütülmesini sağlamaktadır.

Suriyeli sığınmacıların Geçici Koruma Kimlik Belgesiyle ülkemizde kalışlarına izin verilmektedir.

Söz konusu belge;

- Türkiye’de kalış hakkının yanı sıra 6458 sayılı Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer değildir.
- Herhangi bir harca ve ücrete tabi değildir.
- Yabancıların yapılan yardım ve hizmetlere erişimini sağlayan yabancı kimlik numarasını içermektedir.
- Uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımamaktadır.
- Süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmadığından Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamamaktadır.
- Elektronik haberleşme hizmeti dahil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilme imkanı getirmiştir

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındaki Suriyelilere verilen Geçici Koruma Kimlik Belgesinin şekli ve içeriği ile ilgili çalışmalar neticesinde ülkemizde bulunan Suriyeli yabancılardan nitelikli insan gücünün tespiti için de yararlanılmaktadır (www.goc.gov.tr, 01.04.2020). Suriye uyruklu yabancıların iş ve işlemleri ilgili yönetmelik ve genelgeler çerçevesinde Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin, Şanlıurfa, Kilis ve Osmaniye illerinde bulunan 22 Geçici Barınma Merkezi, 12 ilde bulunan 24 Koordinasyon Merkezi ve Mobil Kayıt Merkezi (TIR) ile diğer illerde bulunan kayıt istasyonları vasıtasıyla devam ettirilmekte ve işlemler GİGM tarafından yürütülmektedir (www.goc.gov.tr, 01.04.2020). Ayrıca GİGM, Suriyelilere yönelik kamu düzeninin sağlanması amacıyla genelgeler de çıkarmıştır. 17.10.2014 tarih 29 sayılı genelge ile yabancıların kayıt işlemlerinin en kısa sürede tamamlanması, kayıt altına alınmayan Suriyelilerin tespiti amacıyla kolluk uygulamalarının artırılması ve kaydı olmayanların kolluk refakatinde kayıt merkezlerine götürülmesi, il valilerince kayıt işlemlerinin bizzat takip ve denetiminin yapılması; valilikler bünyesinde kayıt işlemlerini güncel tutma işlemlerini takip etmek üzere komisyon oluşturulması hususlarını düzenlemiştir.

25.07.2014 tarihli ve 2014/429 sayılı genelge ile Suriyeli yabancılardan gerek suçla karışmış olanlar gerekse diğer nedenlerle kamu düzeni ve kamu güvenliğine tehdit oluşturduğu değerlendirilenler ile uyarılara rağmen dilencilik, sokakta yaşama vb. faaliyetlerde bulunanların,

valilikler tarafından Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bünyesinde hizmet veren barınma merkezlerine kolluk refakatinde sevk edilmesi ile ilgili şartlar oluşturulmuştur (<https://www.goc.gov.tr>, 15.06.2020).

Suriyeli göçmenlere verilecek olan eğitim, sağlık, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve benzeri hizmetlerde Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında düzenlenmiştir. Ayrıca yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler AFAD koordinasyonunda yürütülmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

2.4.2 Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

AFAD, 2009 yılında çıkan 5902 sayılı yasa ile afet ve acil durumlarda yetki ve koordinasyonun tek bir elde toplanmasını sağlamak amacıyla Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. Yetki ve sorumlulukları tek bir çatı toplayan kurum, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır (<https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>, 10.05.2020).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın görev tanımı kendi web sitelerinde şöyle ifade edilmiştir; “afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması için ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini sağlayan, çok yönlü, çok aktörlü, bu alanda kaynakların rasyonel kullanılmasını gözetken, faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmayı esas alan iş odaklı, esnek ve dinamik yapıda teşkil edilmiş bir kurumdur.” (<https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>, 10.05.2020).

AFAD, 2011 yılından itibaren Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç süreçlerinde, süreci düzenleyen kurumlar arasında aktif olarak rol almaya başlamıştır. İlk olarak sığınmacıların kurulan kamplara yerleştirilmesi ve yönetimi ile ilgilenen AFAD, daha sonraları kamplardaki sorumluluğu devam etmek üzere, koordinasyon işlevini yürütmeye başlamıştır. Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere birçok kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütü AFAD'ın koordinasyonu altına hareket etmektedir (Tunç, 2017, s.173).

AFAD, illerde yani taşra teşkilatlarında sığınmacılarla ilgili hizmetleri valilerin sorumluluğu altında Göç İdaresi ile birlikte yürütmektedir (Örselli ve Babahanoğlu, 2016, s.2069-70). Görev alanları birbirinden farklı olan bu müdürlükler belirli ölçülerde koordinasyon

sağlamaktadır. Göç İdaresi Müdürlükleri taşra teşkilatlarında; göçmenlerin kayıt altına alınması, oturma izinlerinin alınması, istatistiksel kayıtların yapılması ve sınır dışı edilmeleri konularıyla ilgilenirken, Afet ve Acil Durum Müdürlükleri illerde kurulu olan konaklama merkezleri, konteynır kent ve çadır kentlerin yönetimi ile ilgilenmekte ve gıda, giyecek ve barınma gibi hizmetlerin sağlanması noktasında çeşitli hizmetleri yürütmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015, s. 52).

AFAD'ın 2017 yılında yayınladığı rapora göre, barınma hizmetlerinin dışında sağladığı koordinasyonla Suriyeli sığınmacılara bilgisayar, okuma yazma eğitimi, halı dokuma gibi birçok alanda sertifikalı kurslar düzenlemiş, toplamda 225 bin Suriyeliye sertifika vermiştir. Ayrıca eğitim alanında da çalışmalar yapan kurum, yine aynı rapora göre 80.742 çocuğa eğitim vermiştir. Sağlık alanında, tüm kayıtlı göçmenlere ücretsiz sağlık desteği, gıda ve ilaç yardımı yapılmasında destek olmuştur (AFAD, 2017, s. 2).

2.4.3 Kızılay

11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla Dr. Marko Paşa, Dr. Abdullah Bey, Kırımlı Aziz Bey ve Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın girişimleriyle kurulan Kızılay, 1877'de "Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti", 1923'de "Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Kızılay, Osmanlı-Rus Savaşı'ndan Kıbrıs Barış Harekatı'na kadar geçen sürede, Türkiye'nin taraf olduğu tüm savaşlarda, cephe gerisinde kurduğu sabit ve seyyar hastaneler aracılığıyla yaralı askerlerin tedavisini üstlenmiş ve savaştan etkilenen sivil halkın bakımı ve korunması için çaba göstermiştir. Sadece savaşlarda değil aynı zamanda ülkede ortaya çıkan doğal afetlerde felaketzedelerin bakımını, barınma ve beslenmelerini sağlamıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz>, 01.04.2020).

Suriye iç savaşının başlamasıyla Türkiye makamlarının diğer kuruluşları gibi Türk Kızılay'ı da farklı kampanyalar ile gerek Suriye'de bulunan sivillere gerekse Türkiye'ye göç eden sığınmacılara barınma, gıda, sağlık ve eğitim gibi alanlarda yardım faaliyetleri yürütmüştür. Göçün başladığı ilk günlerde sığınmacıların göç hareketinin kontrolü ve sığınmacıların ihtiyaçları için Dışişleri Bakanlığı ve Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı ile birlikte "Suriye Krizi İnsani Yardım Operasyonu"nu başlatmıştır (Kızılay, 2015, s.2). Bu süreçte kurulan çadır kentlerde, genel kabul işlemleri AFAD birimleri tarafından yürütülürken, Kızılay da çadır temininin yanı sıra çadır içi malzemeleri (battaniye, ısıtıcı, yatak vb) ile gıda, hijyen malzemesi, giyim malzemesi gibi insani yardım ihtiyaçlarının karşılanması ve dağıtımını üstlenmiştir. Savaşın başlangıcından bugüne (2019 yılı) 2.720.452.272,08 TL ile Suriyeli sığınmacılara ve

Suriye’de insani yardıma muhtaç kişilere yardımda bulunmuştur. Bu yardımın %68’ini gıda oluştururken sağlık, eğitim ve diğer ihtiyaçlar da karşılanmıştır (Kızılay, 2019). Türk Kızılay’ı Suriye Krizi Sınır Yardımları Operasyonu, Suriye’deki karışıklıkların artması sebebiyle ilk olarak Hatay İli Yayladağı İlçesinde 2012 yılı Ağustos ayında başlamıştır (Kızılay, 2019).

Türk Kızılay’ının Uluslararası İnsancıl Hukukun gereği olarak iç savaştan etkilenen insanlara yardıma başlamış ve savaşın şiddetinin artmasıyla yapılan yardımlar da artarak devam etmiştir. Kızılay, Kasım 2019 tarihi itibari ile Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin illerinde, Türkiye-Suriye sınırı boyunca oluşturulan 14 sınır yardım noktasında, ulusal ve uluslararası kurum, kuruluş ve şahısların insani yardım malzemesi bağışlarını kabul ederek, Suriyeli ihtiyaç sahiplerine teslim etmektedir. Yurtdışından hava, deniz ve kara yoluyla gelen insani yardım malzemeleri gümrük, liman ve havalimanlarında kabul edilerek, sınır yardım noktalarından Suriyeli ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır (Kızılay, 2019).

Suriye’de yaşayıp iç savaş nedeniyle farklı ülkelere göç edemeyen Suriye vatandaşlarına yönelik Suriye topraklarındaki kampların oluşması için 125.000 kişiye barınma yardımı ulaştırılmış olup düzenli olarak temel ihtiyaçları karşılanmaktadır. Suriye vatandaşlarına yardım dağıtım faaliyetleri, Suriye tarafından yapılan talepler çerçevesinde, ilgili şehirlerde bulunan valilikler tarafından belirlenen kişilere, Türk Kızılay’ı Suriye Krizi İnsani Yardım Operasyonu Ülke Alan Koordinatörlüğü ve Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü tarafından yürütmeye devam etmektedir (Kızılay, 2019).

2.4.4 Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, tanımlanmış hizmetleri sorumluluk alanlarına giren bölgelerde yurttaşlara sunma ile görevlendirilmişlerdir. Sunulan hizmetlerin hedef kitlesi, sorumluluk sahasında bulunanların tamamı olarak değerlendirilmekte olup sunulan hizmetin gereği yerel yönetim sınırları içerisinde geçenler de hizmet alan konumunda olmaktadır. Bu bağlamda mültecilerin hizmet sunumu kapsamı dışında tutulması mümkün görülmemektedir (Çamur, 2017, s.119).

Suriye’de çatışmaların sonlanmamış ve sürüncemede kalmış yapısı, Türkiye’nin başlangıçta belirlemiş olduğu acil yardım yaklaşımını değiştirmesi gereğini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda, sığınmacıların bulundukları yerel topluluklara entegre olmalarını destekleyen tedbirler oluşturma da dahil olmak üzere, orta ve uzun vadede yardım sunmaya çalışan bir yaklaşıma geçmiştir. Bu bağlamda farklı statülerde bulunan göçmenlere yardım etmek için uyum politikaları geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu politikaların bir ayağını da belediyelerin kendi yerel göç yönetim çerçevelerinin güçlendirilmesi oluşturmaktadır. Belediyeler, sığınmacılar,

diğer göçmen grupları ve yerel topluluklar arasındaki uyumu desteklemek için kendilerine ait olan merkezler, STK'lar ve diğer yardım kuruluşlarıyla beraber çocuklar ve yetişkinler için çeşitli kurslar, kademeli entegrasyon ve sosyal kaynaşma faaliyetleri de sunmaktadır (IOM Türkiye, 2018, s.14). Ancak bu politikalar ya da hizmetler yardım odaklı bir sosyal hizmet anlayışı içinde gerçekleşmekte, istihdam, sağlık ve eğitim gibi konularda kalıcı çözümler olarak görülmemektedir.

Bu açıdan araştırma alanını oluşturan Batman İlinde Suriyeli mülteciler konusunda yerel yönetimlerin koordineli ve düzenli bir çalışma yaptığını söylemek mümkün olmamaktadır. Batman Belediyesi bir sefere mahsus kısıtlı bir alana yönelik gıda yardımında bulunmuş olup bunun dışında herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Batman'da Suriyelilere yönelik yardım ve koordinasyon çalışmaları, genel olarak Batman İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, İl Göç İdaresi, Kızılay ve yardım dernekleri üzerinden yapılmıştır.

2.5 Eğitim

Suriyeli sığınmacıların toplumla entegrasyonuna yönelik uygulanan politikalardan birini de eğitim alanında yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. 2011 yılında başlayan göçün ilk başlarında eğitim acil bir ihtiyaç olarak görülmemiştir. Suriyelilere yönelik gelişen misafir algısı eğitim politikalarının da geçici ve kısa vadeli olarak düşünülmesini sağlamıştır. Bu bağlamda önce sadece kamp içinde bulunan çocuklar için eğitim planlaması yapılmıştır. Sığınmacıların ülkelerine geri döndüklerinde sorun yaşamamaları için Suriye müfredatı ile uygun Arapça bir müfredat hazırlanmış ve dersler Arapça olarak işlenmiştir (Emin, 2016, s.12). Ancak sığınmacıların kısa vadede ülkelerine geri dönmeyeceklerinin anlaşılması eğitim konusunda planlamalar yapılmasının zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Bu nedenle 2013 yılında Milli Eğitim Bakanlığı iki genelge yayınlarak, Suriyelilerin eğitim sorununu çözüme kavuşturmaya çalışmıştır (Emin, 2016, s.11).

Nisan 2013 tarihinde yayınlanan, *“Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler”* adlı genelge, MEB tarafından hazırlanan ilk resmi belge olarak kabul edilmektedir (MEB, 2013a). Genelge, kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunlarına yönelik politikalardan ziyade genel olarak eğitim veren ya da verebilecek olan mekanların tespit ve tedarik aşamasına yönelik olarak hazırlanmıştır (Emin, 2016, s.13). *“Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri”* başlıklı ikinci genelge Eylül 2013 tarihinde yayınlanmıştır (MEB, 2013b). Bir öncekinden daha kapsamlı olan genelgede şu konular yer almıştır (Ertaş ve Çiftçi Kırac, 2017, s. 106);

- Suriyeli öğrencilere yönelik yürütülecek eğitim öğretim faaliyetlerinin amacı, ülkelerinde devam etmekteyken ara vermek zorunda kaldıkları eğitimleri telafi etmeye yönelik, ülkelerine veya herhangi bir üçüncü ülkeye gittikleri zaman sene kaybı yaşamamalarını sağlayacak nitelikte bir eğitim verilmesi,
- Yürütülecek eğitim hizmetlerinin planlanması, koordine ve kontrol edilmesinin MEB'in sorumluluğunda olması,
- Öğretmen ihtiyacının, o ildeki norm fazlası öğretmenlerden, yeterli olmaması durumunda şartlara uygun Arapça bilen kişilerin ders ücreti karşılığında MEB tarafından görevlendirilerek karşılanması,
- Aynı şekilde Suriyeli vatandaşlar arasından çocuklara eğitim vermek isteyen öğretmen veya şartlara uygun kişilerin, MEB tarafından değerlendirilerek ancak ücret talep etmemesi koşulu ile tamamen gönüllülük esasına dayalı bir şekilde görevlendirilmesinin yapılması
- Eğitimin içeriğinin ise, MEB'in kontrolünde, Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanması, ayrıca Türk asıllı Suriyelilerin talep etmeleri halinde Türkiye müfredatında da eğitim görebilmesi,
- Geçici koruma altında olan yabancılara eğitim-öğretim hizmeti verilmesinde kayıtlı oldukları illerin esas alınması,
- Geçici koruma altında olan yabancılara eğitim-öğretim hizmetlerinin Türkiye'deki eğitim öğretim müfredatıyla çelişmeyecek şekilde verilmesi, uzun dönem okula gidemeyen çocukların eğitim öğretim kaybını telafi etmek amacıyla ihtiyaç duyulması halinde eğitim öğretim dönemi dışında geçici koruma altında olan yabancılara eğitim öğretim hizmetinin verilmesi
- Kampların dışında kalan Suriyelilerden oturma izni olanların 16 Ağustos 2010'da yayımlanan 2011/48 sayılı "Yabancı Uyraklı Öğrenciler" konulu genelge kapsamında kayıtları yapılarak okullaşmalarının sağlanması (MEB, 2013b).

Genelge Suriyeli çocukların eğitimleri açısından önemli bir adım olarak kabul edilirken, kampların dışında kalan ve geçici oturma izni olmayanların eğitimlerinin belediyelere, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarına bırakıldığı anlaşılmaktadır. 2014 yılında çıkartılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bu kanun kapsamında yürürlüğe alınan Geçici Koruma Yönetmeliği, hem kamplarda hem de kamp dışında kalan Suriyeli sığınmacıların sağlık ve sosyal yardım hizmetlerine erişimin yanında eğitim hakkını da elde etmelerini sağlamıştır.

Geçici koruma statüsü ile eğitim hakkı elde eden Suriyelilerin eğitimlerine yönelik, MEB 2013 yılında çıkardığı genelgelerin kapsamını genişleterek, 23 Eylül 2014 tarihinde 2014/21 sayılı “Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” başlıklı yeni bir genelge yayınlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bu genelge ile Suriyeli çocukların yararlanacağı eğitim hizmetleri için belli bir standart getirmiş ve eğitim hakkını güvence altına alınmıştır (Emin, 2016, s.14). Genelge ile Suriyeli çocukların MEB’e bağlı olan okullarda ya da Suriyelilere yönelik olarak kurulmuş Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim hizmeti alması sağlanmıştır. Bunun yanında Suriyeli çocuklar sadece Geçici Eğitim Merkezlerine değil, bunun yanı sıra Türkiye’deki devlet okullarına da yasal olarak kayıt olma hakkı kazanmıştır (MEB, 2014).

Bu bağlamda sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı illerde entegrasyonu sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla eğitim merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerin misyonu savaştan kaçan çocukların travmalarını atlatmalarını sağlamak, Türkçe bilenlerin dil eğitimini geliştirmek, dil bilmeyenlerin ise dil eğitimini tamamlayarak eğitimlerine devam etmelerini sağlamaktır. Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinatörlüğünde kurulan Türkçe Dil Eğitim Merkezi ile Geçici Eğitim Merkezi bünyesinde Suriyeli çocuklara yönelik eğitim hizmeti verilmektedir.

2.6 Sağlık

Suriyeli sığınmacıların göç etmesiyle birlikte kamu düzeninin yanında kamu sağlığı ile ilgili politikaların üretilmesi ve uygulanması gündeme gelmiştir. Sığınmacılara yönelik sağlık hizmetleri, geçici koruma politikası kapsamında sınırdan ilk geçişlerde sağlık kontrolleri ile başlamıştır. Suriyelilerin hem kamplarda hem kampların dışında yaşamaya başlaması ve Türkiye genelinde illere yayılması sağlık hizmetlerinin sunum kapasitesini büyük oranda etkilemiştir. Bu nedenle sığınmacılara sunulan sağlık hizmetleri zaman içinde kapsam ve içerik olarak değişikliğe uğramış, bu konuda çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Önder, 2019, s.112).

Öncelikle Suriyelilere yönelik sağlık hizmetleri Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) genel koordinasyonunda yürütülmektedir. Ancak 25 Ağustos 2018 tarihine kadar Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünce Suriyelilere sağlanan sağlık hizmeti, bu tarihten itibaren Türkiye Halk Sağlığı Kurumu çatısı altında oluşturulan Göç Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığınca verilmeye başlanmıştır. Sağlık Bakanlığı bu hizmetin sunumunu düzenleyen “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslara Ait Yönergeyi” 2015’te revize etmiştir (www.saglik.gov.tr, 2020).

Geçici koruma altındaki Suriyelilere, Türk vatandaşlarına benzer şekilde temel koruyucu, tedavi edici, acil sağlık hizmetleri şeklinde ve Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamında hizmetler ücretsiz verilmektedir. Geçici koruma altına alınan Suriyelilere, ilk göçlerin başladığı 29 Nisan 2011 tarihinden itibaren 1 Ocak 2019 tarihine kadar 30 milyon 252 bin 984 poliklinik hizmeti verilmiştir. Verilen poliklinik hizmetleri kapsamında Suriyeli hastalarla iletişim kurmak amacıyla tercümanlar kullanılmış olup sağlık hizmeti sunan personele (tercüman, hemşire, doktor), AFAD, Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği gibi kuruluşlarla birlikte göçmen sağlığına yönelik eğitimler verilmekte, sunulan hizmetlerin ihtiyaçlara uygun olarak niteliğinin artırılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi devam etmektedir (CNN Türk, 2019).

2.7 Çalışma İmkânları

Türkiye, Avrupa ve diğer çevre ülkelere göç eden sığınmacılar, göç ettikleri yerde gerek demografik gerek eğitim gerek sağlık ve gerekse çalışma alanına olumlu ya da olumsuz bir etki bırakmaktadırlar. Türkiye'ye gelen sığınmacıların istihdam sorunları bulunmakla birlikte bu süreci sosyal, siyasal, kültürel ve hukuki faktörlerden ayrı düşünmemek gerekmektedir (Koç vd, 2015, s.78). Ülkemizde mültecilerin ve sığınmacıların çalışma hakları 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir. Kanunun 4. Maddesinde⁹ düzenlenen çalışma izninde, Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunundan sonra değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklere göre elinde çalışma izni bulunan yabancıların ayrı bir vize ve ikamet izni almalarına gerek bulunmamaktadır (Çiçekli, 2016, s. 108).

Ancak Suriyelilerin çalışma ile ilgili durumları daha farklı olarak işlemektedir. Suriyelilerin “geçici koruma” statüsüne alınmasından sonra, 15 Ocak 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye’de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin çalışma izni için başvurularına olanak sağlayan “Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancılar İçin Çalışma İzinlerine” ilişkin Yönetmeliği oluşturmuştur. Yönetmeliğe göre, Suriyeli sığınmacıların ilk kayıt oldukları ilde çalışma izin için işverenleri aracılığıyla başvuru yapmaları ve en az altı aydır Türkiye’de olmaları gerekmektedir (IOM Türkiye, 2016, s.13). Yönetmeliğin devreye girdiği tarihten itibaren 2018 yılına kadar 34.573 Suriyeliye çalışma izni verilmiştir (Mülteciler Derneği, 2019). Bununla birlikte, birçok Suriyeli kayıtlı oldukları ilde iş bulma imkânına sahip

⁹ 4817 sayılı kanun 4.madde; “İzin alma yükümlülüğü ve izin verme yetkisi Madde 4-Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye’de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir. Ülke menfaatlerinin gerekli kaldığı hallerde veya mücbir nedenlere bağlı olarak, çalışmaya başlamadan önce ilgili makama bilgi vermek koşuluyla, çalışma süresi bir ayı geçmemek ve Bakanlık onayı alınmak suretiyle çalışma izni işe başladıktan sonra da verilebilir”

olamamaktadır. Bu durum sığınmacıların istihdam olanaklarının bulunduğu illere göç etmelerine neden olmaktadır. IOM'nin Küresel Yer Değiştirme İzleme Matrisinin (DTM)¹⁰ raporlarının bir bölümü olan IOM Türkiye Göçmen Mevcudiyeti Tespiti (MPM) raporları, Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin iç hareketliliğinin istihdam olanaklarının bulunduğu daha büyük kentlere doğru düzenli bir şekilde gerçekleştiğini söylemektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, iç hareketliliğin fazla olmasından dolayı ilk kayıt olunan ilin dışındakiler için de çalışma izni verilmesini, yerel işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre uygun bir şekilde kolaylaştırmaya çalışmaktadır (IOM Türkiye, 2016, s.14). IOM tarafından hazırlanan 2017 Nisan ve Mayıs aylarını kapsayan saha araştırmasının aktarıldığı akış izleme raporuna göre, başka bir ile taşınmak isteyen sığınmacı katılımcıların % 59'u İstanbul, İzmir ve Ankara'yı istemektedir. Yine bu katılımcıların %42'si İstanbul'a taşınmak istediğini ortaya koymuştur (IOM, 2017, s.3).

Birçok toplumda benzer tepkinin görüldüğü “yabancılar mesafeli yaklaşım, dışlanma, bazen geniş kapsamlı tepki, hatta işsizlik sığınmacıların önemli sorunlardandır. Suriyeli sığınmacıların gelmesi ile beraber ücretlerde düşüş olmakta, özellikle sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu bölgede işsizlik artmakta ve bu durum yerel halk tarafından hoş karşılanmamaktadır. Suriyeli sığınmacılara çalışma izinlerinin yanında kendilerine iş yeri açma hakkı da tanınmıştır (Tunç, 2015, s.51).

2.8 Suriyelilerin Yerleştirilmesi

Uluslararası koruma talep eden kişiler için ikamet yükümlülükleri ile ilgili düzenlemeler YUKK'un 71. maddesinde¹¹ yapılmıştır (YUKK, 2013, md.71). Bu maddeye göre, bireyler kendilerine gösterilen kabul ve barınma merkezlerinde ikamet etmek ve bu ikametini valiliğe bildirmekle yükümlüdür. Ayrıca yine aynı kanunun 19. maddesine göre, vize süresi bitenler ya da 90 günden fazla kalacak olan kişiler ikamet başvurusu yapmak zorundadır (YUKK, 2013, md.19).

Ülkemizde ikamet etmekte olan Suriyeliler, uluslararası koruma kapsamında aldıkları ve uluslararası koruma kimlik kartına sahip oldukları için Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun ilgili maddelerine göre ikamet izninden muaf tutulmaktadır. (YUKK, 2013, md.20)

¹⁰ Yer Değiştirme İzleme Matrisi (DTM); “yer değiştirme nüfus hareketliliğini izlemeye ve denetlemeye yönelik bir sistemdir. Yerinden edilmiş toplulukların yerlerinde ya da yoldaki hareketlerine ve ortaya çıkan ihtiyaçlarına yönelik daha iyi bir anlayış sağlamak için düzenli ve sistematik bir şekilde bilgileri yakalamak, işlemek ve yaymak üzere tasarlanmıştır” (IOM Türkiye, 2016, s.13).

¹¹ YUKK, Madde 71;(1) Başvuru sahibine, kendisine gösterilen kabul ve barınma merkezinde, belirli bir yerde veya ilde ikamet etme zorunluluğu ile istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

(2) Başvuru sahibi, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür

Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerin iyi olduğu savaş öncesi dönemde yani 2009 ve 2010 yılları arasında Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın davetli olarak Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaretlerde iki ülke arasında vize uygulamalarının kaldırılmasına karar verilmiştir (Cumhurbaşkanlığı, 2020). Karşılıklı olarak vizelerin kaldırılması sonucu, Türkiye'yi ziyaret eden Suriyeli sayısında artışa neden olmuştur. 2008 yılında Suriye'den Türkiye'ye ziyarete gelen kişi sayısı 400 bin iken, 2010 yılında bu rakam 900 bine ulaşmıştır. 2011 yılında Suriye krizi başladığında bu durum, Suriye pasaportu taşıyanların sınırdan rahatça geçmelerine imkan tanımıştır (Kirişçi, 2014, s.21). Bunun yanında uygulanan açık kapı politikası ile Suriyeliler serbestçe giriş hakkı kazanmıştır. Başlangıçta, Suriye'deki iç savaşın uzun süreli olmayacağı düşünüldüğünden göç dalgasının sonuçları herhangi bir hukuki statüye dayanmaksızın insani gerekçelerle kabul görmüş ancak, iç savaşın uzamasıyla birlikte Suriyelilerin durumu belirsiz hale dönüşmüştür (Koç, ve diğ., 2015, s. 70). Türkiye başta olmak üzere çevre ülkelere sığınan Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'de ilk etapta akrabalarının yanına yerleşmiş, sürecin uzaması ve gelen sığınmacıların yüz binlere ulaşması misafirlik durumunu imkânsız hale getirmiştir. Başta Türkiye Cumhuriyeti Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türk Kızılay'ı, sınır illerinde bulunan belediyeler ve bazı sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonu ile belirli alanlara yapılan geçici koruma kamplarına yerleştirilmişlerdir. Ancak Suriye'deki siyasi istikrarsızlığın belirsizliği, devam eden iç savaş ve malları ile birlikte topraklarını kaybeden Suriyeli sığınmacılar zaman içerisinde Türkiye'de farklı illere çeşitli nedenler ile dağılmıştır. Suriyelilerin Türkiye içindeki göç güzergâhı incelendiğinde, Türkiye'de uzun döneme yayılan iç göçlerin rotası ile aynı olduğu görülmektedir. Yani ilk önce sınır kentlerine ya da buralarda kurulan kamplara yerleştirilen sığınmacılar iş bulmak amacıyla batı kentlerine doğru bir hareketlilik içine girmiştir.

2.9 Suriye Göçü

Orta Doğu coğrafyasında 2010 yılının sonlarına doğru Arap halklarının yönetim karşıtı halk hareketleri, 21.yüzyılın en önemli tarihi olayları arasında sayılmaktadır (Orhan, 2013, s. 17-29). Arap Baharı ilk olarak 17 Aralık 2010'da Tunus'ta rejim karşıtı halk gösterileri ve ayaklanmalarıyla başlamıştır. Bu olayı takiben Cezayir, Lübnan, Ürdün, Moritanya, Sudan, Umman, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır, Libya, Irak, Bahreyn, Kuveyt ve günümüzde hala iç savaşın devam etmekte olduğu Suriye'ye kadar uzanmıştır. Bu ayaklanmalar bazı ülkelerde kısa süreli ve zayıf bir şekilde yaşanırken, bazı ülkelerde de önemli değişimleri getirmiş, uzun süreli iktidarların yıkılmasına neden olmuştur. Bu süreç içerisinde ayaklanmaların yaşandığı bazı ülkelerin özellikle siyasi yapılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Bu yönetim değişikliği ve

halk ayaklanmalarında Tunus, Mısır, Libya ve Suriye dikkat çeken ülkeler arasında yer almıştır (Sağsen, 2011, s. 57-64).

Bu ayaklanmaların şüphesiz birçok nedeni olmakla beraber temel sorunlar bölgelerde yaşanan işsizlik, kötü yaşam koşulları, aşırı baskıcı ve otoriter rejimler nedeniyle siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü, usulsüzlükler olarak sıralanmaktadır. Yaşanan bu halk hareketleri, pek çok sorunu benzer şekilde yaşayan halkların yıllarca baskı altında birikmiş tepkilerinin bir karşılığı olarak ifade edilmektedir (Buzkıran ve Kutbay, 2013, s. 149).

Türkiye, Suriye krizinin ilk başlarında, Esad rejimi altında barışçıl bir dönüşüm sağlanması yönünde çaba sarf etmeye çalışmıştır (Adıbelli, 2012, s. 164). Beşar Esad yönetimi ile temaslar kurmaya çalışan Türkiye, başta Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Mit Müsteşarı Hakan Fidan olmak üzere Suriye'ye diplomatik temsilciler göndererek ülkede demokratik bir geçişin sağlanabilmesi için girişimlerde bulunmuştur. Türkiye bu aşamada Suriye'ye karşı uluslararası bir müdahalenin yapılmaması ve bu sürecin gerekli açılım ve reform çalışmaları ile aşılması gerektiği yönünde tutum sergilemiştir (İnat & Ataman, 2008, s. 50). Dışişleri Bakanı Davutoğlu tarafından 6 Nisan 2011'de gerçekleştirilen ilk ziyarette, Suriye'deki durumun kontrol altına alınabilmesi için Esad rejimine Türkiye'nin her türlü desteği vermeye hazır olduğu belirtilmiştir. Türkiye tarafından Beşar Esad'a demokratikleşme süreci için tavsiyelerde bulunulmuştur (Zengin, 2010, s. 103).

Türkiye'nin bu girişimleri sonrası Esad yönetiminden olumlu sonuçlar alınamamakla beraber, rejim güçlerinin olayları bastırmak için sert müdahalelerde bulunması nedeniyle olaylar giderek büyümüştür. Ülkede daha kapsamlı reform yapmaktan uzak duran Esad rejimine karşı Türkiye'nin tutumu da değişmeye başlamıştır (Sandıklı ve Semin, 2012, s. 42). Esad rejiminin gerçekleştirmiş olduğu reformlardan etkili sonuçlar alınamaması, orantısız güç kullanılması ve sivil kayıpların giderek artması nedeniyle Esad rejimi giderek meşruiyetini kaybetmiştir (Öztürk, 2012, s. 44).

Suriye rejiminden beklediğini göremeyen Türkiye Suriye muhalefetine toplantılarına ev sahipliği yapmaya başlamıştır. 30 Mayıs 2011'de Suriye muhalefetine ilk kapsamlı toplantısını Antalya'da gerçekleştirmiştir. Özellikle ziyaret öncesi rejim güçlerinin Hama kentine düzenlemiş olduğu operasyonlar, Türkiye tarafından tepki ile karşılanmıştır (Ayhan, 2011, s. 8).

Tüm bu gelişmeler içerisinde Türkiye, Suriye'de barış görüşmelerinin başlaması için Mısır ile arabulucu rolü üstlenmiş ancak netice alınamamıştır. Konuyu Birleşmiş Milletlere taşıyan Türkiye ve bölge ülkeleri Rusya ve Çin'in karşı çıkmasıyla bir sonuç elde edememiş ve Suriye'de insanlık krizi giderek artmıştır. İlk etapta organize olma yoluna giden muhalifler

zamanla birbirinden bağımsız ve farklı amaçlarla eylemler gerçekleştirip Suriye'deki iç savaşı daha da derinleştirmiştir.

Rejim, askeri olmayan bölgelere saldırılar düzenlemesi, kanlı baskınlar yapması ile yüzbinlerce insanın ölmesine, milyonlarca Suriyelinin göç edip mülteci konumuna düşmesine neden olmuştur. Suriye krizi başta Türkiye, Rusya, Çin, ABD ve Ortadoğu ülkeleri olmak üzere siyasi yönden büyük bir krize dönüşürken çatışmalar sonrası ortaya çıkan göçlerde Avrupa ve Asya'da büyük bir mülteci krizine dönüşmesine neden olmuştur.

Dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 9 Ağustos 2011 tarihinde krizin çözümüne diplomatik yönden destek sağlamak amacıyla Suriye'ye son kez gitmiş ve Türkiye'nin yaşanan olayları çözüme kavuşturmak için geç kalınmadığı ve olaylar karşısında güç kullanmadan reformlar yapılması gerektiği yönünde Esad Yönetimini ikna etmeye çalışmıştır (Çağlar, 2012, s. 47). Davutoğlu, krizin büyümemesi için çok çaba harcandığı, diplomatik olarak birçok formül geliştirildiği halde Esad yönetiminin bunları kabul etmediğini yapılan görüşmelerin ardından belirtmiştir (Duran ve Özdemir, 2012, s. 187).

İki ülke arasındaki ilişkiler 15 Ağustos 2011 tarihi itibari ile kopma noktasına gelmiştir. Türkiye, Suriye krizinin başladığı günlerden beri diplomatik girişimlerle Esad yönetimini ikna çabalarından sonuç alamamıştır (Gürkan, 2013, s. 124). Suriye rejiminin meşruiyetini kaybetmesiyle Türkiye, muhalefeti halkın meşru temsilcisi olarak kabul etmeye başlamış, krizin artarak uluslararası boyuta geçmesi ile birlikte Suriye politikasını Esad rejiminin yıkılması üzerine kurmaya başlamıştır (Öztürk, 2012, s. 48).

Bu politika değişikliği ile birlikte Suriye'de yaşanan iç savaşın bir tarafı haline gelirken savaş nedeniyle ortaya çıkan göçün de hedefi olmuştur.

Suriye'nin Ürdün sınırındaki Dera şehrinde Mart 2011'de başlayan gösteriler güvenlik güçlerinin göstericilere sert karşılık vermesiyle çok kısa sürede ülkenin geneline yayılmış ve ülke bulunduğu tüm coğrafyayı etkileyen bir iç savaşa sürüklenmiştir. Ülkenin büyük bir bölümü çatışmalar nedeniyle hasar görmüştür (Ulutaş ve Kanat, 2015, s.7-9). Suriye'de yaşayan sivillerin büyük bir kısmı ya ülke içinde yer değiştirmek ya da çevre ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre, 2013 yılı haziran ayı itibariyle 1.588.286 kişi yaşanan çatışmalar nedeniyle ülkelerini terk ederek başka yerlere göç etmiştir. Suriye'de yaşanan iç savaş sığınmacıların en çok göç ettiği komşu ülkeler olan Lübnan, Ürdün, Türkiye, Irak ve Mısır gibi ülkeleri etkilemiştir. Bunun yanında yine 2013 yılına kadar Suriye içinde 2,5 milyon kişi yerinden edilmiştir (Barah, 2013, s.2). Haziran 2019 itibariyle BMMYK'ne kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 5.543.796'ya yükselmiştir.

Tablo 1: Suriyeli Sığınmacıların Komşu Ülkelere Dağılımı

Ülkeler	Kaynak	Tarih	Nüfus (Yüzde ve Sayı)	
Türkiye	Türkiye Hükümeti	11 Haziran 2020	64.7%	3.585.198
Lübnan	BMMYK	31 Mayıs 2020	16.1%	892,310
Ürdün	BMMYK	3 Haziran 2020	11.9%	657,287
Irak	BMMYK	31 Mayıs 2020	4.5%	247,247
Mısır	BMMYK	31 Mayıs 2020	2.3%	130,047
Diğer (Kuzey Afrika)	BMMYK	31 Ocak 2020	0.6%	31,657

Kaynak: BMMYK verilerinden alınmıştır (<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 20.06.2020).

Tablo 1’de BMMYK’nin kayıtlı verilerine göre Suriyeli sığınmacıların ülkelere göre dağılımı gösterilmektedir. Haziran 2020 itibariyle Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı 3.585.198 ile Suriye’yi terk edenlerin %67’sini oluşturmaktadır. Yaklaşık 2 milyon Suriyeli ise, Lübnan, Ürdün Mısır, Irak’a yerleşmiş bulunmaktadır. Ancak bu sayılar kayıt altına alınan sığınmacı sayılarını göstermekte olup de azımsanamayacak bir oranda kayıt altına alınmamış mülteci bulunabileceğini göz önüne almak gerekmektedir.

Türkiye daha önce de belirtildiği gibi, sınır kapılarına yığılan binlerce Suriyeli için açık kapı politikası uygulayacağını deklare etmiştir. Açık kapı politikasını 2009 yılında Suriye ile karşılıklı olarak almış olduğu vizeleri kaldırma kararı çerçevesinde uygulamış ve sığınmacıların barınabilmesi için başta Hatay’da olmak üzere birçok ilde geçici barınma merkezleri (GBM) kurmuştur. 15.04.2018 tarihi itibariyle AFAD’ın sorumluluğunda bulunan geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sığınmacı sayısı 174.256’tır. AFAD’ın çadır kent ve konteynır kent olarak kurdukları barınma merkezlerinin son durumu Tablo 2’de verilmiştir (www.afad.gov.tr, 26.06.2020).

Tablo 2: Suriyeli Sığınmacıların İl Bazında Konteyner Kent Dağılımı

İL	Geçici Barınma Merkezi	Barınma Tipi	GBM Mevcudu	Toplam Mevcut
HATAY	Altınözü Konteyner kenti	2.056 konteyner	8.179	16.894
	Yayladağı Konteyner kenti	776 konteyner 32 betonarme bölme	3.670	
	Apaydın Konteyner kenti	1.181 konteyner	5.045	
GAZİANTEP	Nizip 2 Konteyner kenti	908 konteyner	3.732	3.732
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	4.972 çadır	17.100	64.432
	Akçakale Çadırkenti	6.461 çadır	21.057	
	Harran Konteynerkenti	2.069 konteyner	9.729	
	Suruç Çadırkenti	7.028 çadır	16.546	
KİLİS	Öncüpınar Konteyner kenti	3.089 konteyner	9.898	24.164
	Elbeyli Beşiriye Konteyner kenti	3.586 konteyner	14.266	
KAHRAMANMARAŞ	Merkez Konteyner kenti	5.008 konteyner	16.309	16.309
OSMANİYE	Cevdetiye Konteyner kenti	3.352 konteyner	13.585	13.585
ADANA	Sarıçam Konteyner kenti	6.136 konteyner	26.176	26.176
MALATYA	Beydağı Konteyner kenti	1.977 konteyner	8.964	8.964

AFAD'ın en son verilerine göre, sadece sekiz kentte barınma merkezi kalmıştır. Göçün ilk yıllarında kurulan barınma merkezlerinin bir kısmı kapatılmıştır. 2018 verilerine göre Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yaklaşık %4'lük kısmı bu barınma merkezlerinde yaşamaktayken 11 Haziran 2020 tarihi itibarıyla bu oran 1,75'e düşmüştür. Bununla birlikte geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 63 bin 2 kişi olarak açıklanmıştır (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 25.06.2020).

Yaşanan göç dalgasından etkilenen ilk bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmuş, bölge illeri içerisinde sınıra yakın iller sığınmacıların barınma merkezlerinin dışında ilk yerleştikleri yerler olmuştur. Daha sonra Türkiye genelinde bir yayılma olmuştur. Tablo 3'te 22 ilde bulunan Suriyeli sayısı ve il nüfusu ile karşılaştırıldığında nüfusun yüzde kaçını oluşturduğu gösterilmektedir.

Tablo 3: Suriyelilerin Haziran 2020 İtibariyle İllerdeki Dağılımı

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA
İstanbul	499 bin 061	%3,3
Şanlıurfa	420 bin 675	%20,6
Hatay	433 bin 156	%26,9
Gaziantep	448 bin 860	%22,1
Adana	246 bin 512	%11,1
Mersin	212 bin 447	%11,7
Bursa	176 bin 202	%5,88
İzmir	145 bin 978	%3,3
Kilis	108 bin 313	%75,9
Konya	114 bin 641	%5,2
Ankara	96 bin 850	%1,7
Mardin	88 bin 507	%10,6
Kahramanmaraş	92 bin 763	%8,1
Kayseri	76 bin 682	%5,5
Kocaeli	55 bin 364	%2,9
Osmaniye	49 bin 105	%9,1
Diyarbakır	23 bin 77	%1,3
Malatya	29 bin 311	%3,6
Adıyaman	21 bin 860	%3,5
Sakarya	15 bin 267	%1,5
Batman	15 bin 241	%2,5
Şırnak	14 bin 973	%2,8

Kaynak: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 26.06.2020.

Tabloya göre, Suriyeli nüfusun en yoğunlaştığı il 500.000'e yakın Suriyeli ile İstanbul olarak görülmektedir. Kasım 2019 tarihi itibariyle 554 bin 458 Suriyeli barındıran İstanbul'da sığınmacı sayısında düşüş olmuştur. Burada illerde kontrolün artması, kayıt dışı olan sığınmacıların kayıtlı oldukları illere gönderilmesi ve Avrupa'ya açılan sınır kapılarında geçişlere izin verilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Nüfusun yüzdesi açısından bakıldığında Kilis Nüfusunun yaklaşık %76'sını Suriyeliler oluşturmaktadır. Yine Kasım 2019

döneminde Kilis’te Suriyelilerin yerli nüfusa oranı %81,1 olarak tespit edilmiştir (www.afad.gov.tr, 22.06.2020). Nüfus yoğunluğu açısından Kilisi’i, Hatay, Gaziantep ve Şanlıurfa takip etmektedir. Geçici koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin Türk nüfusuna oranı ise ülke genelinde %4,3 olarak tespit edilmiştir (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 23.06.2020).

Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli sayısının yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında, erkek sayısının kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Suriyeli erkeklerin oranı %53,8 iken kadınların oranı %46,2 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4: Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılım

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4	255 bin 17	245 bin 981	500 bin 998
5-9	281 bin 897	258 bin 667	540 bin 564
10-14	202 bin 156	181 bin 996	384 bin 152
15-18	139 bin 657	116 bin 100	255 bin 757
19-24	283 bin 636	210 bin 764	494 bin 400
25-29	199 bin 978	145 bin 682	345 bin 660
30-34	157 bin 403	114 bin 233	271 bin 636
35-39	117 bin 513	95 bin 599	213 bin 112
40-44	84 bin 6	74 bin 677	158 bin 683
45-49	59 bin 139	56 bin 316	115 bin 455
50-54	49 bin 302	48 bin 406	97 bin 708
55-59	37 bin 542	37 bin 569	75 bin 111
60-64	28 bin 148	29 bin 39	57 bin 187
65-69	20 bin 206	20 bin 577	40 bin 783
70-74	7 bin 697	8 bin 646	16 bin 343
75+	7 bin 684	9 bin 965	17 bin 649
TOPLAM	1.930.981	1.654.217	3.585.198

Kaynak: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 25.06.2020.

Yaş grupları içinde yoğunluğun en fazla olduğu grup 5-9 yaş arasındır, bununla birlikte 10 yaşın altındaki Suriyelilerin sayısı 1 milyon 41 bin 562 kişi olarak toplamın %29'unu oluşturmaktadır. Bir başka ifade ile hemen hemen 1 milyon çocuk Türkiye'de doğmuştur. Yaş grupları arasında Erkek-Kadın sayısı arasındaki en büyük fark 72 bin 872 kişi ile 19-24 yaş aralığında görülmektedir. Yaş sayısı artıkça kadın erkek sayısı arasındaki fark azalmaktadır.

Suriyeli genç nüfusu (15-24 yaş arası) 750 bin 757 kişi olarak açıklanmıştır. Türkiye'de bulunan Suriye nüfusu içindeki genç nüfus %20,9'luk bir paya sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 31 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı verilere göre Türkiye'nin genç nüfusunun sayısı 12 milyon 955 bin 672. Bu sayının toplam nüfusa oranı ise %15,5'dir(www.tuik.gov.tr). TÜİK verilerine göre, Türkiye'nin 2019 yılı itibarıyla yaş ortalaması 32,4 olarak tespit edilmiştir. Türkiye'de yaşayan Suriyeliler 22,6 yaş ortalaması ile genç bir nüfusa sahiptir.

3 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1 Araştırma Alanı

Dicle Nehrinin aktığı topraklarda zengin tarihi geçmişini koruyan, 1940 yılında bulunan petrol ile civar illerden göç almaya başlayan Batman 1957 yılında ilçe, 1990 yılında ise 3647 sayılı yasa ile Türkiye'nin 72. İli olmuştur (www.batman.gov.tr, 2020; www.batman.bel.tr, 2020).

Batman'ın kent olarak kabul edildiği 1950'li yıllardan 1980'lere kadar geçen sürede kentleşme ve sanayileşme birlikte yürümüş, sanayi kentte istihdam olanakları yaratmada başarılı olmuştur. Gelişmiş ülkelerin kentleşme özelliklerini barından bu durum çok uzun sürmemiştir (Alaeddinoğlu, 2010, s.24-25). 1980'lerden sonra Batman'ın sanayisi kentte göç edenler için yeterli istihdam alanı sağlayamadığı için, kentleşme hızı sanayileşme hızını geçmiş ve Batman kentleşmesi genel olarak Türkiye kentleşmesi ile paralellik göstermeye başlamıştır.

Batman, merkez ilçe hariç olmak üzere 5 ilçe, 5 belde, 284 köy, 281 mezradan oluşmaktadır (<http://www.batman.bel.tr>, 2020). Merkez ilçe, Beşiri, Gercüş, Kozluk, Sason ve Hasankeyf gibi tarihi geçmişi olan ilçeleri ile çok sayıda göçmene ev sahipliği yapan Batman Kürt, Türk ve Arapların birlikte yaşadığı bir kent olarak bilinmektedir. Kent konum itibarıyla Diyarbakır, Siirt, Mardin, Muş gibi kentlerin ortasında yer almaktadır. Konumundan dolayı demir yolu, hava yolu ve kara yolu gibi ulaşım ağlarının gelişimi, Batman'ın hareketli ve göç alan bir kent olmasına neden olmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Batman'ın 2019 yılındaki il nüfusu 608.659 olarak belirlenmiştir. Nüfusun 492.312'si (%80'8) kent nüfusu olarak il ve ilçe kent merkezlerinde, %20'lik (116.347kişi) kısmı köylerde yaşamaktadır (www.tuik.gov.tr,2020). Türkiye'nin kentleşme oranının üstünde bir kentleşme oranına sahip olan Batman, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün "İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na (Sege-2017)" göre, 81 il içinde 72. sırada yer almaktadır. %36,2 ile işgücüne katılım oranında en düşük orana sahip olan Batman, aynı zamanda %23,4 ile en yüksek işsizlik oranına sahiptir. Ayrıca enformel istihdamın yaygın olduğu Batman'da toplam nüfusun %20'si sosyal güvenlik kapsamı dışında bulunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2019, s.34-64). Batman ekonomisi tarım ön planda olmak üzere petrol ve hayvancılığa dayanmaktadır. Batman'ın sanayi gelişiminde merkezde bulunan Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi (TÜPRAŞ) ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) tesislerinin büyük payı bulunmaktadır (www.batman.gov.tr, 2020).

2011 yılında Ortadoğu'da ortaya çıkıp Suriye'yi de etkisi altına alan Arap Baharı ile birlikte başlayan iç savaş ve akabinde ortaya çıkan göç dalgasından etkilenen illerden biri de Batman'dır. Haziran 2020 itibariyle Batman'da 15.241 Suriyeli yaşamaktadır (www.mülteciler.org.tr, 2020). Batman'a doğru yaşanan göç dalgası, tezin çalışma alanı olup Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin göçmen politikalarından beklentileri ve genel olarak Batman'da yaşadıkları sorunlara odaklanılmaya çalışılmıştır.

3.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

"Batman'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların uygulanan göç politikaları hakkında görüşleri nelerdir?" Sorusu ile başlayan araştırmanın temel amacı, Türkiye'nin sığınmacılara yönelik uyguladığı uluslararası göç politikalarının Batman'da yaşayan Suriyeli sığınmacılar tarafından nasıl karşılandığını ve bu politikalardan ne kadar faydalandıklarını incelemektir. Bu kapsamda, Batman'da yaşayan halkın Suriyelilere olan bakış açısı, kamu, sivil ve STK'ların Suriyeli sığınmacılara olan yaklaşımları ile yapılan yardımların Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılama durumu ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma barınma ve geçim sorunu, yürütülen göç politikaları, bu politikaların uygulanabilirliği ve uygulamaların Suriyelilere yansımalarının incelenmesi bağlamında bir tespit niteliği taşımaktadır.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte, sığınmacıların Türkiye'nin göç politikalarına bakış açılarını inceleyen çalışma sayısı görece daha az bulunmaktadır. Sığınmacılara yönelik politikaların iyileştirilmesi ya da politikaların sonucu

ortaya çıkan uygulamaların karşılıklarını belirlemek açısından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3.3 Araştırma Yöntemi

Araştırma, Suriyeli sığınmacıların göç politikalarına bakış açılarını inceleyen betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın teorik kısmı ikincil kaynaklardan alınan verilerle derlenmiş, ampirik kısmında ise nicel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nicel teknik için gerekli veriler anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Soruların kapalı uçlu olmasına çalışılmış, ancak bazı soruların niteliği dikkate alınarak açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Başlangıç aşamasında Suriye'den Batman'a göç eden 10 kişi ile görüşülerek çalışmanın temel varsayım ve yöntemi gözden geçirilmiş ve hazırlanan anket sorularının cevaplanabilirliği ve anlaşılabilirliği test edilmiştir.

Araştırmanın niceliksel yönteminde kullandığımız anket uygulaması için evrenimiz Batman'da yaşayan Suriyeli sığınmacılar olmuş, örneklem seçiminde kartopu tekniği kullanılmıştır. Bu teknik içinde kalmak koşulu ile örneklem seçiminde Batman'ın farklı yerlerinde yaşayan sığınmacıların seçilmesine dikkat edilmiştir. Batman'da 01 Ocak 2020 tarihi itibarı ile yaşayan 15.168¹² Suriyeli 250 sığınmacı ile anket yapılmıştır. Anketler, sığınmacıların tamamının evine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde yüz yüze yapılmış ve birebir soru-cevap şeklinde doldurulmuştur.

Üç bölümden oluşan ankette toplam elli sekiz soru bulunmaktadır. Birinci bölümde bulunan yirmi soru Suriyeli sığınmacıların demografik bilgilerini içermekte olup, ankette katılan sığınmacıların eğitim, aile, etnik köken, anadil ve konuşabildiği dil/diller ve çalışma hayatı özelliklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İkinci bölümde bulunan on sekiz soru, sığınmacıların daha önce Suriye'de ikamet ettikleri ili, göç etme nedenlerini ve göçten sonra yaşam koşulları hakkında bilgi edinmeyi amaçlamaktadır. Üçüncü bölümde sığınmacıların Türkiye'nin göçmen politikaları ile politikaların uygulanabilirliği ve bu politikalara olan yaklaşımları ile Batmanlı vatandaşların sığınmacılara olan yaklaşımlarını sorgulamak için yirmi soru yer almaktadır. Alan çalışması 01 Ocak 2020 de başlayıp 10 Mart 2020 de tamamlanmıştır. Akademik etik ilkeleri çerçevesinde hiç kimse anketi yanıtlamak için zorlanmamış, anketlerin uygulanması aşamasında gizlilik ilkesine titizlikle uyulmuştur.

Toplam 15.168 kişi arasından 250 kişiye anket yapılmış, bunlardan 30 tanesi soruların tamamını yanıtlamadığı veya çelişkili cevaplar verdiği için yanıtladıkları anketler geçersiz sayılmıştır. Geçerli olan anket sayısı 220'dir. Bu anketlerin hepsi değerlendirmeye alınmıştır.

¹² Tezin yazılması aşamasında Batman'da yaşayan Suriyeli sayısında artış olmuştur.

Anket uygulamasının ardından elde edilen veriler, SPSS 21 versiyonunda istatistiksel hale dönüştürülmüş ve çalışmanın amacına uygun olarak gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

3.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada belirlenen sınırlılıklar şunlardır;

- Araştırma Batman’da yaşayan Suriyeli sığınmacılarla sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma, sığınmacıların göç politikaları hakkında görüşlerini ortaya çıkarmaya çalışan anket formu ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise örneklemin dil sorunudur. Bu kapsamda Türkçe düzenlenmiş olan anket formu anlaşılmayan yerlerde Kürtçe’ye ya da Arapça’ya çevrilerek uygulanmıştır.
- Örneklemin güvenlik kaygısı da araştırmanın bir başka sınırlılığını oluşturmaktadır.

3.5 Araştırma Soruları

Araştırma amaçları doğrultusunda oluşturulan araştırma soruları şu şekildedir;

Araştırma Sorusu 1: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri ne düzeydedir?

Araştırma Sorusu 2: Batman’da yaşayan Suriyelilerin iş olanaklarına dair değerlendirmeleri ne düzeydedir?

Araştırma Sorusu 3: Batman’da yaşayan Suriyelilerin barınma olanaklarına dair değerlendirmeleri ne düzeydedir?

Araştırma Sorusu 4: Batman’da yaşayan Suriyelilerin yaşam olanaklarına dair değerlendirmeleri ne düzeydedir?

Araştırma Sorusu 5: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri hukuksal statülerine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma Sorusu 6: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma Sorusu 7: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri eğitimlerine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma Sorusu 8: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri Batman’da kalış sürelerine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma Sorusu 9: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri yaşlarına göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma Sorusu 10: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri yaşam koşullarına göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma Sorusu 11: Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri gelirlerine göre farklılık göstermekte midir?

3.6 Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamına alınan sığınmacılara demografik, göç ve göçmen politikalarına ilişkin yöneltilen sorulara alınan yanıtlar değerlendirilip, bulgular yorumlanacaktır. Öncelikle aşağıda anket uygulanan sığınmacıların yaşadığı mahallelerin dağılımı verilmiştir.

Tablo 5: Mahallelerin Dağılımı

Mahalleler	Sayı(n)	Yüzde (%)	Mahalleler	Sayı(n)	Yüzde (%)
Aydınlık Evler M	13	5,9	Kültür M	1	0,5
Bahçelievler M	16	7,3	Meydan M	10	4,5
Bayındırlık M	9	4,1	Ondokuz Mayıs M	19	8,6
Cudi M	8	3,6	Özgürlük M	2	0,9
Çamlıca M	5	2,3	Petrolkent M	12	5,5
Çarşı M	2	0,9	Pınarbaşı M	3	1,4
Dört Yol M	2	0,9	Sağlık M	4	1,8
Fatih M	27	12,3	Sigorta M	9	4,1
Gap M	2	0,9	Şafak M	11	5
Gök Taksi M	1	0,5	Şirinevler M	1	0,5
Gültepe M	2	0,9	Tablabaşı M	2	0,9
Huzur M	13	5,9	Tilmerç M	6	2,7
İpragaz M	12	5,5	Yeni Mahalle	8	3,6
Karşıyaka M	1	0,5	Yenişehir M	11	5
Kısmet M	4	1,8	Ziya Gökalp M	4	1,8
			Total	220	100

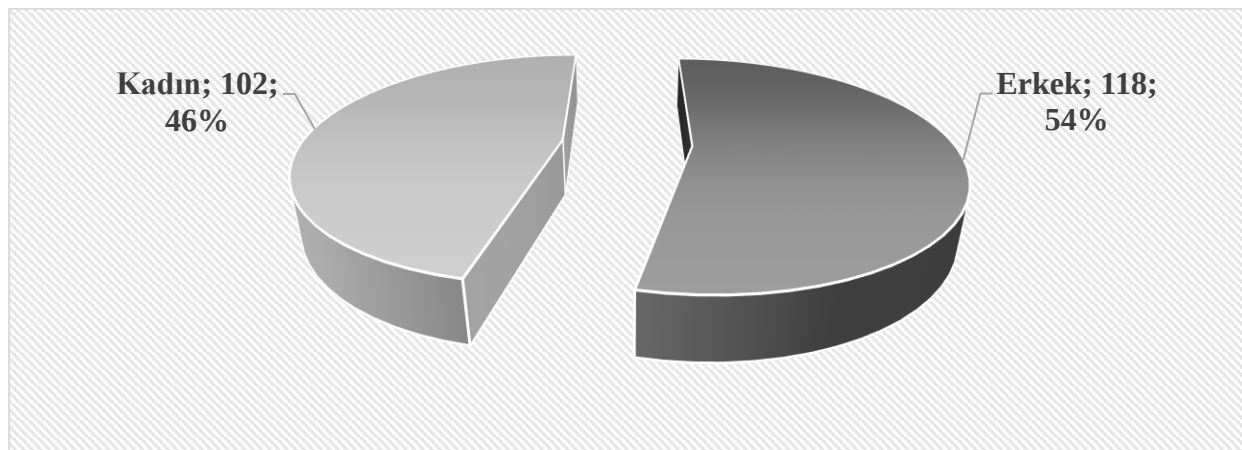
Mahallelerin dağılımına bakıldığında, Suriyeli göçmenlerin Batman’ın hemen hemen her mahallesine dağıldığı görülmektedir. En çok yaşanan ya da tercih edilen yerin %12,3 oranı ile Fatih mahallesi ve %8,6 oranı ile Ondokuz Mayıs mahallesi olduğu görülmüştür. Bu mahallelerin görece sosyo-ekonomik seviyelerinin düşük olması ve akraba/tanıdıklara yakınlık tercih nedenleri olarak düşünülmektedir. Batman’ın yüksek sosyo-ekonomik sınıfını temsil ettiği düşünülen Gültepe, Gap, Tilmerç ve Kültür Mahallerinde yaşayan göçmen sayısının diğer mahallelere göre oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla her ne kadar tüm mahallelere

yayılmış olsa da göçmenleri ağırlıklı olarak Huzur, İpragaz, Cudi, Petrolkent gibi İluh deresi kenarında bulunan mahallelere yerleştikleri söylenebilir.

3.6.1 Demografik Bilgiler

Araştırmanın bu bölümünde göçmenlerin demografik özelliklerine yer verilmiştir. Bu bağlamda cinsiyet, medeni durum, yaş, etnik köken, aile yapısı, aile içindeki konumu, eğitim düzeyi ve aylık ortalama gelir durumu gibi değişkenler incelenmiştir.

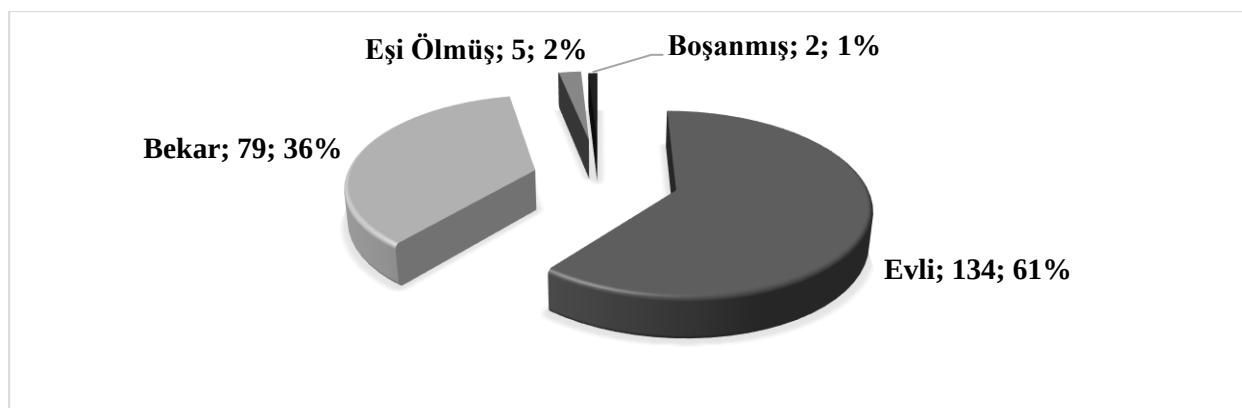
Grafik 1: Suriyeli Göçmenlerin Cinsiyet Dağılımı



Araştırmamıza katılan 220 göçmenin 118'ini erkek (%54), 102'sini kadın sığınmacı (%46) oluşturmaktadır. Katılımcıların tamamı 18 yaş üstü olup aile içindeki konumları incelendiğinde 69'u (%31,4) anne, 71'i baba (%32,3), 33'ü yetişkin kız çocuğu (%15), 44'ü yetişkin erkek çocuğu (%20), 3'ü ise (%1,4) akrabalarından oluşmaktadır.

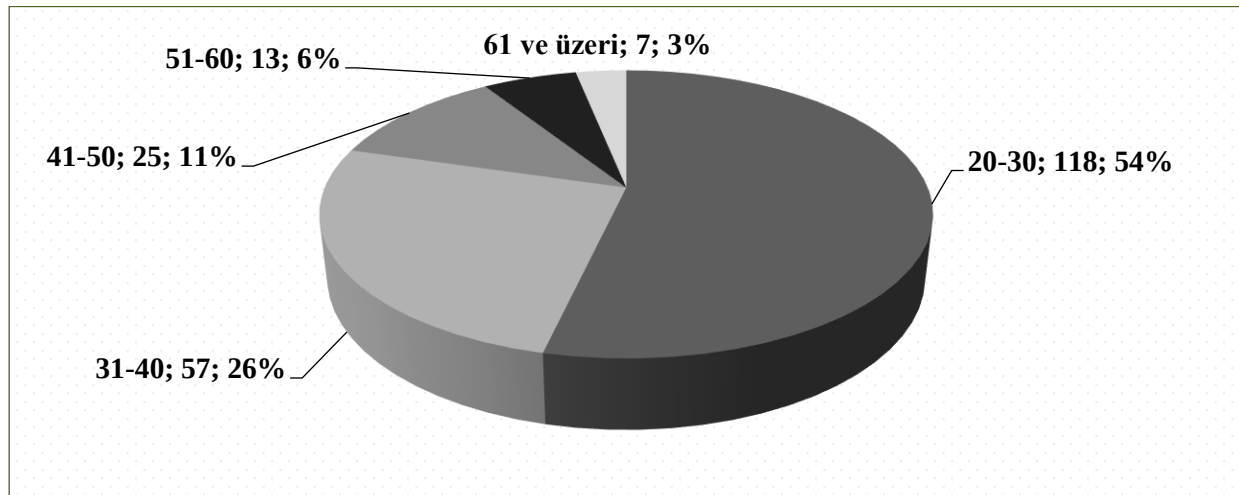
Araştırmamıza katılan sığınmacıların medeni durumları grafik 2'de görüldüğü üzere, 134 kişinin evli (%61), 79 kişinin bekâr (%36), eşi ölen 5 (%2), boşanmış olanların ise 2 (%1) olduğu görülmektedir.

Grafik 2: Suriyeli Göçmenlerin Medeni Durumunun Dağılımı

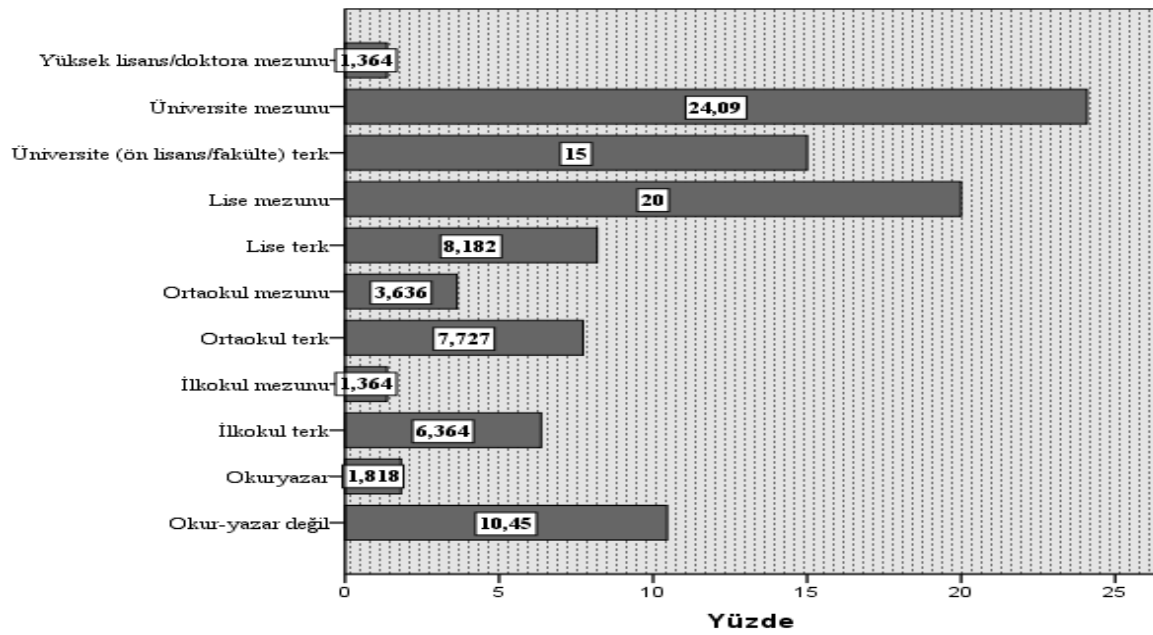


Ancak anket sırasında yapılan görüşmelerde, Suriye’deki iç savaşta veya göç esnasında hayatını kaybeden Suriyeli erkeklerin bir kısmının eşlerinin Türkiye’de ikinci evliliklerini yaptıkları bilgisi edinilmiştir. Anketimize katılan evli ailelerin %8’i bu kapsam içine girmektedir. Ortadoğu kültürünün bir yansıması olarak görülen birden fazla eşlilik ile çok çocuk kültürü Suriyeli sığınmacıların büyük bir bölümünde de görülmektedir.

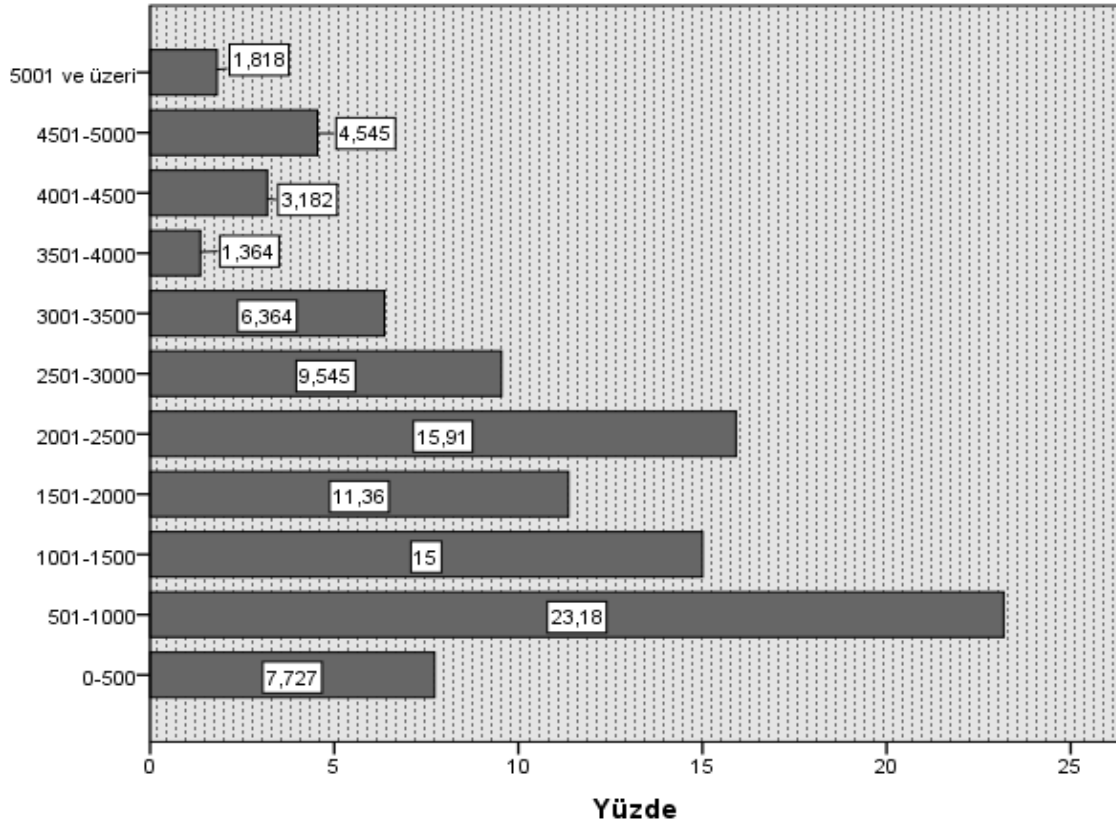
Grafik 3: Suriyeli Göçmenlerin Yaşlarının Dağılımı



Ankete katılanların yaşlarının dağılımı grafik 3’te verilmiştir. Bu dağılıma bakıldığında genç nüfus olarak nitelendirilebilecek 20-30 yaş aralığının, %54’ü ile en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Bu durum doğurganlık oranının Suriye’de iç savaş öncesinde yüksek ve dolayısıyla genç bir nüfusa sahip olduğunu gösteren argümanlardan biri olarak görülmektedir. 31-40 yaş aralığında 57 kişi (%26), 41-50 yaş aralığında 25 kişi (%11), 51-60 yaş aralığında 13 kişi (%6) ve 61 ve üzeri yaş aralığında 7 kişi (%3) olduğu görülmüştür. 51-60 yaş ve 61 yaş üstü olup yaşlı nüfus olarak nitelendirilen grubun oran olarak düşük olması, göçmenler ile yapılan görüşmeler esnasında Suriye’deki gıda, beslenme ve sağlık koşullarının yetersiz olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu durum iç savaş öncesi Suriye’de yaşayan insanların büyük bir bölümünün yaşam koşullarının yetersiz olduğunun göstergesi olduğu söylenebilir. Savaştan kaçarak Batman’a gelen göçmenlerin yaş ortalaması 33’tür.

Grafik 4: Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Durumlarının Dağılımı

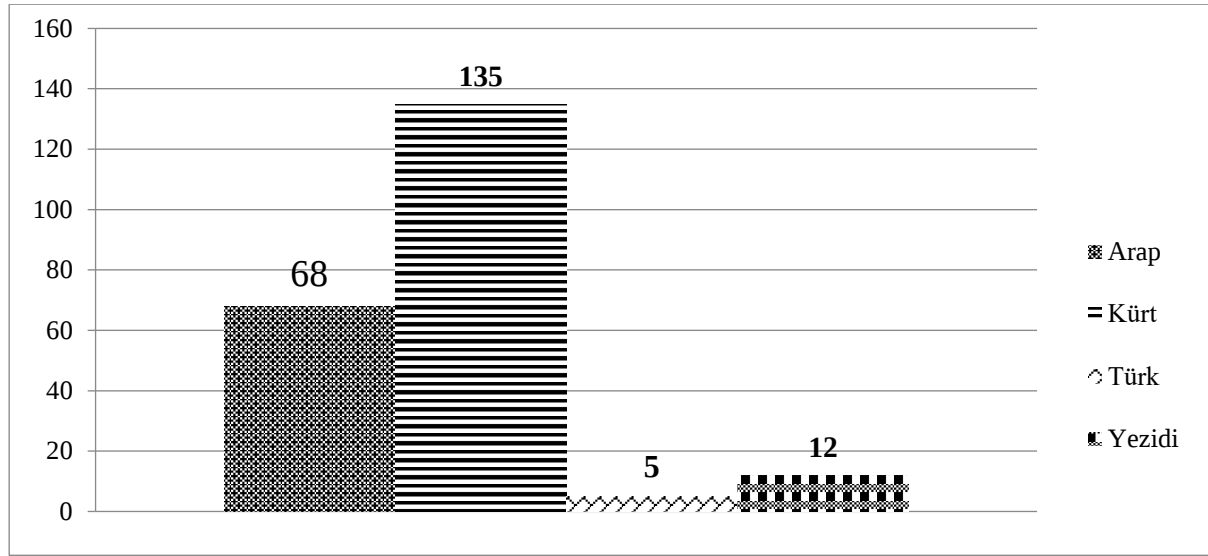
Grafik 4'te araştırmamıza katılanların eğitim durumları gösterilmiştir. Buna göre, katılımcıların %10,5 okur-yazar olmadıklarını söylemiştir. Cevaplayıcılardan 4 kişi ile %1,8'i bir okulu bitirmemekle birlikte okur-yazar olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan ilkokul terk edenlerin oranı 14 kişi ile %6,4'dür. İlkokul mezunu oranı ise %1,4 olarak tespit edilmiştir. Ortaokulu terk edenlerin oranı %7,7 iken ortaokul mezunu olanların oranı ise %3,6'tır. Lise terk ve mezunları oranı sırasıyla %8,2 ve %20'dir. Eğitim seviyesi en yüksek grubu üniversite mezunları oluşturmaktadır. Katılımcıların %24,1'i üniversite mezunu (lisans ve ön lisans), %15 ise üniversite terktir. Yüksek lisans/doktora mezunu oranı ise %1,4 olarak tespit edilmiştir. Üniversite terk ile üniversite ve yüksek lisans ve doktora mezunu seçeneğini işaretleyen göçmenlerin yaş ortalamalarına bakıldığında ortalama 25-40 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Bu veriler ışığında Suriye'den ülkemize göç eden genç nüfusun eğitilmiş olduğu söylenebilir. Bununla birlikte göçmenleri kapsayan kanuni düzenlemeler ile göçmenlerin eğitim alanındaki entegrasyonu sağlanmaya çalışılmakta ve eğitim düzeyleri gün geçtikçe artmaktadır.

Grafik 5: Suriyeli Göçmenlerin Gelir Durumunun Dağılımı

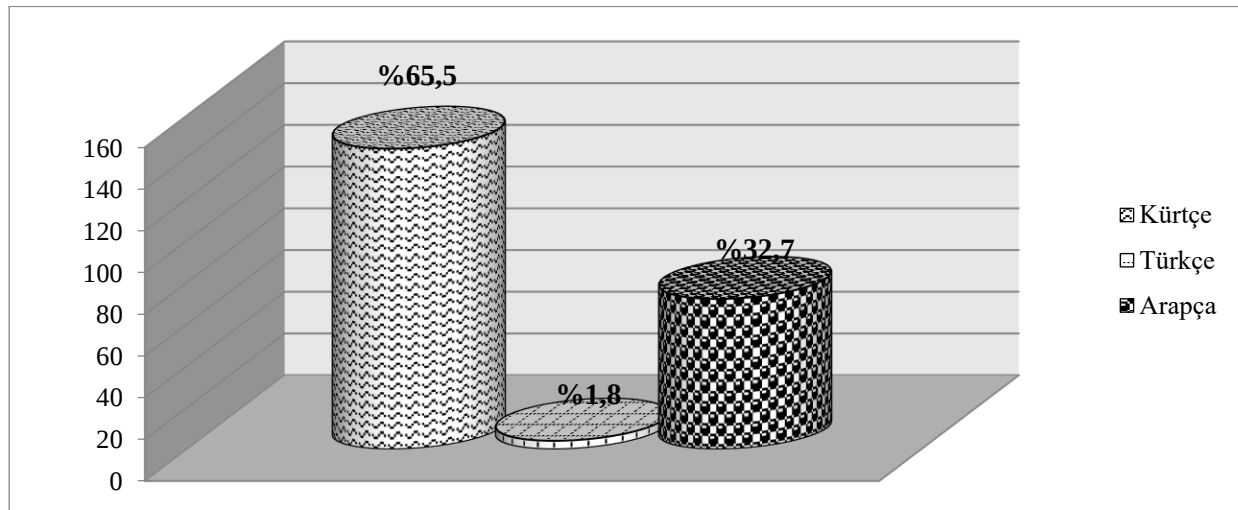
Grafik 5'te katılımcıların gelir durumları verilmiştir. Ankete katılan göçmenlerden %23,18 ile en yüksek orana sahip olan grubun, aylık ortalama geliri 501-1000 TL aralığında yer almaktadır. İkinci sırada, yaklaşık %16 ile 2001-2500 TL arasında gelir elde edenler gelmektedir. Katılımcıların %15'i, 1001-1500 TL arasında gelir sahibi olduklarını söylemiştir. 1500-2000 TL arasında gelir sahibi olanlar, katılımcıların %11,36'sını oluşturmaktadır. 2501-3000 TL aylık ortalama geliri olanların oranı %9,5 ve 3001-3500 TL aralığında geliri olanların oranı ise %6,4'tür. 500 TL'nin altında gelire sahip olanların oranı %7,7 olarak bulunmuştur. Katılımcıların %1,4'ünün sahip olduğu aylık ortalama gelir 3501-4000 TL arasında yer almaktadır. Ankete cevap verenlerden sadece 7 kişinin (%3,1), geliri 4001-4500 TL arasında bulunmaktadır. 4500-5000 TL arasında ve 5000 TL fazla gelir elde edenlerin oranı sırasıyla %4,5 ve %1,8 olarak bulunmuştur. Bu verilere bakıldığında Batman ilinde bulunan göçmenlerin düzensiz bir gelir dağılımına sahip oldukları görülmektedir. Yapılan yüz yüze görüşmelerde bazı göçmenlerin Suriye iç savaşından kaçırabildikleri mal varlıkları ile burada geçinmeye çalıştıkları, bazılarının ise iş kurdukları bilgi edinilmiştir. Bu durum göçmenlerin gelir seviyesini attırsa da, büyük çoğunluğu özel sektörde işçi olarak çalışmaktadır.

Göçmenlerin gelirlerine ilişkin dikkat çeken bir diğer husus ise, Suriyeli göçmenler tarafından açılan esnaf dükkânlarının diğer göçmenler tarafından sıkça kullanılması yani dayanışma içinde olmalarıdır. Bu durum yabancı bir ülkede sahiplenme ve dayanışma olarak yorumlanmaktadır. Yine anket sırasında yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, Suriye’deki iç savaşın patlak vermesinden 2 yıl öncesinde yani 2009 yılında Suriyeli bazı iş adamları ülkedeki işletmelerini kapatıp veya satıp yurtdışına yatırım yapmışlardır. Göçmenler tarafından bu hamle, Suriye’de ekonomik veya siyasi bir krizin önceden tahmin edildiği olarak yorumlanmaktadır.

Grafik 6: Suriyeli Göçmenlerin Etnik Kökenlerinin Dağılımı

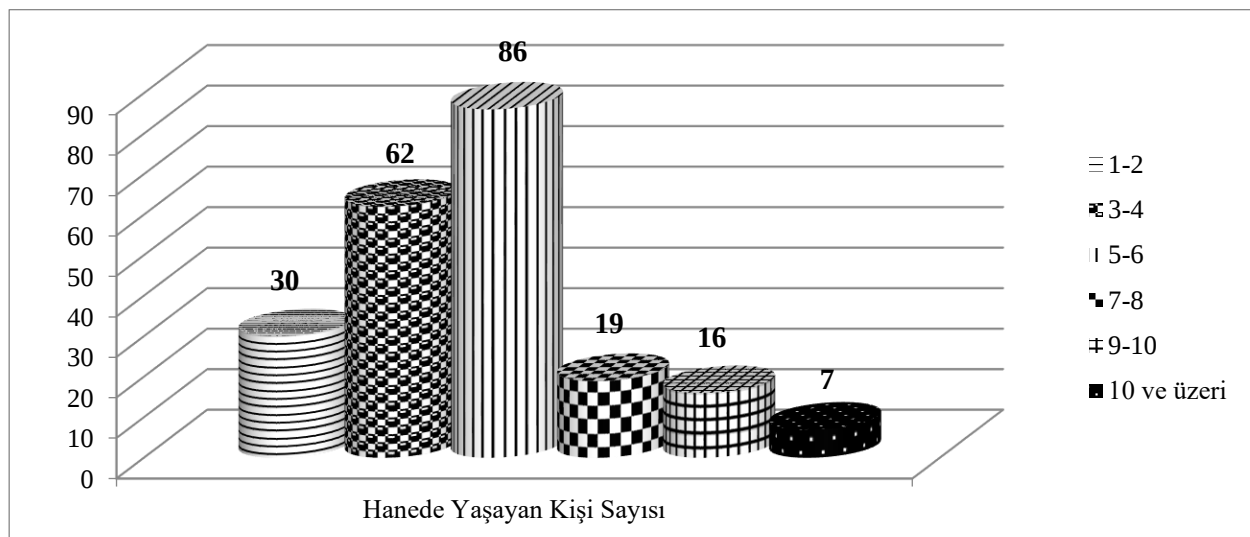


Ankete katılanlara etnik kökenleri sorulduğunda (Grafik 6), %30,9’u Arap, %61,4’ü Kürt, %2,3’ü Türk ve %5,5’i Yezidi olduğu tespit edilmiştir. Kürt kökenli göçmenlerin Batman ve Güneydoğu illerini tercih etmelerinde yatan ana nedenin dil ve akrabalık bağları olduğu düşünülmektedir. Çünkü Güneydoğu sınırına yakın bölgelerde yoğun olarak konuşulan Kürtçe, Suriye’nin kuzey bölgelerinde de konuşulmakta ve tarihten gelen akrabalık bağlarının neticesinde bu bölgelerde ikamet eden sığınmacıları Batman ve Güneydoğu’ya çekmektedir. Nitekim göçmenlerin yaklaşık %40’ı Suriye’nin kuzeyinde bulunan şehirlerden göç ettiklerini belirtmişlerdir. Bu şehirlerin Türkiye Cumhuriyeti’nin sınır bölgelerinde bulunan tüccarlar ile ticari münasebetlerinin bulunduğu bilinmektedir. Bu nedenler ile göçün Batman’a yapıldığı düşünülmektedir.

Grafik 7: Suriyeli Göçmenlerin Anadil Dağılımı

Ankete katılan sığınmacılara ana dilleri sorulduğunda %65,5 ‘i Kürtçe, %32,7 ‘si Arapça %1,8’i ise Türkçe olarak cevap vermiştir (Grafik7). Anadil cevabının ağırlıklı olarak Kürtçe olması göç edilen bölgede yaşayan göçmenlerin aynı dilin konuşulduğu bölgeleri seçme eğilim nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Batman ve Güneydoğu illerini tercih eden göçmenlerin tanıdık veya akrabalarının bu kentlerde ikamet etmeleri de göz ardı edilmemelidir.

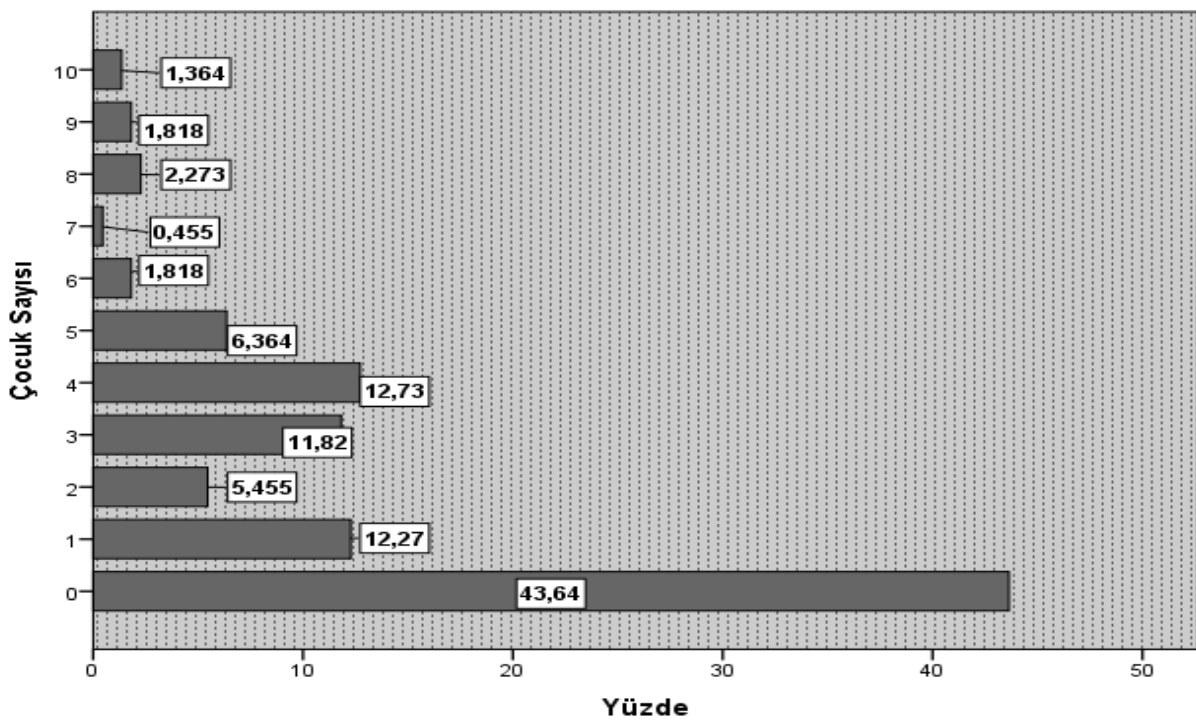
Göçmenlere konuşabildikleri başka yabancı diller sorulduğunda %73,6’sı Kürtçe’yi, %88,6’sı Türkçe’yi, %63,2’si Arapça’yı, %38,2’si İngilizce’yi ve %1,9’u Fransızca’yı konuşabildiğini belirtmiştir. Göçmenlerin Avrupa ülkelerine gitme düşüncesi ile İngilizce öğrenmek istedikleri yapılan gözlemler arasında yer almıştır. Ortalama her üç Suriyeliden birinin Avrupa ülkelerine göç etme isteği bulunmakta olup bunun altında yatan nedenin refah seviyesi yüksek bir hayat yaşama isteği olduğu söylenebilir.

Grafik 8: Suriyeli Göçmenlerin Hane Büyüklüğü Dağılımı

Anketi cevaplayanların hane büyüklüklerine bakıldığında (grafik 8), hanede 5-6 kişi yaşayanlar %39,1 oranla ilk sırada (86 aile) görülmektedir. İkinci sırada, %28,2 (62 hane) oranı ile hane büyüklüğü 3-4 kişi olan haneler yer almaktadır. Hanede yaşayan kişi sayısı 1-2 kişi olan hanelerin oranı sayısı 30'dur (%13,6). Katılımcıların %8,6'sı (19 hane) 7-8 kişiden ve %7,3 (16 hane) 9-10 kişiden oluşan hanelerde yaşamaktadır. Sadece 7 hanede yaşayan kişi sayısı 10 ve üzerinden oluşmaktadır (%3,2). Hane büyüklüğünün yüksek olmasının hem bölgenin geleneksel yaşam şeklinden hem de sığınmacıların yaşadığı ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların yarısından fazlasının (%56,8) çocuğunun olduğu görülmektedir. Hanelerin sahip olduğu çocuk sayısı ortalama 2 çocuk olarak hesaplanmıştır. Grafik 9'da hanelerin çocuk dağılımları gösterilmiştir.

Grafik 9: Suriyeli Göçmenlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayılarının Dağılımı



Katılımcıların %43,64'ü çocuk sahibi değildir. Cevaplayıcıların %12,73'ü 4 çocuk, %12,27'si 1 çocuk ve %11,82'si ise 3 çocuk sahibi olduklarını söylemiştir. Katılımcılardan 10 çocuk sahibi olanların oranı %1,36 ve 9 çocuk sahibi olanların oranı ise %1,81'dir. Çocuk sahibi olan hanelerden %6,36'sının 5 çocuğu bulunmaktadır.

Katılımcıların yaşları ile çocuk sahiplikleri karşılaştırıldığında, çocuk sahibi olmayanların %91,7'si 20-30 yaş aralığında yer almaktadır. Yine aynı yaş grubundaki çocuk sayısı 1 ve 2

olarak değişmektedir. 30-40 yaş arasında katılımcıların çoğunlukla sahip oldukları çocuk sayıları 3-4 olarak bulunmuştur. Bu verilere bakıldığında, Suriyeli göçmenlerin doğurganlık oranlarının yüksek olduğu söylenebilir. Ancak bazı göçmenlerin Avrupa ülkelerine gitme isteği nedeniyle kendilerine yük olmamaları amacıyla evlenmedikleri ve çocuk yapmadıkları yapılan gözlemler arasındadır.

Tablo 6: Suriyeli Göçmenlerin Çocuklarının Yaşadığı Yerlerin Dağılımı

	Sayı(n)	Geçerli Yüzde (%)
Suriye	9	7,3
Türkiye	99	80,5
Bazıları Suriye'de, bazıları Türkiye'de	15	12,2
Toplam	123	100
Cevaplanmayan	97	
Toplam	220	

Tablo 6'de katılımcıların çocuklarının yaşadığı yerlerin dağılımı gösterilmiştir. Gönüllü olarak gerçekleşmeyen bu göç aynı zamanda ailelerin parçalanmasına da neden olmuştur. Katılımcıların %7'sinin çocukları Suriye'de yaşarken, %12,2'nin çocuklarının bir kısmı Suriye'de bir kısmı ise Türkiye'de yaşamaktadır. Büyük bir çoğunluğunun çocukları ise ailelerinin yanında Türkiye'de yaşamaktadır.

Tablo 7: Suriyeli Göçmenlerin Çocuklarının Okul Dağılımları

	Sayı (n)	Geçerli Yüzde (%)	Okullar	(n)	%
Evet	84	57,1	Devlet Okulu	82	97,6
Hayır	63	42,9	Özel Okul	2	2,4
Toplam	147	100	Toplam	84	100
Cevaplanmayan	73		Cevaplanmayan	136	
Toplam	220		Toplam	220	

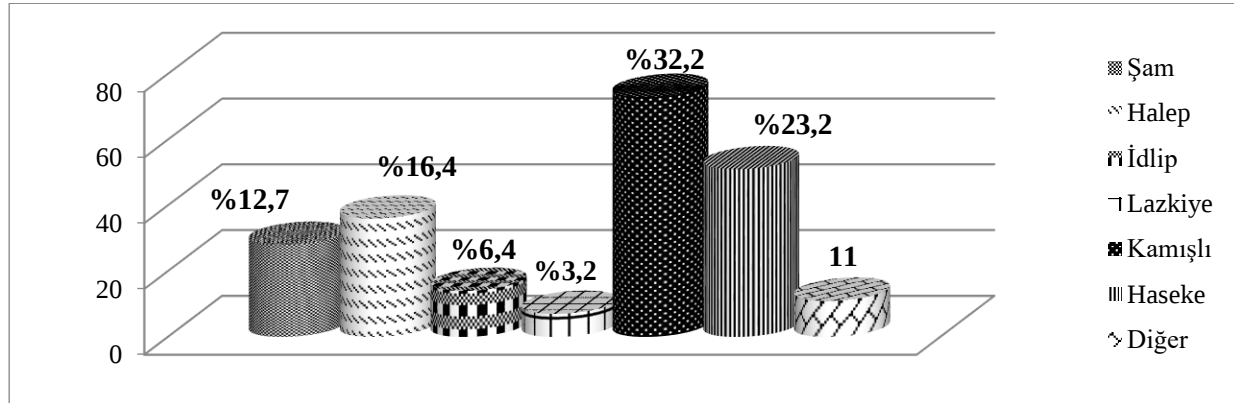
Tablo 7'de Batman'da yaşayan göçmenlerin çocuklarının okul dağılımları gösterilmektedir. Hanelerin %57,1'nin çocuğu okula gitmektedir. Okula giden çocukların %97,6'sı devlet okuluna devam etmektedir. Özel okula devam eden çocukların oranı ise %2,4'tür. Sığınmacıların ekonomik durumları göz önüne alındığında çocuklarını özel okula göndermeleri pek mümkün görünmemektedir.

Ankete katılan göçmenlerin büyük çoğunluğunun iki veya üç katlı müstakil evlerde oturdukları gözlemlenmiştir. Bu durumun göçmenlerin hemşericilik anlayışı ile beraber yaşadıkları, yabancı bir şehirde birbirlerine destek olma fikri ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

3.6.2 Suriyeli Göçmenlerin Suriye’deki Durumları

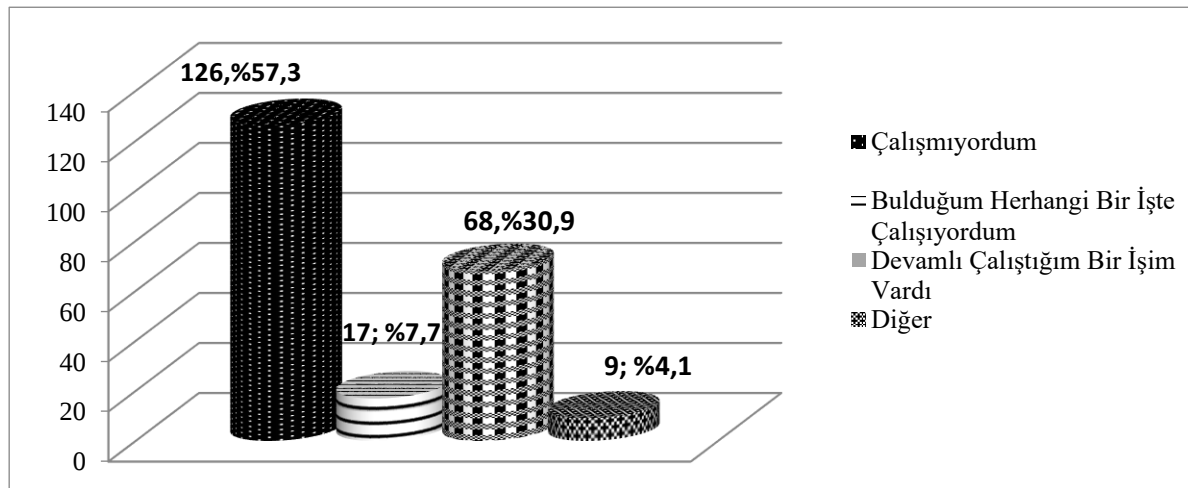
Bu bölümde göçmenlerin Türkiye’ye göç etmeden önce Suriye’deki yaşam koşulları sosyal ve iş yaşantıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda nereden göç ettikleri, meslekleri ve çalışma durumları gibi değişkenler değerlendirilmiştir.

Grafik 10: Suriyeli Göçmenlerin Suriye’de Kaldıkları Yerlerin Dağılımı



Ankete katılan Suriyelilerin yarısına yakınının, Suriye’nin kuzeyinde bulunan Kamışlı, Haseke, Lazkiye şehirlerinden geldiği görülmektedir. Bu iller arasında %32,2 oranla Kamışlı Kenti en yüksek orana sahiptir. Bu durumun birden fazla nedeni bulunmaktadır. Her iki ülkede tarihten gelen akrabalık bağlarının halen devam etmesi, dil ve iletişim konusundaki bağlar, Batman’ın ulaşım olarak yakın olması göçün en çok Kamışlı’dan gelme nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca yapılan görüşmeler esnasında yaklaşık 80 yıl önce Kamışlı’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin dedelerinin Batman ve ilçelerinde bir müddet yaşadıklarını, burada akrabalıklarının bulunduğunu ve Batman’ı atalarının şehri olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Sığınmacıların hemşericilik anlayışı ve akrabalarla bir arada olma isteklerinin, Batman tercihlerinde önemli rol oynadığı düşünülmektedir.

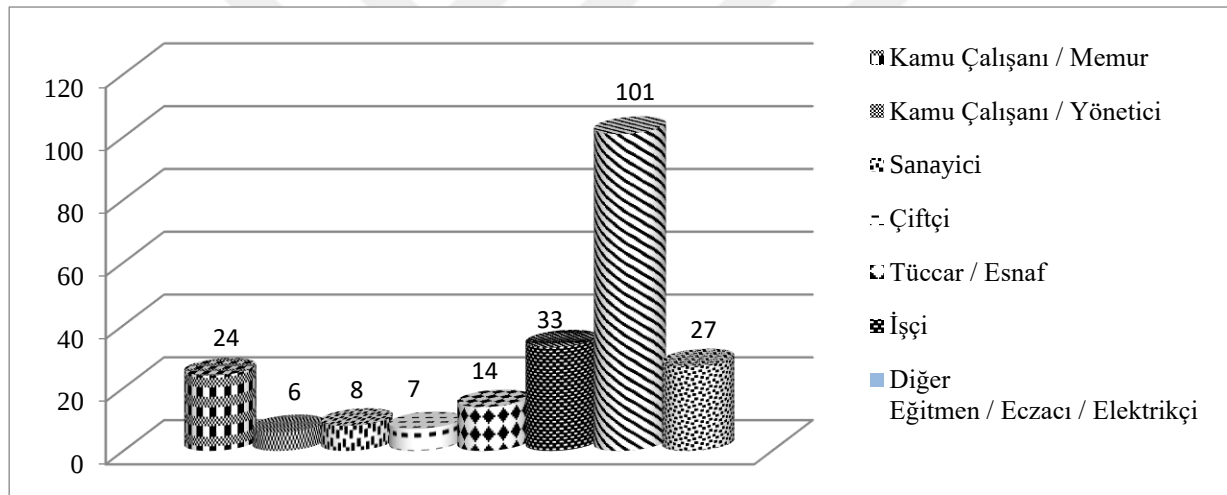
Grafik 11: Suriyeli Göçmenlerin Suriye’deki Çalışma Durumları



Grafik 11’de katılımcıların Suriye’deki çalışma durumları gösterilmiştir. Araştırmamıza katılan sığınmacılara göç etmeden önce Suriye’de çalıştıkları devamlı bir iş olup olmadığı sorulmuştur. Cevaplayıcıların %57,3’ü Suriye’de herhangi bir işte çalışmadıklarını söylemiştir. %7,7’si ise devamlı bir işlerinin olmadığını, buldukları herhangi bir işte çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %31’inin Suriye’de kaldıkları süre içinde devamlı işe sahip oldukları tespit edilmiştir. Grafik verilerine göre ankete katılan göçmenlerin %38,6’sı fiilen çalışmakta olup %57,3’ü çalışmamaktadır. Ancak yüz yüze yapılan görüşmelerde sığınmacıların Suriye’deki yaşam koşullarının kötü olduğu, işsizlik oranının yüksek olduğu, geçim kaynaklarının kısıtlı olduğu, Baas Rejiminin aşırı baskı uyguladığı, bunun sonucunda işsizlik oranının yüksek olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca katılımcıların %15,9’u ev hanımı ve %39’u ülkelerinde öğrenci olduklarını belirtmişlerdir.

Grafik 12: Suriyeli Göçmenlerin Mesleklerinin Dağılımı



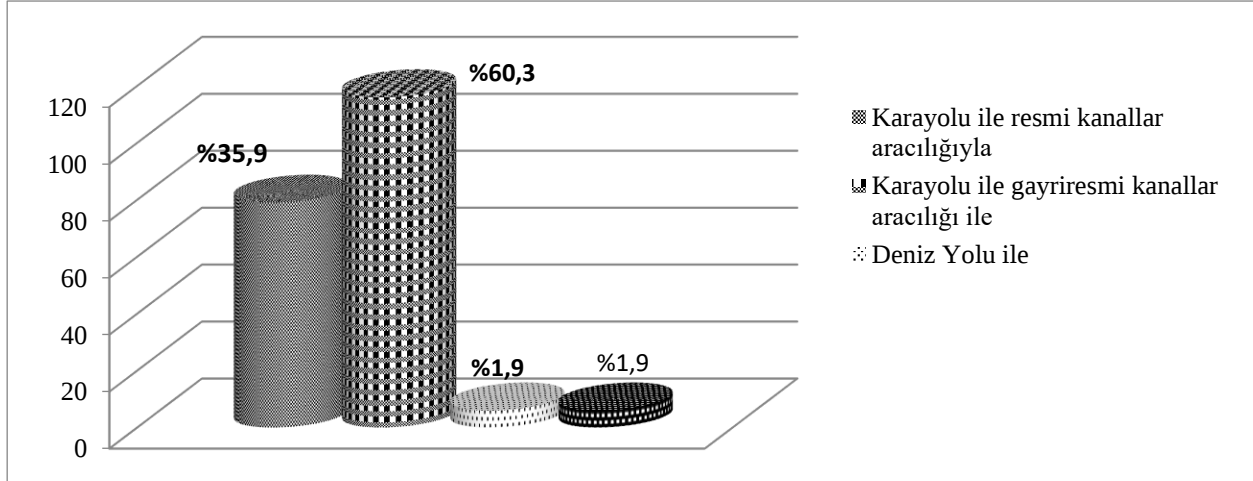
Grafik 12, ankete katılan Suriyelilerin ülkelerindeki meslek dağılımlarını göstermektedir. Çalışan katılımcıların meslek gruplarına bakıldığında kamu çalışanı/memur olarak %13, kamu çalışanı/yönetici olarak %2,7, sanayici olarak %4,1, çiftçi olarak %3,6, tüccar/esnaf olarak %8,8, işçi olarak %17,1 diğer meslek gruplarında çalışanlar ise %50,3 olarak hesaplanmıştır. Bu grubun içinde oldukça farklı meslekler yer almaktadır. Oranları çok düşük olduğu için ayrı ayrı verilmemiştir. Bu veriler ışığında göçmenlerin farklı meslek gruplarını icra ettikleri, iç savaşın hemen her kesimden Suriyeliyi etkilediği söylenebilir.

Ayrıca ankete katılan Suriyelilerin %21’e yakın kısmı ülke içinde süren çatışmalarda, ailelerinden ya da yakın akrabalarından birinin kaybını yaşamıştır.

3.6.3 Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Gelişleri

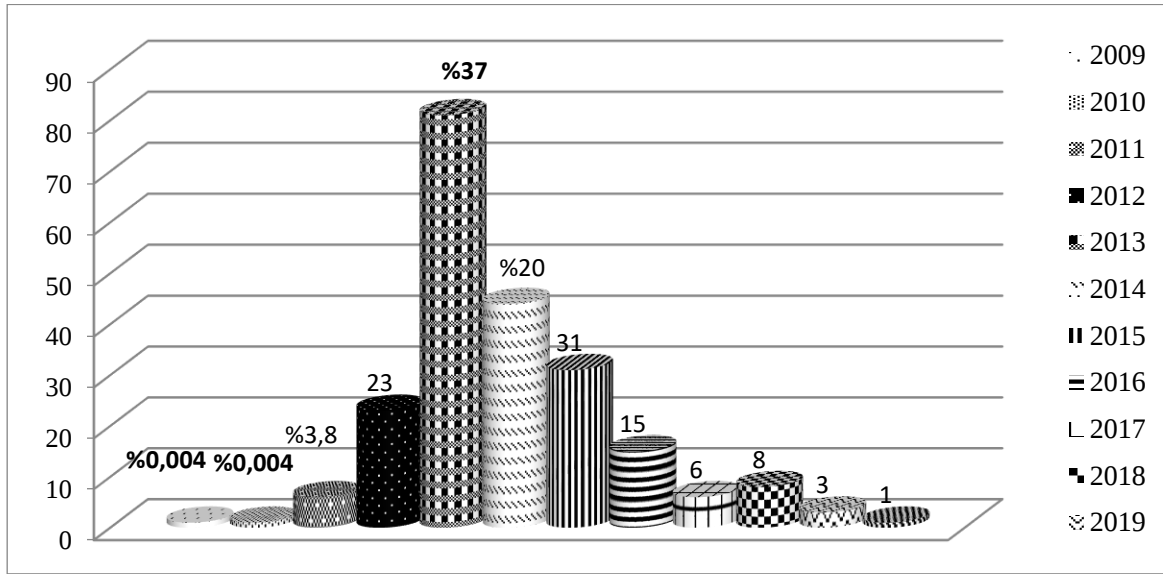
Bu bölümde Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye nasıl geldikleri, nerede kaldıkları, Türkiye'yi niye tercih ettikleri gibi değişkenler incelenmeye çalışmıştır.

Grafik 13: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Giriş Yollarının Dağılımı.



Katılımcıların Türkiye'ye ulaşım yolları irdelendiğinde göç edenlerin %60,3'lük bir bölümünün gayri resmi yollarla geldiği anlaşılmaktadır. Ancak gayri resmi yollar denildiğinde kaçak yollar anlaşılmamalıdır. İç savaş hali ile sınırlara akın eden sığınmacılar, Türkiye resmi makamlarının ilgili personeline kayıt altına alınmış ve geçiş yapmaları sağlanmıştır. Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Suriyeli sığınmacılara yönelik açık kapı politikası uygulamış ve sınırda hiç kimseyi çaresiz bırakmamıştır. Bu geçiş sürecinde sığınmacılardan pasaport vb. evrak talep edilmemiştir. Resmi kanallar aracılığıyla pasaport ile giriş yapanların oranı %35,9, deniz yolu ile giriş yapanların oranı %1,9, havayolu ile giriş yapanların oranı ise %1,9 olarak görülmüştür. Yukarıdaki veriler Türkiye'ye girişlerin büyük bir bölümünün anormal şartlarda yapıldığını göstermektedir. Türkiye-Suriye kara sınırının 911 kilometre olması nedeniyle sınır geçişlerinin neredeyse tamamı kara yolu ile gümrük kapılarından ve belirlenen geçiş noktalarından gerçekleşmiştir.

2011 yılında ortaya çıkan ve neredeyse tüm Ortadoğu'yu etkisi altına alan Arap Baharının etkisi ile ortaya çıkan iç savaştan kaçan sığınmacıların Türkiye'ye geldikleri yıllar irdelendiğinde, ilk gelişlerin 2009 yılında başladığı görülmüştür (Grafik 14). Katılımcılar ile yapılan yüz yüze görüşmelerde Arap Baharı ortaya çıkmadan önce Suriye'de birtakım işlerin yolunda gitmediği, ekonomik krizin beklendiği ve bu nedenle bazı sermaye sahiplerinin sermayelerini Suriye'den çıkardıkları belirtilmiştir.

Grafik 14: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye geliş Yıllarının Dağılımı

Ancak göçün yoğun olarak yaşandığı yıllar, iç savaşın başladığı ve insanların evlerini, şehirlerini ve ülkelerini terk etmek zorunda kaldıkları 2012-2014 yılları arasında gerçekleşmiştir. Sonraki yıllarda göç devam etmiş ancak sayı olarak azalma görülmüştür. Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göçün %67,3'ü 2012-2014 yılları arasında gerçekleşmiştir.

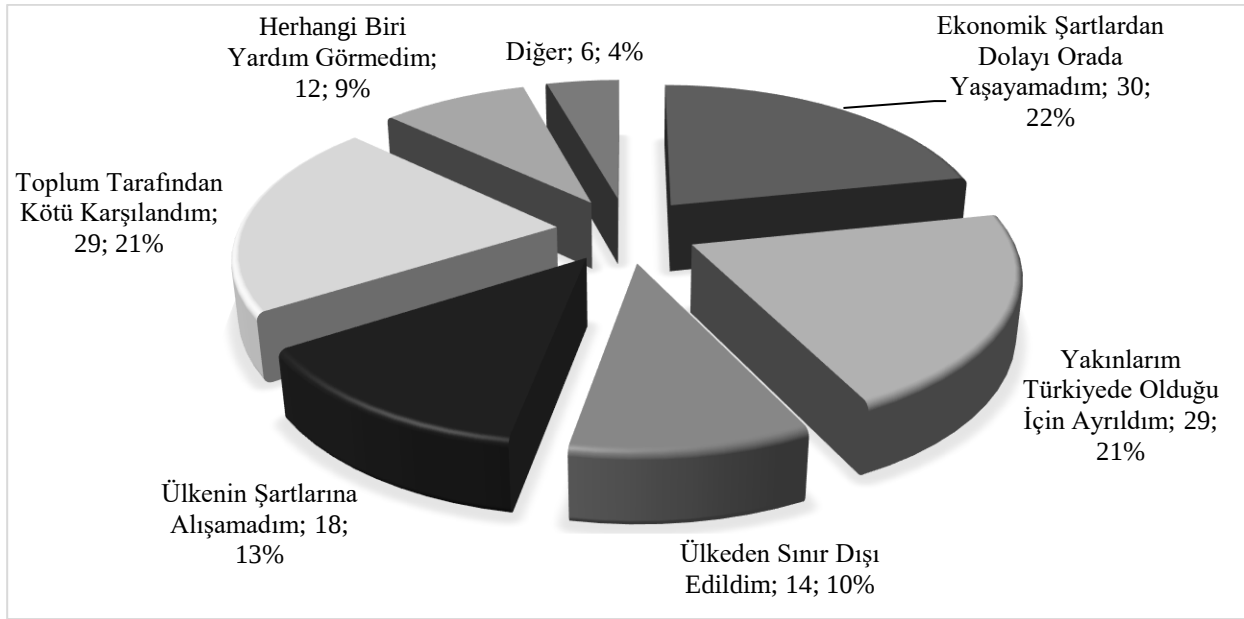
Tablo 8: Suriyeli Göçmenlerin Daha Önce Gittiği Ülkelerin Dağılımı

Göç	Sayı(n)	Yüzde (%)	Ülkeler	Sayı(n)	Yüzde (%)
Evet	61	%27,7	Dubai	1	%0,5
Hayır	159	%72,3	Irak	34	%15,5
Toplam	220	100	Libya	1	%0,5
			Lübnan	21	%9,3
			Suudi Arabistan	4	%2

Araştırmamıza katılan sığınmacıların %27,7'si Türkiye'ye gelmeden önce başka bir ülkeye gittiğini söylemiştir. %72,3'ü ise iç savaş başladıktan sonra ilk göç ettikleri ülkenin Türkiye olduğunu belirtmiştir. Daha önce başka ülkeye gidenleri dağılımı ise şöyledir; %15,5 ile Irak, %9,5 ile Lübnan, %0,5 Dubai, %0,5 Libya ve %2 oranla Sudi Arabistan olarak belirtilmiştir.

Grafik 15'te sığınmacıların gittikleri diğer ülkelerden hangi nedenlerle ayrıldıkları gösterilmiştir. Katılımcıların %22'si ilk gittikleri ülkelerin ekonomik şartlarının ağırlığından dolayı o ülkelerde yaşayamadıkları için ikinci ülke olarak Türkiye'yi tercih ettiklerini söylemişlerdir. Sığınmacıların %21'i gittikleri ülkelerde toplum tarafından dışlandıkları ve yakınları Türkiye'de olduğu için yeniden göç etmeye karar verdiklerini belirtmişlerdir.

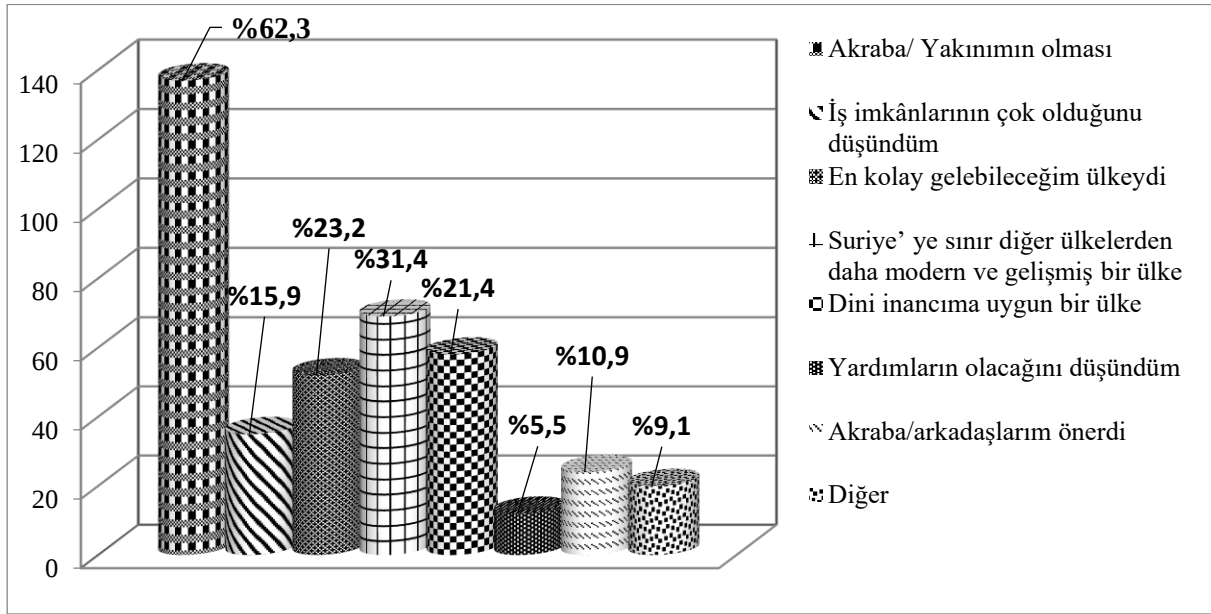
Grafik 15: Suriyeli Göçmenlerin Başka Ülkelerden Türkiye'ye Gelme Nedenlerinin Dağılımı



Cevaplayıcıların %10'luk bir kısmı diğer ülkelerden sınır dışı edildikleri için yeniden göç kararı verdiklerini söylemiştir. Gittikleri ülkelerin şartlarına alışamadıklarını söyleyenlerin oranı %13'tür. %9'luk kısmı ise, ülkelerden yardım görmedikleri için Türkiye'ye yeniden göç ettiklerini söylemişlerdir. Aslında Suriyelilerin bir kısmının ilk tercih ettikleri ülkeler sosyo-demografik olarak Suriye'ye benzer ülkelerdir. Katılımcıların o ülkelerden ayrılıp Türkiye'ye gelmelerinin genel olarak Türkiye'nin Devlet geleneğinin ve açık kapı politikasının bir yansıması olduğu düşünülmektedir.

Ankete katılanların Suriye'deki iç savaştan kaçarak hedef ülke olarak Türkiye'yi seçme nedenlerinin dağılımı grafik 16'da gösterilmiştir. Akraba ve yakınlar ile bir arada olma dürtüsü araştırmamıza katılan sığınmacıların bu soruya verdikleri cevaplar ile bir daha kendini göstermiştir. Sığınmacılara sorduğumuz Türkiye'ye gelmeyi tercih etmenizden en önemli faktör neydi sorusuna verilen yanıt, %62,3 oranında "akraba ve yakınımın olması" olarak görülmüştür. Güvenlik ve sahiplenme dürtüsünün sığınmacıları bir arada tuttuğu, bu nedenle birbiriyle akraba veya tanıdık olanların aynı şehirde, aynı ilçede ve hatta aynı mahallede ikamet ettikleri düşünülmektedir.

Yukarıdaki soruya verilen ikinci en yüksek yanıt ise %31,4 ile "Türkiye'nin Suriye'ye sınır diğer ülkelerden daha modern ve gelişmiş bir ülke" olarak görmeleridir. Türkiye'nin ekonomik, kültürel, sosyal ve AB alanındaki reformları ile gelişmişlik düzeyini arttırması, Ortadoğu ülkeleri arasında ivme kazanması gibi nedenlerle sığınmacılar açısından göç edilebilir cazip ülke konumuna geldiği düşünülmektedir.

Grafik 16: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Gelme Nedenlerinin Dağılımı

Katılımcıların %23,2'si Türkiye'ye gelmenin kolay olduğunu düşündükleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. %21,4'ü dini inançlarına uygun buldukları için, %15,9'u ise iş olanakları için Türkiye'yi tercih etmiştir. %10,9'u akraba ve arkadaşlarının önerisi ile gelirken %5,5'i ise yardım alabileceklerini düşündükleri için Türkiye'ye göç ettiklerini söylemişlerdir. Diğer grupta belirtilen nedenler arasında, “başka ülke kabul etmedi”, “eğitim alma imkanı” ve “vatandaşlık” gibi nedenler bulunmaktadır.

Katılımcıların Türkiye'yi seçme tercihlerine yaş grupları bağlamında bakıldığında bütün tercih nedenlerinde 20-30 yaş grubunun ön planda olduğu, eğitim ile karşılaştırıldığında ise lise mezunu ve üniversite mezunlarının bütün nedenlerde en üst oranlara sahip oldukları görülmüştür. Cinsiyet açısından incelendiğinde, sadece “dini inançlara uygun” olma nedeni kadınlarda (%57,4) erkeklere göre daha fazla çıkmıştır.

Araştırmamıza katılan sığınmacılardan sadece 13 tanesi Türkiye'ye ilk geldiklerinde Adıyaman, Gaziantep, Hatay ve Kilis'te kurulan Geçici Barınma Merkezleri'nde kalmıştır. Yapılan görüşmelerde kamplarda kalınan sürenin 6 ayı geçmediği tespit edilmiştir.

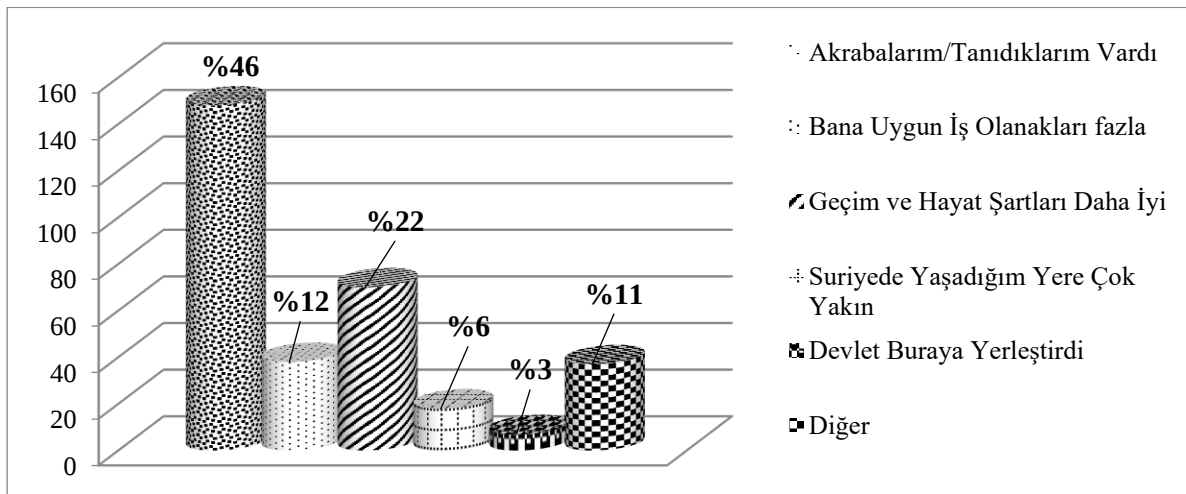
3.6.4 Sığınmacıların Batman'a Gelişleri

Bu bölümde sığınmacıların Batman'a gelme süreçleri, nedenleri, iş hayatları, çalıştıkları sektörler, karşılaştıkları zorluklar incelenmeye çalışılmıştır. Öncelikle Tablo 9'de katılımcıların Batman'dan önce hangi illere gittikleri gösterilmiştir.

Tablo 9: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’de İlk Yerleştikleri İllerin Dağılımı

İller	Sayı (n)	Yüzde (%)
Adıyaman	1	0,5
Antalya	1	0,5
Batman	136	63,4
Bursa	1	0,5
Gaziantep	13	5,9
Hatay	6	2,7
İstanbul	23	10,5
İzmir	5	2,3
Kahramanmaraş	1	0,5
Kilis	10	4,5
Konya	2	0,9
Mardin	10	4,5
Mersin	6	2,7
Şanlıurfa	5	2,3
Toplam	220	100

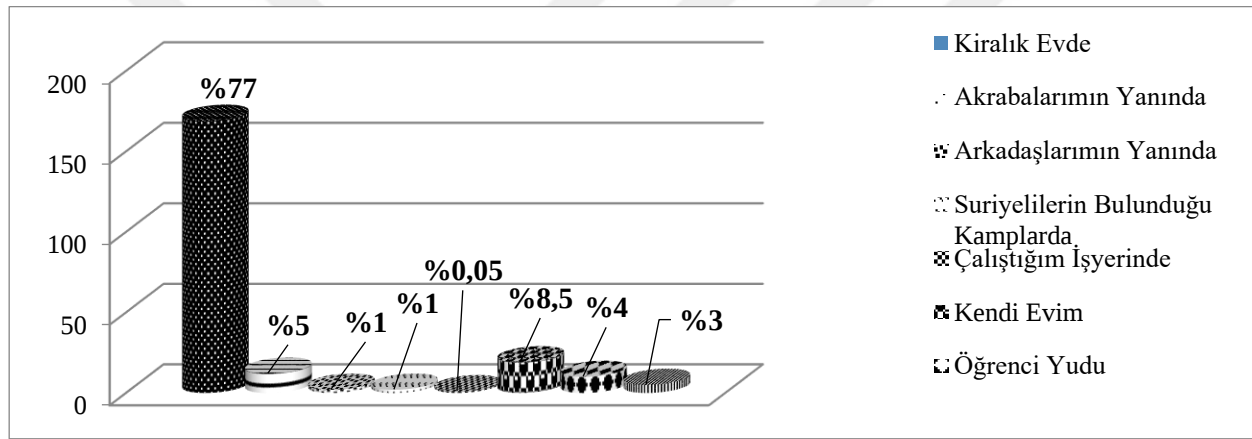
Araştırmamıza katılan sığınmacıların Türkiye’de ilk olarak geldikleri iller sorulmuştur. Cevaplayıcıların %63,4’si Batman’a ilk olarak geldiklerini belirtmiştir. İstanbul %10,5’lik oranla ikinci, Gaziantep %5,9’luk oranla üçüncü, Kilis ve Mardin %4,5 oranla dördüncü, Mersin ve Hatay %2,7’lik oranla beşinci sırada bulunmaktadır. Bu sıralamaları tablodaki diğer iller takip etmektedir. Tablo verileri incelendiğinde Batman’ın ilk sırada olmasında akrabalık ve tanıdık kişilerin etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak ilk etapta diğer illere yerleşip akabinde Batman’a geçiş yapanların sayısı azımsanmayacak kadar yüksektir. Araştırmaya katılan Suriyelilerin Batman’ı tercih nedenlerine Grafik 17’de daha detaylı yer verilmiştir.

Grafik 17: Suriyeli Göçmenlerin Batman’ı Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı

Cevaplayanların %46'sı akrabalarını/tanıdıklarını vardı seçeneğini işaretlemişlerdir. Geçim ve hayat şartları daha iyi seçeneğini işaretleyen %22, bana uygun iş olanakları fazla seçeneğini işaretleyen %12 olmuştur. Suriye'de yaşadığım yere çok yakın seçeneğini işaretleyen %6, devlet buraya yerleştirdi seçeneğini işaretleyen %3 ve diğer seçeneği işaretleyen ise %11 olmuştur. Bu veriler daha öncede belirtildiği gibi sığınmacıların akraba/tanidik kavramına önem verdiğini, korunma içgüdüsüyle yabancı oldukları bir ortamda çevresindeki akrabalarıyla kendini güvende hissinin baskın olduğunu göstermektedir.

Batman iline yaklaşık 100 kilometre uzaklıkta olup iş ve yaşam şartlarının Batman'dan daha iyi olduğu Diyarbakır ilinin sığınmacılar tarafından tercih edilmemesi, yukarıda sayılan nedenlerle açıklanabilmektedir.

Grafik 18: Suriyeli Göçmenlerin Batman'da Kalma Yerlerinin Dağılımı



Sığınmacılara Batman'da nerede kaldıkları sorulmuş olup yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere %77'si kiralık evde kalıyorum yanıtını vermiştir. Yapılan yüz yüze görüşmeler esnasında sığınmacılarca yüksek ev fiyatları ve kiralari sıkça dile getirilmiş ve bu durumun onları mağdur ettiği belirtilmiştir. Dile getirilen diğer bir husus ise gerek Batman'da gerekse sığınmacıların yoğun olarak göç ettikleri diğer büyük illerde özellikle emlak firmalarının kira ücretlerini sığınmacılara göre arttığı ve yetkililerin bu hususta düzenleme yapması gerektiği yapılan görüşmelerde not edilmiştir. İkinci sırada %8,5 ile kendi evimde kalıyorum yanıtı olmuştur.

Türkiye'ye sığınan sığınmacılardan bazıları İç İşleri Bakanlığı'na müracaat ederek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almış ve bu sayede Türkiye'de mülk edinme hakkı edinebilmişlerdir. Kendi evimde kalıyorum yanıtını verenler bu kapsamda değerlendirilmiştir. Akrabalarının yanında kalıyorum seçeneğini işaretleyen %5 olmuştur. Ancak iç savaşın ilk yıllarında yaşanan yoğun göç dalgası ile bazı sığınmacıların 2-3 aile olarak tek dairede kaldıkları

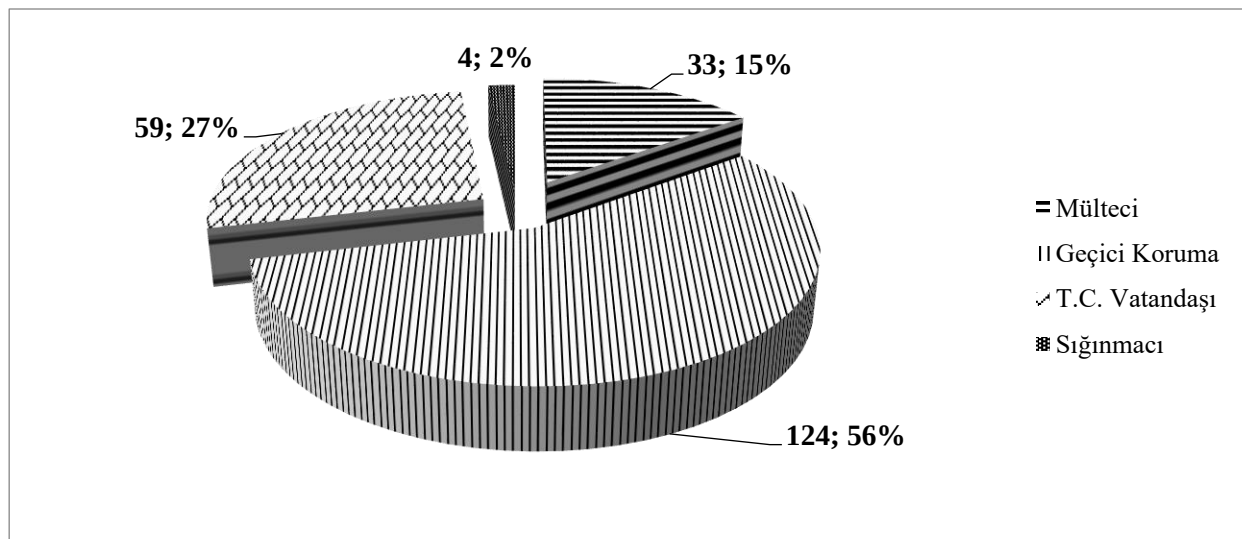
belirtilmiştir. Öğrenci yurdunda kalıyorum seçeneğini %4 işaretlemiştir. Bu grup sığınmacı üniversite öğrencileridir.

Batman’da bulunan üniversite öğrencileri, kredi yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda kaldıklarını belirtmişlerdir. Arkadaşlarının yanında ve Suriyelilerin bulunduğu kamplarda kalıyorum seçeneğini %1 seçmiş olup diğer yanıtı verenler ise %3 olmuştur. Yapılan yüz yüze görüşmelerde sığınmacıların ilk etapta Batman’da sadece belli mahallelerde ikamet ettikleri görülmekte iken zamanla ilin hemen hemen tüm mahallelerine yayıldıkları görülmüştür.

Göçmenlerin hukuki statüleri ile konut mülkiyetini (ikametgâh türlerini) karşılaştırdığımızda, kendi evi olanların %78,9’nun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını aldığı görülmüştür. Vatandaşlık alanların başka ülkelere göçmen olarak girme haklarının kalmamış olması bu göçmenlerin artık Türkiye’ye kalıcı olarak yerleştikleri anlamına gelmektedir. Kirada oturanlarda bu oran %22,5’dur.

Araştırmamıza katılan sığınmacıların Türkiye’deki hukuksal statüleri sorulmuş olup verilen yanıtlar grafik 19’da gösterilmiştir. Verilere bakılarak %56’nın geçici koruma statüsünde olduğu, %27’nin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu, %15’in mülteci statüsünde olduğu ve %2’nin ise sığınmacı statüsünde oldukları tespit edilmiştir. Suriye’den göç eden Suriye vatandaşları Türkiye Cumhuriyetince sığınmacı olarak kabul edilmektedir. Araştırmamızın bu bölümünde sığınmacılar göç/göçmen/sığınmacı kavramını tam olarak anlayamadıklarından farklı seçenekleri işaretlemiş veya kendilerini böyle ifade etmek istedikleri düşünülmektedir. Ancak ilgili bakanlığa yapılan müracaatlar sonucunda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı alan sığınmacılar bu statünün dışında tutulmuştur.

Grafik 19: Suriyeli Göçmenlerin Hukuki Statülerinin Dağılımı



Yukarıdaki grafikte dikkat çeken husus, ülkemizin vatandaşlığına hak kazanan sığınmacıların azımsanmayacak oranda olduğudur. Araştırmanın saha tarihi dikkate alındığında vatandaşlığa başvuru sayısının her geçen gün arttığı düşünülmektedir.

Katılımcıların hukuki statüleri ile eğitim durumları karşılaştırıldığında, vatandaşlık alanların eğitim düzeylerinde belirgin bir farklılık olmadığı görülmüştür (Tablo 10). Vatandaşlık alan Suriyelilerin %44,10'u üniversite mezunu olarak tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi yüksek sığınmacıların vatandaşlık aldıkları tablo verilerine göre söylenebilmektedir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı alan sığınmacıların dışındaki diğer tüm Suriyeliler bilindiği üzere sığınmacı statüsünde kabul edilmektedir. Okur-yazar olmayan sığınmacıların %5,10'u vatandaşlık alırken lise mezunu ve üniversite-ön lisans/lisans terk sığınmacıların %20,30 u vatandaşlık almaya hak kazanmıştır.

Tablo 10: Suriyeli Göçmenleri Hukuki (Yasal) Statüleri ile Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması (%)

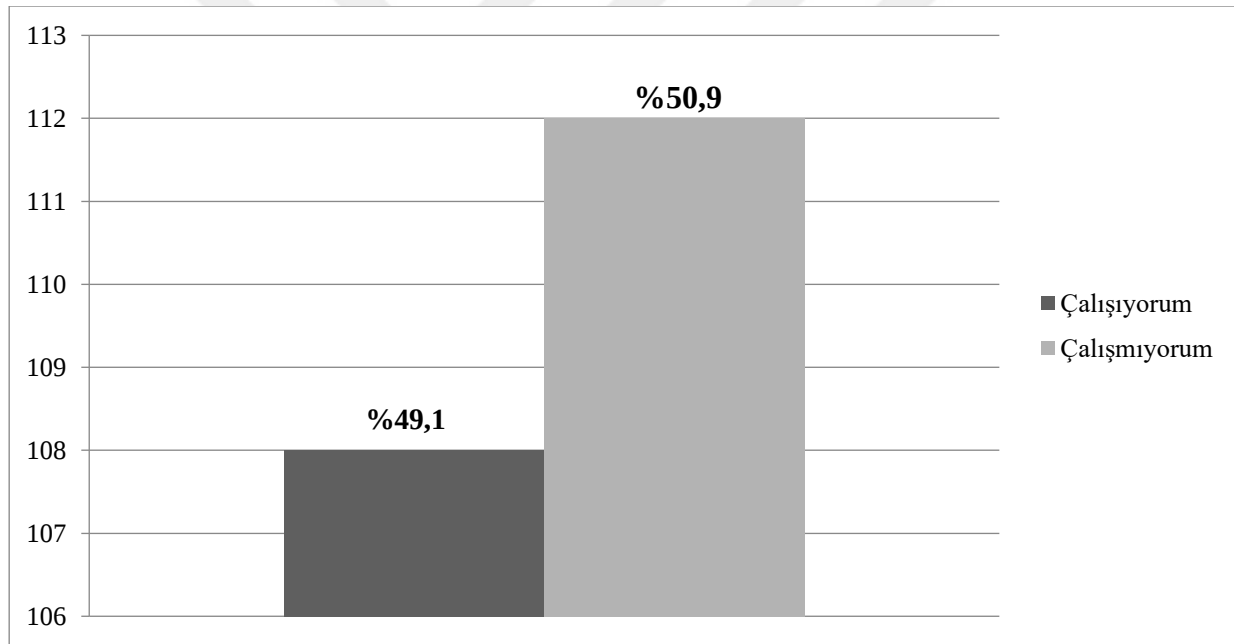
Eğitim Düzeyleri	Mülteci	Geçici Koruma	T.C. Vatandaşı	Sığınmacı
Okur-yazar değil	%6,10	%14,50	%5,10	
Okuryazar	%3,00	%1,60		25,00
İlkokul terk	%3,00	%8,90	%3,40	
İlkokul mezunu		%1,60		25,00
Ortaokul terk	%3,00	%12,90		
Ortaokul mezunu	%3,00	%4,00	%1,70	25,00
Lise terk	%9,10	%10,50	%3,40	
Lise mezunu	%15,20	%21,80	%20,30	
Üniversite (ön lisans/fakülte) terk	%21,20	%11,30	%20,30	
Üniversite mezunu	%33,30	%12,10	%44,10	25,00
Yüksek lisans/doktora mezunu	%3,00	%0,80	%1,70	
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00

Tablo 11'de Suriyelilerin Batman'da ne kadar süredir kaldıklarının dağılımı gösterilmiştir. Katılımcıların %40'ı 8 yıldır Batman'da yaşamaktadır. 2011 yılında iç savaşın patlak vermesiyle göçün başladığı düşünülürse en yoğun göç dalgasının 2012-2014 yılları arasında yaşandığı söylenebilir. Ancak araştırmamızın gerçekleştiği süre ve Suriye'de yaşanan güncel olaylar dikkate alınırsa yakın zamana kadar Türkiye'ye göçün halen devam ettiğini söylemek mümkündür.

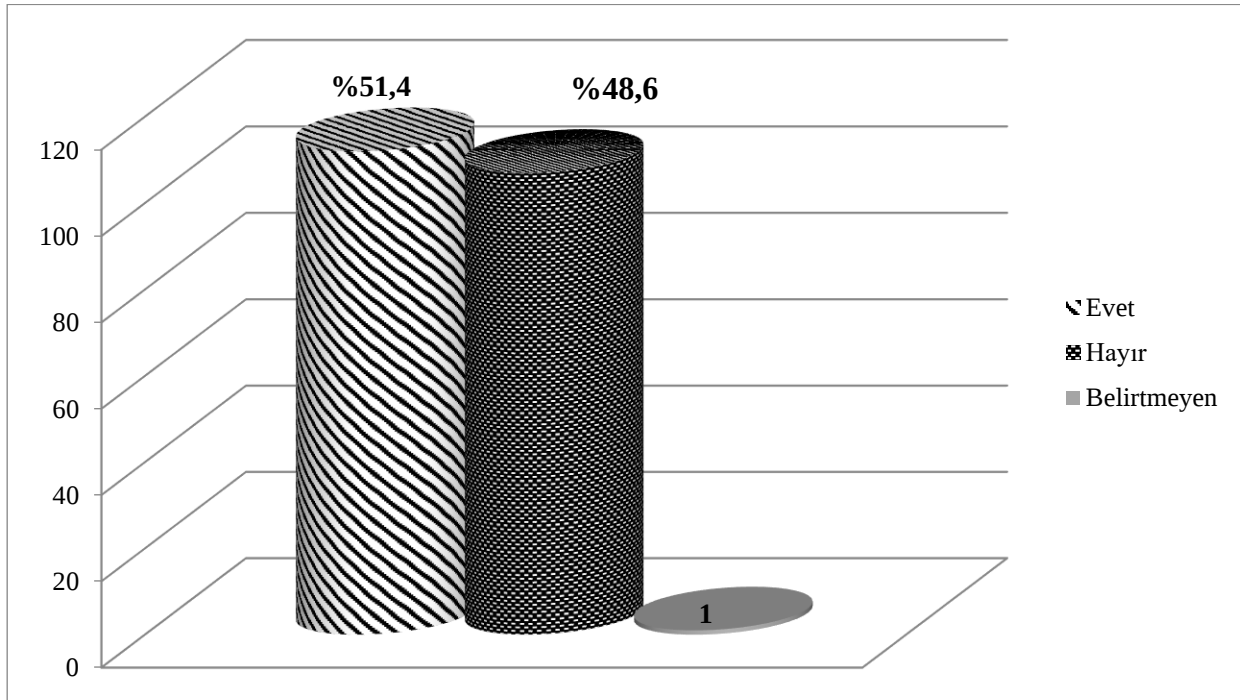
Tablo 11: Suriyeli Göçmenlerin Batman'daki Kalış Sürelerinin Dağılımı

Yaşam Süresi (Yıl)	Sayı(n)	Yüzde (%)
1-2	25	11,4
2-4	29	13,2
4-6	74	33,6
6-8	88	40
8-10	4	1,8
Toplam	220	100

Grafik 21 Suriyeli göçmenlerin çalışma durumlarını göstermektedir. Buna göre göçmenlerin Batman'daki çalışma istatistiklerine bakıldığında %49,1'in halihazırda çalıştıkları, %50,9'nun ise çalışmadıkları görülmüştür. Ancak bu konuda bir noktaya değinmek gerekir. Göçmenler bu soruya, anket yapıldığı zamandaki çalışma durumlarına göre cevap vermiştir.

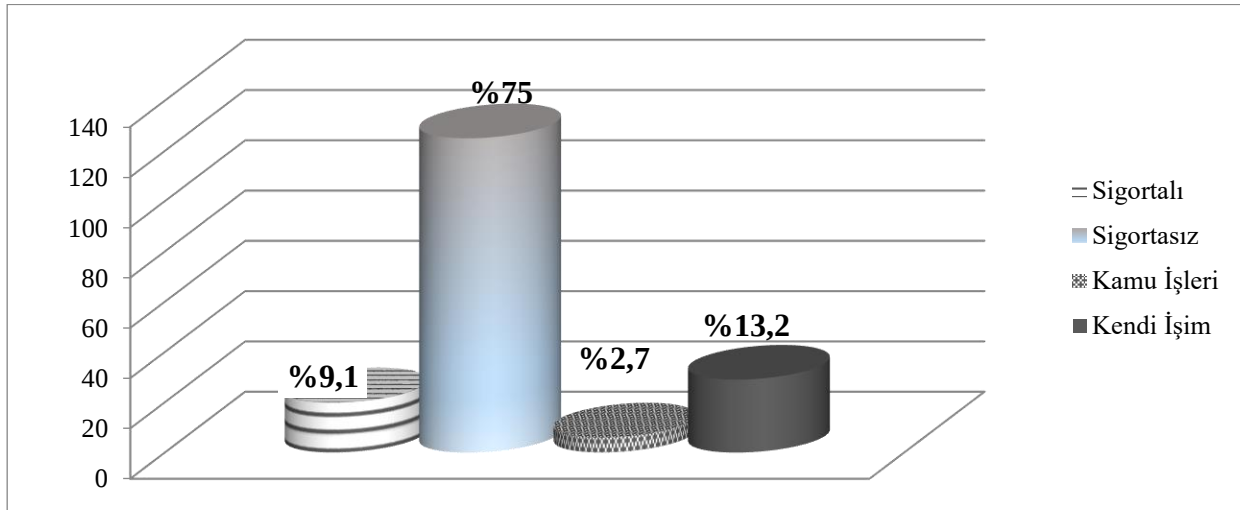
Grafik 20: Suriyeli Göçmenlerin Çalışma Durumlarının Dağılımı

O yüzden cevaplar yarı yarıya çıkmıştır. Daha sonraki sorularda yaptıkları işler sorulduğunda ise “çalışmıyorum” şeklinde cevap verenlerin önemli bir kısmının belli dönemlerde çalıştıkları görülmüştür. Katılımcıların çalışma durumları cinsiyetleri ile karşılaştırıldığında, kadınların %75,5'inin erkeklerin ise %24,5'inin çalışmadıkları görülmüştür. Ağırlıklı olarak erkeklerin çalıştıkları Batman'daki sığınmacıların yaş itibarıyla çalışma durumlarına bakıldığında ise, 20-30 yaş grubunun %55'i, 31-40 yaş grubunun %42'si, 40-42 yaş grubunda olanların %32'si iş gücü piyasasında yer almamaktadır. Yaş grubu ilerledikçe çalışma oranları düşmektedir. 61 yaş ve üzerinde sadece %14'i çalışabilmektedir.

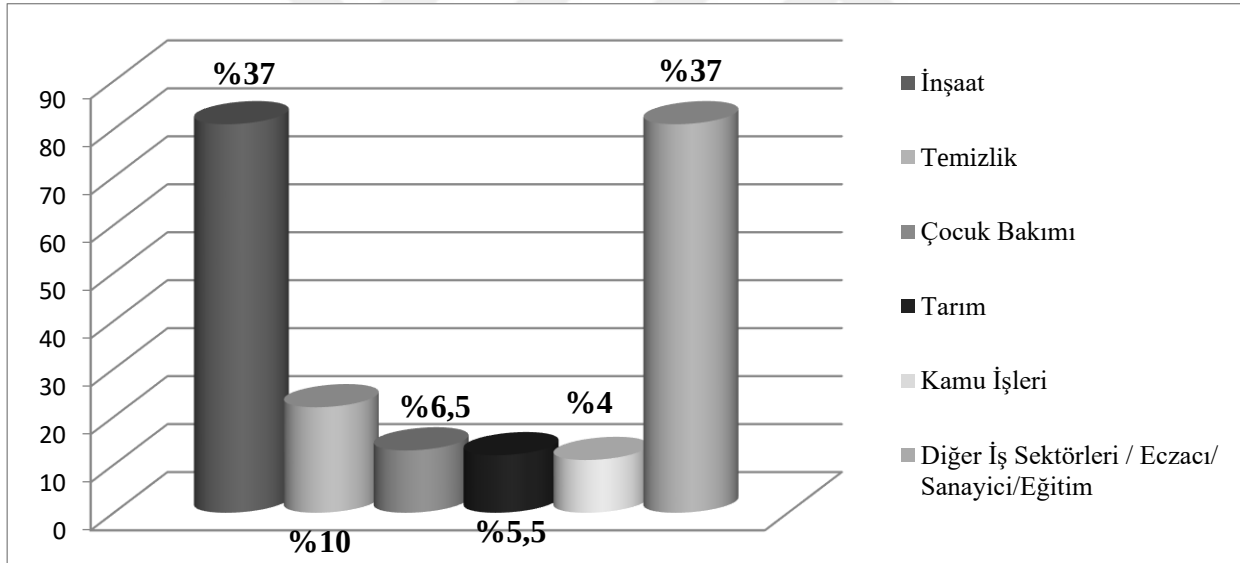
Grafik 21: Suriyeli Göçmenlerin Ailesinde Çalışanların Dağılımı

Katılımcılara ailenizde sizden başka çalışan var mı sorusu sorulduğunda, araştırmamıza katılan sığınmacıların %51,4'ü evet, %48,6'sı ise hayır cevabını vermiştir (Grafik 22). Bu veriler Batman ilinde bulunan Suriyelilerin yarısından fazlasının ailelerinde birden fazla kişinin çalıştığını göstermektedir. Sığınmacıların düşük ücret ile çalıştıkları, ailedeki tek çalışan ile ihtiyaçlarının karşılanmadığı nedeniyle yetişkinlerin iş hayatına katılmak zorunda kaldıklarını göstermektedir. Ayrıca araştırmamıza katılan ve ailenizde sizden başka çalışan var mı sorusuna evet cevabı veren sığınmacılardan, kimlerin çalıştığı sorusuna ise %24,6 ile eşim, %9,2 ile babam, %4,5 ile oğlum ve %8,8 ile diğer akrabalarım (abim, amcam, dayım gibi) cevabı verilmiştir. Belirtilen seçenekler doğrultusunda sığınmacıların bir arada birden fazla çalışan birey ile yaşadıkları söylenebilir.

Grafik 22'de ankete katılanlara çalıştıkları işlerin türleri sorulmuştur. Cevaplayanların %75'i sigortasız bir işte çalıştıklarını, %13,2'si ise kendi işini yaptığını belirtmiştir. Göçmenlerin %9,1'i sigortalı bir işte çalıştığını, %2,7 'si ise kamu işlerinde çalıştığını söylemiştir. Bu veriler ışığında sığınmacıların büyük bir bölümünün düşük ücretli işlerde sigortasız çalıştığı ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Grafik 22: Suriyeli Göçmenlerin İş Türlerinin Dağılımı

Grafik 23’de katılımcıların çalıştıkları işlerin dağılımı gösterilmiştir. Sığınmacıların en çok inşaat, temizlik işleri, çocuk bakımı, tarımda işçilik gibi işlerde çalıştıkları görülmüştür.

Grafik 23: Suriyeli Göçmenlerin Çalıştığı İşlerin Dağılımı

Çalışılan meslek gruplarına göre inşaatta çalışan %37, temizlik işlerinde çalışan %10, çocuk bakımı işlerinde %6,5, tarım işlerinde %5,5, kamu işlerinde %4, diğer işlerde ise %37 olarak belirtilmiştir. Bu veriler ışığında sığınmacıların geçim kaygısı ile herhangi bir işte çalışma içgüdüğü sonucunda hareket ettikleri, savaş halinin verdiği olumsuz durum ile iş seçimi yapmadıkları ve buldukları herhangi bir işte çalıştıkları düşünülmektedir.

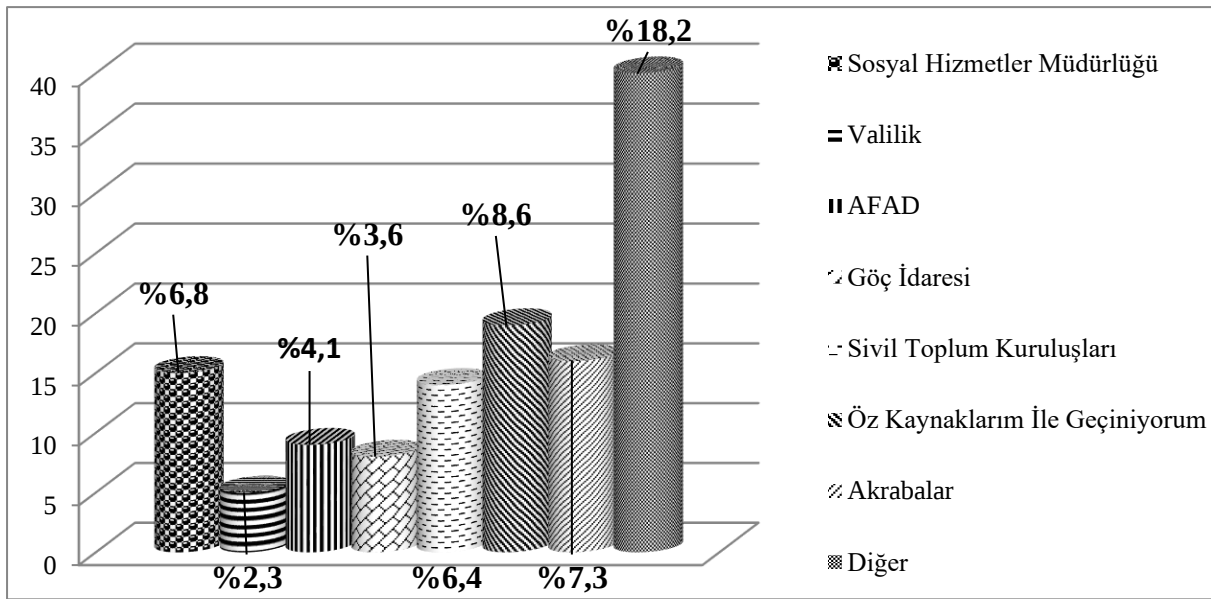
Katılımcıların eğitim durumları ile çalışılan işlerin karşılaştırılması yapıldığında (Tablo 12), eğitim düzeyine göre işlerde farklılık olduğu görülmemiştir. Her eğitim düzeyinden Suriyeli işçi inşaat işinde çalışmaktadır. Ancak üniversite mezunu ve terklerin oranı %20 ile en yüksek

çıkıştır. Temizlik işinde en çok %36,80 ile lise mezunu Suriyeliler çalışmaktadır. Çocuk bakım işinde ise, en çok %38,5 oranı ile ilkokuldan terk olan sığınmacıların çalıştıkları tespit edilmiştir. Tarımda çalışan Suriyelilerin arasında eğitim düzeyine baktığımızda ise, en yüksek oranın %33 ile üniversite terklerde, bunu %25 ile yüksek lisans ya da doktora sahibi olanların takip ettiği görülmüştür. Taşımacılık Suriyeliler arasında görece daha az yapılan iş olarak bulunmuş ve bu işi yapanların %50'si lise mezunudur.

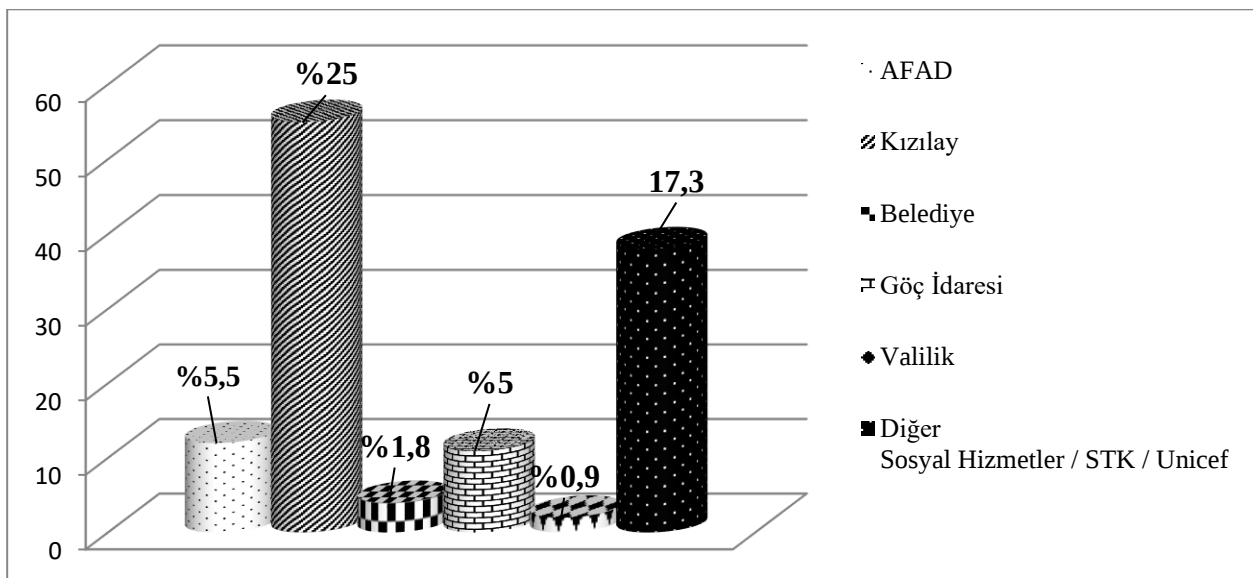
Tablo 12: Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Durumları ile Çalışılan İşlerin Karşılaştırılması

Eğitim Durumu	İnşaat	Temizlik İşleri	Çocuk Bakımı	Tarım	Taşımacılık	Kamu işleri	Diğer
Okur-yazar değil	4,60	8,70	15,4	8,30		5,00	7,30
Okuryazar	4,60						2,40
İlkokul terk	3,10	17,40	38,5		33,30	5,00	3,70
İlkokul mezunu	3,10	4,30					
Ortaokul terk	7,70			8,30			
Ortaokul mezunu	6,20	4,30		8,30			2,40
Lise terk	16,90	13,00	15,4				7,30
Lise mezunu	12,30	36,80	15,4		50,00	15,00	14,60
Üniversite (ön lisans/fakülte) terk	20,00	13,00		33,30	16,70	20,00	20,70
Üniversite mezunu	20,00	4,50	15,4	16,70		55,40	31,70
Yüksek lisans/doktora mezunu	1,50			25,00			1,20
Toplam	100,00	100	100	100	100	100	100

Kamu işleri, sivil toplum kuruluşlarının projeleri, belediye ya da devlet ile bağlantılı işler olarak sorulmuştur. Bu işlerdeki eğitim seviyesi daha yüksektir. Burada da çalışanların %55,40'ı üniversite mezunu, %20 ise üniversite terk ve %15,00 ise lise mezunudur. Bu gruptaki işlerin büyük bölümü eğitimle ilgili alanlardır. Özellikle Suriyeli çocukların eğitim ve uyumunda sosyal bilimler alanında eğitim almış Suriyeliler çalıştırılmaktadır. Diğer olarak adlandırılan iş kısmında ise Eczacı, tasarım işleri, tekstil, bakkal, terzi, fırıncı, kuaför, sanayi gibi alanlar bulunmaktadır.

Grafik 24: Suriyeli Göçmenlerin Aldıkları Yardımların Dağılımı

Ankete katılan ve herhangi bir işte çalışmayan sığınmacıların geçimlerini nasıl sağladıkları sorusu üzerine verilen cevap oranlarına bakıldığında, Sosyal Hizmetler Müdürlüğünden yardım alanların oranı %6,8, Valilikten yardım alanlar %2,3, AFAD'tan yardım alanlar %4,1, Göç İdaresinden yardım alanlar %3,6, sivil toplum kuruluşlarından yardım alanlar %6,4, öz kaynakları ile geçindiğini belirten %8,6, akraba yardımları ile geçindiğini belirten %7,3, diğer imkanlar ile geçimini sağlayanların oranı ise %18,2'dir. Kurum ve kuruluşlarca verilen yardımlar sıklıkla gıda ve giyim yardımı olarak sığınmacılara ulaştırılmıştır. Ancak nakdi yardım olarak da yardımların yapıldığı sığınmacılarca belirtilmiştir.

Grafik 25: Yardım Alan Kurumların Dağılımı

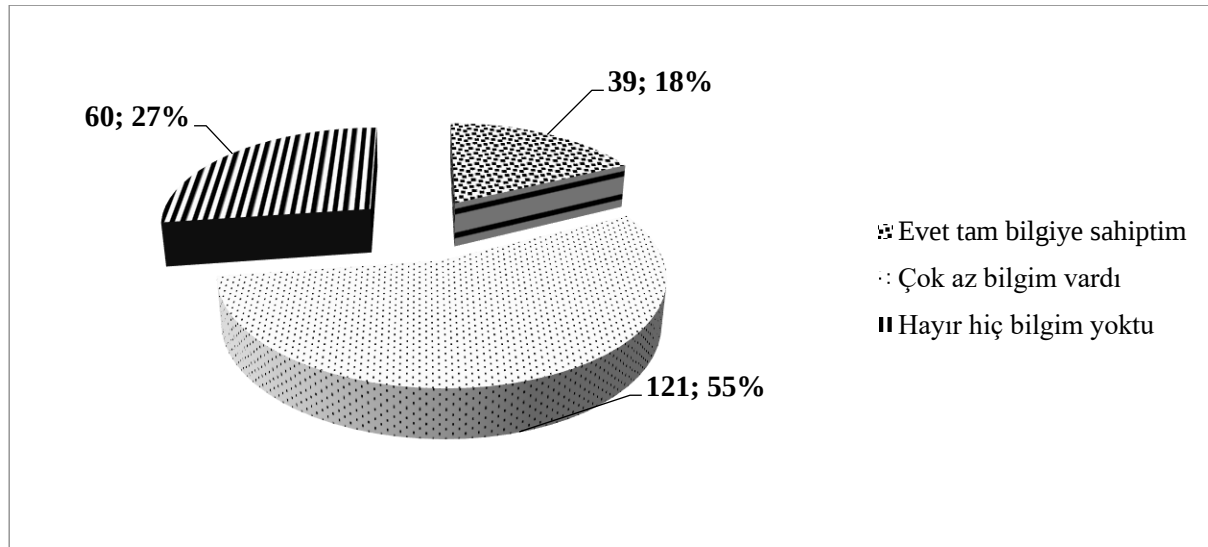
Sığınmacılara hangi kurumlardan yardım alıyorsunuz sorusu sorulmuş olup AFAD'tan yardım alanların oranı %5,5, Kızılay'dan yardım alanların oranı %25, Belediye'den yardım alanların oranı %1,8, Göç İdaresinden yardım alanların oranı %5, Valilikten yardım alanların oranı %0,9, Sosyal Hizmetler-STK ve diğer kuruluşlardan yardım alanların oranı ise %17,3 olarak görülmüştür. Sığınmacılara yönelik hem yurtiçinde hem de yurt dışında en fazla yardım yapan kuruluşun Kızılay olduğu sonucu çıkmaktadır. Ankete katılan tüm katılımcılar Valilik/AFAD/Kızılay/STK'lardan olmak üzere en az bir kez yardım aldıklarını belirtmiş olup işe giriş, tarım işçisi olarak çalışma, farklı bir ile taşınma, Suriye'ye geri dönme, Avrupa veya farklı bir ülkeye gitme durumları gibi nedenlerle verilen yardımlar sonlandırılmıştır.

3.6.5 Sığınmacıların Göç Politikaları Hakkında Fikirleri

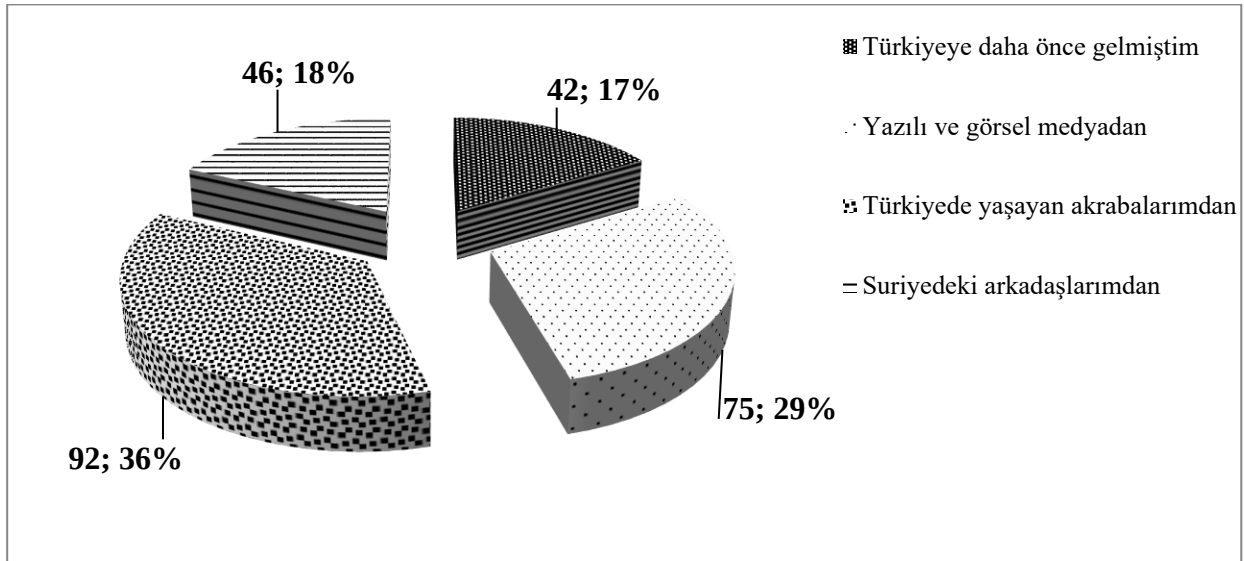
Bu bölümde sığınmacıların Türkiye'nin göçmen politikaları hakkında bilgileri, politikanın uygulanışı, politikaların sığınmacılara yansımaları ve bu politikalar karşısındaki memnuniyetleri irdelenmeye çalışacaktır.

Sığınmacıların göç etmeden önce Türkiye hakkındaki bilgileri irdelenmiş ve verilen yanıtların sayısal verileri grafik 26'de gösterilmiştir. Bu verilere bakılarak ankete katılanların %55'nin Türkiye hakkında az bir bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Türkiye'ye gelen Suriyelilerin %27,3'ü Türkiye hakkında herhangi bir bilgilerinin olmadığını söylemiştir. Katılımcıların sadece %17,7'lik kısmı, göç ettikleri ülke hakkında tam bir bilgiye sahip olduklarını ifade etmiştir.

Grafik 26: Suriyeli Göçmenlerin Göç Etmeden Önce Türkiye Hakkındaki Bilgilerinin Dağılımı



Araştırmamızın diğer bir sorusu ise “göç etmeden önce Türkiye hakkındaki bilgiyi nereden edinmişsiniz” olmuştur. Verilen cevaplar grafik 27’de sunulmuştur.

Grafik 27: Türkiye Hakkında Sahip Olunan Bilgilerin Nereden Edinildiğinin Dağılımı

Araştırmaya katılanların %36'sının göç etmeden önce akraba ve yakınları ile iletişime geçerek Türkiye hakkında bilgi edindikleri görülmektedir. Gelişen iletişim araçları sayesinde yazılı ve görsel medyadan Türkiye hakkında bilgi edinenlerin oranı %29 olarak tespit edilmiştir. Türkiye'ye daha önce gelerek bilgi sahibi olanların oranı ise %17 olarak bulunmuştur. Katılımcıların %18'i ise Suriye'de yaşayan arkadaşları sayesinde Türkiye hakkında fikir sahibi olduklarını söylemiştir. Bu sonuçlar Türkiye ile Suriye'nin Arap Baharından önce yürüttükleri ortak politikaların sonucunda gelişen kültür ve ticaret bağlarının yansıması olarak görülebilir. İki ülke devlet başkanlarının sık sık bir araya gelip ülke sorunlarının karşılıklı çözümü için görüşmeler yapması, askeri ve ticari antlaşmalar ile ticaret hacminin geliştirilmesi, Suriye vatandaşlarına Türkiye'yi tanıma ve ziyaret etme imkanı tanıdığı düşünülmektedir.

Buraya kadar yapılan analizlerde, katılımcılar tarafında hem Türkiye hem de Batman tercihinde akraba/tanıdık/arkadaşlardan edinilen bilgi ve izlenimlerin etkili olduğu görülmektedir. Sığınmacıların, Türkiye'ye göç etmeden önce göçmen politikaları hakkında fikirlerinin olup olmadığı tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13: Türkiye'nin Göçmen Hakları Konusunda Bilgi

Bilgi	Sayı(n)	Yüzde(%)
Evet	108	49,1
Hayır	112	50,9
Toplam	220	100

Anket sonuçlarına göre, katılımcıların %49,1'i göçmen politikaları hakkında fikirlerinin olduğunu söylerken yine buna yakın bir oranda %50,9 ile politikalar hakkında bilgi sahibi

olmadıklarını ifade etmişlerdir. Başka bir ifade ile Suriye’den gelen göçmenlerin yarısı göçmen politikalarını bilirken yarısının politikalar hakkında bilgileri yoktur.

Göçmen hakları hakkındaki bilginin katılımcıların eğitim durumları, yaş ve cinsiyetleri ile karşılaştırıldığında, cinsiyette belirgin bir fark görülmemiştir. Kadınların %44,4’ü ve erkeklerin %55,60’ı göçmen politikalarını bildiklerini söylemiştir (Tablo 14).

Tablo 14: Türkiye’nin Göçmen Hakları Konusunda Bilginin, Eğitim, Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Yüzde (%)	Yaş	Yüzde (%)
Okur-yazar değil	10,20	20-30	59,30
Okuryazar	1,90	31-40	25,00
İlkokul terk	1,90	41-50	8,30
İlkokul mezunu	1,90	51-60	4,60
Ortaokul terk	2,80	61 ve üzeri	2,80
Ortaokul mezunu	2,80	Toplam	100,00
Lise terk	9,30		
Lise mezunu	15,70	Cinsiyet	Yüzde (%)
Üniversite (ön lisans/fakülte) terk	19,40	Kadın	44,40
Üniversite mezunu	33,30	Erkek	55,60
Yüksek lisans/doktora mezunu	0,90	Toplam	100,00
Toplam	100,00		

Tablo verilerine eğitim açısından bakıldığında okur-yazar olmayanların %10,20 olduğu ve bu grubun 20-30 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Ancak araştırmamıza katılan sığınmacılarda lise mezunlarının %15,70 olduğu, üniversite terk grubunun %19,40 olduğu ve üniversite mezunlarının ise %33,30 olduğu görülmüştür. Sayılan bu 3 grubun toplam grup içerisindeki oranlarının %68,40 olduğu görülmektedir. Bu oranlar sığınmacıların eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu, Suriye’de eğitim alanlarında göç ettiğini, Suriye’de doğurganlığın yüksek olmasından kaynaklı genç nüfusun yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmamıza katılanların %44,40’ının kadın, %55,60’ının erkek olduğu belirlenmiştir.

Göçmen politikalarının sığınmacılara getirdiği hakları nereden öğrendiklerine bakıldığında (Tablo 15), resmi kurumlar tarafından bilgilendirildik yanıtını verenlerin oranı %30,5 olarak bulunmuştur.

Tablo 15: Suriyeli Göçmenlerin Göçmen Politikaları Hakkındaki Bilgileri Edinme Şeklinin Dağılımı

Bilgilerin Edinilme Şekli	Sayı (n)	Yüzde(%)
Resmi Kurumlar	67	%30,5
Arkadaşlarımdan Duydum	37	%16,8
Kendim Araştırdım	35	%15,9
Sivil Toplum Kuruluşları	2	%0,9
Diğer	12	%5,5

Katılımcılar arasında bu haklarla ilgili bilgileri arkadaşlarından duyanların oranı %16,8 olarak tespit edilmiştir. Bilgileri kendi imkanları ile araştırarak öğrenenlerin oranı ise %15,9, sivil toplum kuruluşları tarafından bilgilendirilenlerin oranı ise %0,9 olarak bulunmuştur. Bu veriler sığınmacıların resmi kurumlar tarafından bilgilendirildiği ancak bilgilendirmenin tamamına ulaşamadığını göstermektedir.

Tablo 16: Suriyeli Göçmenlerin Yararlandığı Politika Alanlarının Dağılımı

Politika Alanları	Eğitim		Barınma		Sağlık		Nüfus		Çalışma	
	Sayı (n)	%	Sayı (n)	%	Sayı (n)	%	Sayı (n)	%	Sayı (n)	%
Tamamından	115	60,5	65	40,4	162	76,1	90	51,4	70	44,3
Büyük bir bölümünden	15	7,9	25	15,5	16	7,5	22	12,6	13	8,2
Yarısından	5	2,6	28	17,4	14	6,6	23	13,1	19	12
Çok az bir bölümünden	12	6,3	10	6,2	3	1,4	14	8	22	13,9
Hiçbirinden	43	22,6	32	19,9	18	8,5	24	13,7	32	20,3
Toplam	190	100	161	100	213	100	175	100	158	100

Suriye’den gelen göçmenler birçok alanda uygulanan politikalardan faydalanmışlardır. Tablo 16’da bu politikalardan sığınmacıların hangi oranda yararlandıkları gösterilmiştir. Öncelikle eğitim alanında bakıldığında katılımcıların %60’ının eğitim uygulamalarının tamamından yararlandığı görülmektedir. En çok yararlanılan politikaların başında sağlık gelmektedir. Gerek kamu hastaneleri gerekse Kızılay’ın özellikle sınır bölgelerinde kurduğu sahra hastaneleri sığınmacıların sağlık ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılamıştır. Zaman içerisinde şehirlere geçiş yapan sığınmacılar kamu hastanelerinden ücretsiz olarak yararlanmaya devam etmiştir. Sığınmacıların ülkenin nüfus politikalarının tamamından yararlanma oranı ise %51,4’tür. Çalışma politikalarının tamamından yararlanma oranı %44,3 olarak belirtilmiştir. Yapılan yüz yüze görüşmelerde sığınmacıların sıklıkla dile getirdiği iş olanaklarının yetersizliği bu verilere

de yansımıştır. Tablonun tüm verileri dikkate alındığında sığınmacıların ülke politikalarını etkin kullandığı söylenebilir. Araştırmamıza katılan sığınmacılara “Türkiye’nin Suriyeli göçmenlere uyguladığı ekonomik politikalar sizce yeterli mi” sorusu yöneltilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 17: Suriyeli Göçmenlerin Uygulanan Ekonomi Politikaları Hakkında Görüşleri

Görüşler	Sayı(n)	Yüzde
Yeterli	32	14.5
Yetersiz	126	57.3
Fikrim yok	62	28.2
Toplam	220	100.0

Araştırma kapsamında sığınmacılar ile yapılan görüşmelerde yaklaşık %60’ının geçim sıkıntısı yaşadığı ve işsizlikten şikayetçi oldukları gözlemlenmiştir. Ancak sığınmacılar arasında Suriye’deki mal varlıklarından kaynaklı gelir dengesizliğinin olduğunu söylemek mümkündür. Tablo 17’ye göre, göçmen politikaları kapsamında uygulanan ekonomik yardım ve bu kapsamdaki uygulamalar sığınmacıların %57,3’ü açısından yetersiz bulunmaktadır. Uygulamalardan memnun olup yeterli bulanların oranı %14,5’tir. Bu konu hakkında fikirlerini söylemek istemeyenlerin oranı ise %28,2’dir. Sığınmacılara uygulanan ekonomi kapsamlı politikalar hakkında görüşlere eğitim düzeyleri ve gelir açısından ele alındığında (Tablo 18), gelir yükseldikçe politikaları yeterli bulanların oranı düşmektedir. Aylık ortalama gelirin düşük olduğu hanelerde politikalar yetersiz olarak ifade edilmektedir. Yine aynı şekilde fikir beyan etmek istemeyenlerin gelirlerinin düşük seviyelerde olduğu görülmüştür.

Tablo 18: Suriyeli Göçmenlerin Uygulanan Ekonomi Politikaları Hakkındaki Görüşlerinin Gelir ve Eğitim ile Karşılaştırılması

Gelir	Yeterli	Yetersiz	Fikrim yok
0-500	%6,30	%9,50	%4,80
501-1000	%18,80	%24,60	%22,60
1001-1500	%12,50	%14,30	%17,70
1501-2000	%6,30	%10,30	%16,10
2001-2500	%12,50	%15,90	%17,70
2501-3000	%12,50	%11,10	%4,80
3001-3500	%9,40	%5,60	%6,50
3501-4000	%3,10	%1,60	
4001-4500	%6,30	%4,00	
4501-5000	%9,40	%1,60	%8,10
5001 ve üzeri	%3,10	%1,60	%1,60
Toplam	100,00	100,00	100,00

Eğitim Durumunuz	Yeterli	Yetersiz	Fikrim yok
Okur-yazar değil		%15,10	%6,50
Okuryazar			%6,50
İlkokul terk	%3,10	%5,60	%9,70
İlkokul mezunu	%6,30	%0,80	
Ortaokul terk	%9,40	%7,10	%8,10
Ortaokul mezunu	%6,30	%2,40	%4,80
Lise terk	%6,30	%9,50	%6,50
Lise mezunu	%28,10	%17,50	%21,00
Üniversite (ön lisans/fakülte) terk	%15,60	%15,90	%12,90
Üniversite mezunu	%25,00	%23,80	%24,20
Yüksek lisans/doktora mezunu		%2,40	
Toplam	100,00	100,00	100,00

Eğitim açısından tablo verilerine bakıldığında okur-yazar olmayan %15,10'luk grup ekonomi politikalarının yetersiz olduğunu savunmaktadır. Lise mezunu grubun %28,10'u yeterli olduğunu belirtirken %17,50'si ekonomi politikalarının yetersiz olduğunu, %21'nin ise fikir beyan etmediği görülmektedir. Araştırma esnasında sığınmacılar ile yapılan görüşmelerde sığınmacıların bazı soru şıklarına çekimser kaldığı, görüş belirtmek istemediği görülmüştür. Bunun nedeni sorulduğunda alınan yardımların kesilmesi veya sınır dışı edilme endişesi olduğu anlaşılmıştır. Ancak araştırmaya katılan hiçbir sığınmacının kişisel veya kimlik bilgileri alınmamış, bilgileri paylaşılmamış ve bilgilerin gizliliği konusunda güvende oldukları bilgisi verilmiştir. Tablo verileri incelendiğinde üniversite terk ile üniversite mezunlarının ekonomi ve gelir politikaları hakkındaki seçenekleri yakın oranlarla cevapladıkları görülmüştür. Bu sonuçla eğitim seviyesinin artması ile memnuniyet düzeyinin düşmesi arasında ters orantının olduğu söylenebilir.

Araştırmamızın bir başka sorusu olarak “göçmenlere yeterince iş imkânının sağlandığını düşünüyor musunuz” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplar aşağıdaki tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: Suriyeli Göçmenlerin İş Olanakları Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı

Düşünceler	Sayı(n)	Yüzde(%)
Evet düşünüyorum	35	15.9
Hayır düşünmüyorum	131	59.5
Fikrim yok	54	24.5
Toplam	220	100.0

Tablo verileri dikkate alındığında, sığınmacıların iş olanaklarının %59,5’lik oranla yetersiz olduğunu belirttikleri görülmektedir. Ülkedeki işsizlik verileri göz önüne alındığında sığınmacıların eklenmesi ile iş bulma, çalışma, geçim sıkıntısının sığınmacılar arasında ciddi bir

sorun teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan birebir görüşmelerde ise iş bulan sığınmacıların çok düşük ücretle ve sigortasız çalıştırıldıkları belirtilmektedir. Bu verilerin sonucu, üzerinde inceleme yapılması ve çözüm üretilmesi gereken önemli bir durumdur. Ülkedeki iş olanaklarının yeterli olduğunu belirtenlerin oranı %15,9 olup fikir beyan etmeyenlerin oranı ise %24,5 olarak görülmüştür.

Sığınmacılara “nasıl iş buldunuz, buluyorsunuz” sorusu yöneltilmiş ve veriler aşağıdaki tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20: Suriyeli Göçmenlerin İş Bulma Yollarının Dağılımı

İş Bulma Yolları	Sayı(n)	Yüzde (%)
Türkiye’deki akrabalarım veya tanıdıklarım vasıtasıyla	94	42.7
Devlet yardımıyla	15	6.8
İşverenlerle görüşerek	56	25.5
Daha önce Suriye’den gelen göçmen tanıdıklarım vasıtasıyla	26	11.8
Kendi işimi kurdum (simit satmak, dükkân açmak vb. gibi)	15	6.8
Diğer	14	6.4
Toplam	220	100.0

Yukarıdaki tablo incelendiğinde sığınmacıların iş bulma aracı olarak %42,7’lik oranla ilk sırada tanıdık veya akrabalarını kullandıkları görülmektedir. Daha önceki soruların yanıtlarında da belirtildiği üzere sığınmacılar göç ederken, ev kiralarken veya Türkiye’deki şehirlere yerleşirken tanıdık veya akrabalarının olmasını öncelikli sıraya koydukları görülmektedir. Yanıtların en yüksek ikinci seçeneği, %25,5’lik oran ile sığınmacıların işverenlerle görüşerek iş bulduklarıdır. Devlet yardımı ile %6,8, daha önce Suriye’den göçmen tanıdıkları vasıtasıyla %11,8, kendi işini kuran sığınmacıların %6,8 ve diğer seçeneğini işaretleyen sığınmacıların oranının %6,4 olduğu görülmektedir.

Araştırma sorularımızdan biri de barınma olanakları hakkında katılımcıların değerlendirme düzeyleri ile ilgiliydi. Bu bağlamda tablo 21’de katılımcıların kendilerine sağlanan barınma olanakları hakkındaki değerlendirme düzeylerine yer verilmiştir.

Tablo 21: Suriyeli Göçmenlerin Barınma Olanakları Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Görüşler	Sayı(n)	Yüzde (%)
Yeterli	70	32
Yetersiz	97	44
Fikrim yok	53	24
Toplam	220	100.0

Tablodaki veriler incelendiğinde sığınmacılar açısından barınma olanaklarının %44'lük oranla yetersiz olduğu sonucu çıkmaktadır. Yapılan birebir görüşmede ise Batman'daki ev kiralalarının çok yüksek olduğu, ev bulmanın zor olduğu, bazı ailelerin bu nedenle bir arada yaşamak zorunda kaldıkları gözlenmiştir. Barınma olanaklarının yeterli olduğunu belirtenlerin oranı %32 olmuştur. Ayrıca araştırmaya katılan bazı sığınmacıların olumsuz cevap vermekten kaçındıkları, net yanıt vermek yerine fikrim yok seçeneğini işaretledikleri gözlemlenmiş olup bu oran %24 olarak ortaya çıkmıştır.

Barınma olanaklarının yetersiz olduğunu düşünen sığınmacıların barınma türleri hakkındaki görüşleri tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22: Suriyeli Göçmenlerin Barınma Türleri Hakkındaki Düşünceleri

Barınma Türleri	Sayı(n)	Yüzde(%)
Kamplarda kalmalı.	4	1.8
Halkın içine karışmalı	155	70.5
Mülteciler için özel site kurulmalı.	29	13.2
Tamamı bir merkezde toplanmalı	9	4.1
Diğer	23	10.5
Toplam	220	100.0

Tablo verilerine bakılarak Suriyeli sığınmacıların kamplarda kalmak istemediği, Türkiye vatandaşı gibi yerleşim yerlerinde ikamet etmek istedikleri söylenebilir. Zira araştırmaya katılan sığınmacıların tamamı şehir merkezinde ikamet etmekte olup kırsalda ikamet eden bulunmamaktadır. Sığınmacıların kamplarda kalması gerektiğini belirtenlerin oranı %1,8, Halkın içine karışmaları gerektiğini belirtenlerin oranı %70,5, mültecilere özel site kurulması gerekir diyenlerin oranı %13,2, tamamının bir merkezde toplanması gerektiğini belirtenlerin oranı %4,1 ve diğer seçeneğini yanıtlayanların oranı ise %10,5 olarak görülmektedir.

Araştırmamızın bu bölümünde sığınmacılara “Ülkemizde kalan göçmenlerin yaşam koşullarını nasıl buluyorsunuz” sorusu yöneltilmiş ve alınan yanıtlar tablo 23'te sunulmuştur.

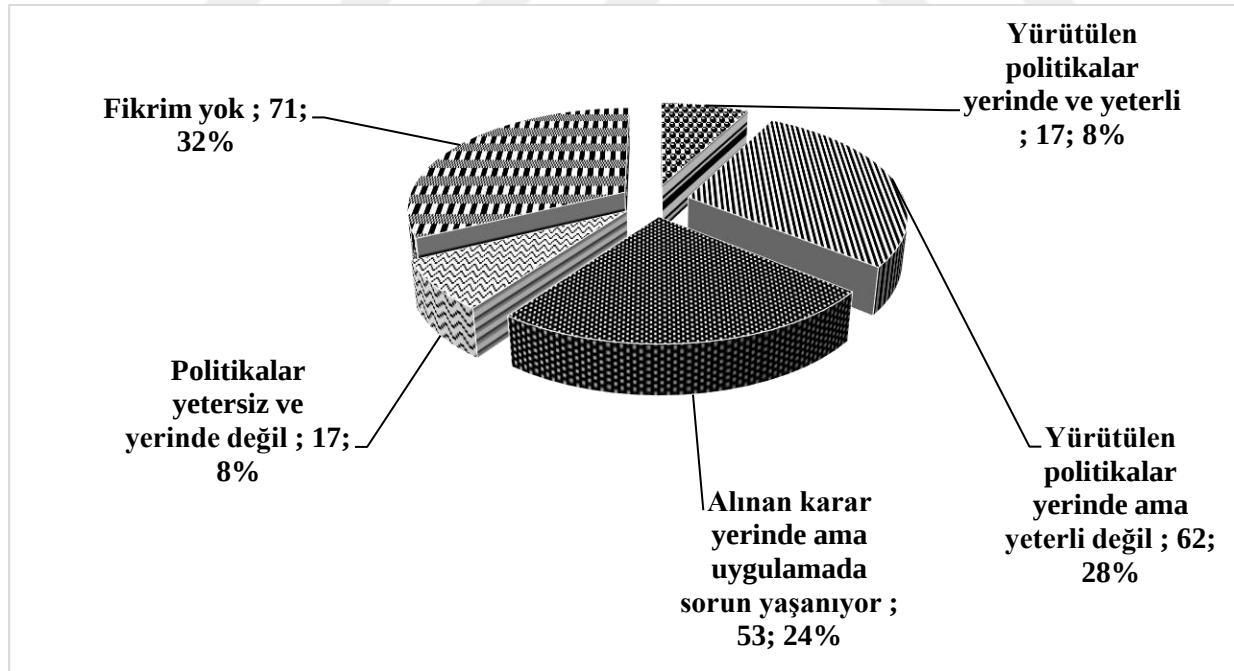
Tablo 23: Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Koşulları Hakkındaki Düşünceleri

Düşünceler	Sayı(n)	Yüzde (%)
Mültecilerin yaşam koşulları gayet iyi	20	9.1
Yaşam koşulları iyi ama yeterli değil	119	54.1
Yaşam koşulları kötü	28	12.7
Yaşam koşulları çok kötü	11	5.0
Fikrim yok	42	19.1
Toplam	220	100.0

Yukarıdaki tablo verileri dikkatle incelendiğinde sığınmacıların yaşam koşullarından genel olarak memnun oldukları söylenebilir. Bu sonucu Suriye’deki iç savaştan kaçabilmeleri, sınır komşusu olup sığınmacılara kapısını kapatan diğer ülkelere nazaran Türkiye’nin tüm sığınmacılara ayırım gözetmeksizin kucak açması, iç savaştan önce ikamet ettikleri kentlerin gelişmişlik yönünden Türkiye’den geri olması, Türkiye’nin özellikle sığınmacıları kendi vatanlarından ayrı tutmaması ve genelde Türkiye özelde Batman halkının sığınmacılara son derece hoş görülmesi ve yardımsever davranmasının etkili olduğu söylenebilir. Ancak sığınmacılara yönelik gerek ekonomik gerekse sosyal yönden düzenlemeler yapıp yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Tablo verileri incelendiğinde mültecilerin yaşam koşullarının gayet iyi olduğunu belirtenlerin oranı %9,1, Yaşam koşulları iyi ama yeterli değil seçeneğini belirtenlerin oranı %54,1. yaşam koşullarının kötü olduğunu belirtenlerin oranı %12,7 ve yaşam koşullarının çok kötü olduğunu belirtenlerin oranı %5,0 olarak görülmektedir. Fikir beyan etmeyenlerin oranının ise %19,1 olduğu görülmüştür.

Sığınmacılara yönelik yaptığımız araştırmamızın ana eksenini oluşturan ve omurga sorularından olan “Türkiye’nin göçmen politikalarını nasıl buluyorsunuz” sorusuna karşılık verilen cevaplar grafik 28’te gösterilmiştir.

Grafik 28: Katılımcıların Türkiye’nin Göçmen Politikaları Hakkındaki Görüşleri



Veriler incelendiğinde yürütülen politikaların yerinde ve yeterli olduğu oran %8’de kalmıştır. Yürütülen politikaların yerinde ama yeterli olmadığı görüşünün oranı %28 olmuştur. Bu verilere göre sığınmacılara yönelik çalışmaların yeterli olmadığı, günlük hayatın ve gelişen

teknolojinin dikkate alınarak yürütülen politikaların revize edilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Yanıtlanan bir diğer seçenekte alınan kararların yerinde olduğu ancak uygulamada sorun yaşandığı, %24'lük bir oran ile karşımıza çıkmaktadır. Alınan bu sonuç göçmenlere yönelik politikada merkezden alınan kararların taşrada tamamıyla uygulanmadığı/uygulanamadığı sonucunu göstermektedir ve çözüm üretilmesi gereken ciddi bir sorun olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda devletin aldığı kararların taşrada yansımalarının ve yürütülmesinin sağlıklı olması önem arz etmektedir. Politikaların yetersiz ve yerinde olmadığını belirtenlerin oranı %8 olurken fikir beyan etmeyenlerin oranı %32 olarak karşımıza çıkmaktadır. Sığınmacılara yöneltilen daha önceki soruların cevaplarında da belirtildiği üzere Suriyeli sığınmacıların bazı sorulara yanıt vermekten çekindikleri için fikir beyan etmekten kaçındıkları gözlemlenmiştir.

Sığınmacıların göçmen politikaları hakkındaki değerlendirmelerini daha netleştirmek için, politika memnuniyetleri ile memnuniyet algılarının karşılaştırılması yapılmıştır. Tablo 24'teki verilere bakıldığında, politikalardan memnun olanların %25'i yürütülen politikaları yeterli ve doğru bulmaktadır. %37,5'i ise, politikaların doğru ancak uygulama da sorunlar yaşandığını belirtmiştir. Kararsız ve hiç memnun değilim diyenlerin büyük bir çoğunluğunun (%51,10 ve %58,30) politikalar hakkında bir fikirlerinin olmadığı görülmüştür.

Tablo 24: Katılımcıların Türkiye'nin Göçmen Politikaları Hakkındaki Memnuniyet Düzeyleri ile Politikalar Hakkındaki Görüşlerinin Karşılaştırılması (%)

Politikalar Hakkındaki Görüşler	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun değilim	Hiç Memnun değilim	Toplam
Yürütülen politikalar yerinde ve yeterli	25,00	7,80	4,30			7,70
Yürütülen politikalar yerinde ama yeterli değil	4,20	34,80	31,90	27,30		28,20
Alınan karar yerinde ama uygulamada sorun yaşanıyor	37,50	27,80	6,40	27,30	25,00	24,10
Politikalar yetersiz ve yerinde değil		2,60	6,40	40,90	16,70	7,70
Fikrim yok	33,30	27,00	51,10	4,50	58,30	32,30
Toplam	100,00	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo detaylı incelendiğinde alınan kararların yerinde olduğu ancak uygulamada sorunların yaşandığını belirtenlerin %27,80'i memnun olduğunu, politikaların yetersiz ve yerinde olmadığını belirtenlerin %40,90'ı ise hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Bu durum aslında göçmenlerin politikadan çok ya da kendilerine verilen haklardan çok uygulama aşamasında yaşanan sorunlar üzerinde durduklarını göstermektedir.

Batman’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’nin göçmen politikalarına dair değerlendirmeleri ne düzeydedir? Araştırma sorusuna karşılık gelen yanıtlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 25: Katılımcıların Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikaları Hakkındaki Düşünceleri

Düşünceler	Sayı (n)	Yüzde %
Çok Memnunum	24	%10,9
Memnunum	115	%52,3
Kararsızım	47	%21,4
Memnun değilim	22	%10,0
Hiç Memnun değilim	12	%5,5
Toplam	220	100.0

Verilen yanıtların istatistiğine bakıldığında %52,3 oranında sığınmacıların memnun oldukları görülmekte olup birebir yapılan görüşmelerde de sığınmacılara yönelik tutum ve davranışlarından, uluslararası platformlarda sığınmacı haklarını savunmasından ve sığınmacıların yaşam koşullarını iyileştirme gayretinden dolayı Türkiye’ye minnettar olduklarını sözlü olarak belirtmektedirler. Türkiye’nin gerek sağlık alanında gerek siyasi ve sosyal olarak himaye konusunda gerekse eğitim alanındaki başarılı sığınmacı politikaları bu tablo verilerine yansımaktadır. Yapılan görüşmelerde sığınmacıların Türkiye’ye olan güvenleri dile getirilmiştir. Ancak kararsız olduğunu belirten %21,4, memnun olmadığını belirten %10 ve hiç memnun olmadığını belirtenler ise %5,5 olarak görülmektedir. Fikir beyan etmeyenlerin oranının yüksek olduğu bu araştırma sorusunda çekinme, beyandan kaçınma gibi nedenlerle karşımıza çıktığı görülmektedir.

Araştırma sorularında belirtildiği üzere göçmen politikalarından memnuniyet düzeylerinin cinsiyet ile karşılaştırılması yapılmış ve sonuçlar tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Cinsiyet ile Karşılaştırılması (%)

Düşünceler	Cinsiyet		
	Kadın	Erkek	Toplam
Çok Memnunum	12,70	9,30	10,90
Memnunum	48,00	55,90	52,30
Kararsızım	23,50	19,50	21,40
Memnun değilim	10,80	9,30	10,00
Hiç Memnun değilim	4,90	5,90	5,50
Toplam	100,00	100,00	100,00

Araştırma sorusu 6 karşılık gelen tablo verilerine göre, göçmen politikalarından çok memnun olan kadınların oranı %12,70 iken erkeklerin oranının %9,30 olduğu görülmüştür. Kadınların %48'i göçmen politikalarından memnun olduklarını söylerken erkeklerin yaklaşık %56'sı memnun olduğunu belirtmiştir. Politikalar hakkında kararsız olduğunu belirten kadınların oranı %23,50 iken erkeklerin oranı %19,50 olarak ortaya çıkmıştır. Politikalardan hiç memnun olmayan kadınların oranı %4,90 iken erkeklerin oranı %5,90 olarak tabloya yansımıştır. Veriler incelendiğinde kadın erkek oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Politikaların memnuniyet düzeyinde cinsiyet açısından farklılık görülmemiştir.

Sığınmacıların göçmen politikaları hakkındaki memnuniyet düzeylerinin yaşlar açısından nasıl değiştiğine baktığımızda (Tablo 27) memnuniyetin en yüksek olduğu yaş grubu %57,90 oranı ile 30-40 yaş grubu olarak görülmüştür. Çok memnun olduklarını belirtenlerin yaş grubuna bakıldığında 41-50 yaş aralığında %12'lik oranla olduğu, 51-60 yaş aralığında olanların oranının %15,40 olduğu görülmektedir. Memnun olmayan 20-30 yaş aralığında olanların oranı %12,70 iken 41-50 yaş aralığında olanların oranı %12 olarak görülmüştür. Türkiye'nin uyguladığı göçmen politikalarından çok memnun/memnun olanların oranına bakıldığında yaş düzeyi arttıkça memnuniyet oranının arttığı görülmektedir. Ancak memnun olmayanların ve hiç memnun olmayanların yaş düzeylerinin belirli bir oranda seyretmemekte olduğu görülmektedir.

Tablo 27: Türkiye'nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Yaş ile Karşılaştırılması (%)

Düşünceler	Yaş Grupları					Toplam
	20-30	31-40	41-50	51-60	61 ve üzeri	
Çok Memnunum	11,00	10,50	12,00	15,40		10,90
Memnunum	46,60	57,90	48,00	76,90	71,40	52,30
Kararsızım	23,70	22,80	24,00			21,40
Memnun değilim	12,70	3,50	12,00	7,70	14,30	10,00
Hiç Memnun değilim	5,90	5,30	4,00		14,30	5,50
Toplam	100	100	100	100	100	100

Genel olarak memnuniyet her yaş grubunda görülmekle birlikte 50 yaş üzerinde daha fazla görülmektedir. Araştırma sorusu 9 kapsamında Batman'da kalma süresinin politikalardan duyulan memnuniyet düzeyinde bir farklılık yaratıp yaratmadığına bakılmış ve tablo 28'te gösterilmiştir. Buna göre kalış süresinin uzaması memnuniyet düzeyini arttırmaktadır. Sığınmacılardan memnun olanların kalış sürelerine bakıldığında; 4-6 yıl aralığında %58,10, 6-8 yıl aralığında kalanların memnuniyet oranlarının ise %52,30 olduğu anlaşılmaktadır. Sığınmacıların kalma süreleri ile memnuniyet düzeyleri arasında doğru orantı olduğu

söylenebilir.

Tablo 28: Türkiye'nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Batman'da Kalış Süresi ile Karşılaştırılması (%)

Düşünceler	Batman'da Kalış Süresi					
	1-2	2-4	4-6	6-8	8-10	Toplam
Çok Memnunum	12,00	6,90	14,90	8,00	25,00	10,90
Memnunum	44,00	48,30	58,10	52,30	25,00	52,30
Kararsızım	44,00	34,50	14,90	15,90	25,00	21,40
Memnun değilim		6,90	6,80	17,00		10,00
Hiç Memnun değilim		3,40	5,40	6,80	25,00	5,50
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Batman'da yaşayan Suriyelilerin hukuksal statülerinin göçmen politikaları hakkındaki görüşlerini etkileyip etkilemediğine bakıldığında ortaya çıkan sonuç tablo 29'da gösterilmiştir. Araştırma sorusu 6'ya karşılık gelen Tablo verileri incelendiğinde, Türkiye Vatandaşlığına geçenlerin %61 oranla, geçici koruma statüsünde olanların ise %42,70 oranla memnun olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 29: Türkiye'nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Katılımcıların Hukuksal Statüsü ile Karşılaştırılması (%)

Düşünceler	Hukuksal Statü				Toplam
	Mülteci	Geçici Koruma	T.C. Vatandaşı	Sığınmacı	
Çok Memnunum	6,10	9,70	16,90		10,90
Memnunum	72,70	42,70	61,00	50,00	52,30
Kararsızım	9,10	27,40	13,60	50,00	21,40
Memnun değilim	9,10	11,30	8,50		10,00
Hiç Memnun değilim	3,00	8,90			5,50
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Hem memnuniyet hem de çok memnuniyet düzeyinde vatandaşlık statüsü bir farklılık yaratmaktadır. Batman'da yaşayan Suriyelilerin yaşam koşullarının göçmen politikaları hakkındaki görüşlerinin etkileyip etkilemediğine bakıldığında ortaya çıkan sonuç tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30: Türkiye'nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Suriyeli Göçmenlerin Batman'daki Yaşam Koşulları Değerlendirmesi ile Karşılaştırılması (%)

	Yaşam Koşulları Değerlendirmesi					
Düşünceler	Yaşam koşulları gayet iyi	Yaşam koşulları iyi ama yeterli değil	Yaşam koşulları kötü	Yaşam koşulları çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Çok Memnunum	15,00	12,60	7,10	9,10	7,10	10,90
Memnunum	55,00	57,10	35,70	45,50	50,00	52,30
Kararsızım	15,00	19,30	21,40	9,10	33,30	21,40
Memnun değilim	5,00	8,40	21,40	36,40	2,40	10,00
Hiç Memnun değilim	10,00	2,50	14,30		7,10	5,50
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tablo verileri incelendiğinde Türkiye'nin uyguladığı göçmen politikalarının memnuniyet düzeyinin katılımcıların Batman'daki yaşam koşulları değerlendirilmesi ile karşılaştırılmasında yaşam koşullarının gayet iyi olduğunu belirtip politikalardan memnun olanların oranı %55, politikalardan memnun olup yaşam koşullarının iyi ancak yeterli olmadığını belirtenlerin oranı %57,10 olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yaşam koşullarının çok kötü olduğunu belirtip politikalardan memnun olanların oranı %45,50 ile dikkat çekicidir. Yaşam koşullarının kötü ve memnun olmayanların oranı %21,40 olarak görülmektedir. Sığınmacıların yaşam koşullarının kötü olduğunu belirtip politikalardan memnun olduğunu beyan etmesi tezat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun yaşam koşulları olarak neyi baz aldıkları ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Göçmenlere göre Türkiye'nin sağladığı imkanlar iyi olmakla beraber başka bir ülkede yaşamak ya da "göçmen" olmanın getirdiği dezavantajlı durumlar yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Politikalarından hiç memnun olmayanlardan yaşam koşullarının kötü olduğunu belirtenlerin oranı ise %14,30 olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak yaşam koşulları göçmenlerin memnuniyet düzeyinde bir farklılık yaratmamaktadır.

Batman'da yaşayan Suriyelilerin eğitim düzeylerinin politikalardan memnuniyet düzeylerinde bir fark yaratıp yaratmadığı tablo 31'de verilmiştir. Genel olarak her eğitim düzeyinde memnuniyet seviyesi yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla eğitimin memnuniyet seviyesinde bir farklılık yaratmadığı düşünülmektedir. Tablo verileri daha detaylı incelendiğinde, liseden sonraki eğitim düzeylerinde memnuniyet oranı daha yüksek çıkmıştır. İlkokul terk grubunun politikalardan %57,10, ortaokul terk grubunun %41,20, lise terk grubunun %38,90 ve üniversite terk ile üniversite mezunlarının ortalama %56'lık oranla memnun olduğu görülmektedir. Genel olarak sığınmacıların her eğitim düzeyinde politikalardan memnun olduğu söylenebilir.

Tablo 31: Türkiye’nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Düzeyleri ile Karşılaştırılması (%)

Eğitim Düzeyi	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun değilim	Hiç Memnun değilim	Toplam
Okur-yazar değil	17,40	52,20	13,00	13,00	4,30	100,00
Okuryazar		50,00	25,00		25,00	100,00
İlkokul terk	7,10	57,10	35,70			100,00
İlkokul mezunu		100,00				100,00
Ortaokul terk	11,80	41,20	17,60	17,60	11,80	100,00
Ortaokul mezunu	12,50	50,00	25,00	12,50		100,00
Lise terk	16,70	38,90	38,90		5,60	100,00
Lise mezunu	6,80	50,00	25,00	15,90	2,30	100,00
Üniversite (ön lisans/fakülte) terk	12,10	57,60	18,20	9,10	3,00	100,00
Üniversite mezunu	11,30	54,70	17,00	9,40	7,50	100,00
Yüksek lisans/doktora mezunu		66,70			33,30	100,00
Toplam	10,90	52,30	21,40	10,00	5,50	100,00

Bir başka araştırma sorusu olan Batman’da yaşayan Suriyelilerin gelir düzeylerinin politikalardan memnuniyet düzeylerinde bir fark yaratıp yaratmadığı tablo 32’de verilmiştir.

Genel olarak her gelir düzeyinde memnuniyet görülmekle birlikte gelir seviyesi arttıkça memnuniyet oranları da artmaktadır. Refah seviyesinin ve alım gücünün yüksek olduğu ailelerin Türkiye’den, yürütülen politikalardan ve özelde Batman ve halkından daha çok memnun olduğu söylenebilir. Bu hususta belirtilen bu durum genel olarak tüm toplumlar için genelleştirilebilir. Örneğin 3500 TL gelirin üzerinde politikalardan “hiç memnun olmayan” bulunmamaktadır.

Tablo 32: Türkiye'nin Uyguladığı Göçmen Politikalarının Memnuniyet Düzeyinin Suriyeli Göçmenlerin Gelir Düzeyleri ile Karşılaştırılması (%)

Gelir Düzeyleri	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun değilim	Hiç Memnun değilim	Toplam
0-500	35,30	29,40	17,60	11,80	5,90	100,00
501-1000	9,80	47,10	31,40	5,90	5,90	100,00
1001-1500	3,00	60,60	24,20	6,10	6,10	100,00
1501-2000	4,00	52,00	28,00	12,00	4,00	100,00
2001-2500	8,60	54,30	17,10	14,30	5,70	100,00
2501-3000	14,30	57,10	4,80	14,30	9,50	100,00
3001-3500	21,40	57,10	7,10	7,10	7,10	100,00
3501-4000		66,70		33,30		100,00
4001-4500		57,10	14,30	28,60		100,00
4501-5000	20,00	40,00	40,00			100,00
5001 ve üzeri		100,00				100,00
Toplam	10,90	52,30	21,40	10,00	5,50	100,00

1000-1500 TL arasında gelir elde edenlerin %60,60 oranla politikalardan memnun olduğu görülmektedir. 1501-2000 TL arasında geliri olanların %52, 2001-2500 TL geliri olanların %54,30, 2501-3000 ile 3001-3500 TL geliri olanların ise %57,10 oranla memnun oldukları tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında gelir seviyesinin artması ile memnuniyet oranlarında bir artış olduğu görülmektedir. Burada tam olarak gelir seviyesinin memnuniyet düzeyinde büyük bir farklılık yarattığını söylemek zor olmakla birlikte bir ilişki olduğunu söylemek mümkün görülmektedir.

Daha detaylı bakmak için memnuniyet düzeyleri bazında yaş ve geliri karşılaştırdığımızda, politikalardan çok memnunum diyenler arasında 41-50 yaş grubunda en yüksek oranı 500 TL kadar geliri olanlar oluşturmaktadır. Bu durumu cevaplayıcıların gelirlerini daha az göstermesinin etkilediği düşünülmektedir. Bu yaş grubunda daha az göçmenin olması, başka bir ülkede yeni bir hayat kurmaya çalışmaları gibi unsurlar gelirden daha fazla etkili olmuş gözükmemektedir.

Tablo 33: Suriyeli Göçmenlerin Memnuniyet Düzeylerinin Yaş ve Gelir Grupları ile Karşılaştırılması

Memnuniyet düzeyi	Yaş/Gelir	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	2001-2500	2501-3000	3001-3500	3501-4000	4001-4500	4501-5000	5001 ve üzeri
Çok Memnunum	20-30	23,1	23,1		7,70		15,40	15,4			15,4	
	31-40	16,7	33,3			16,70	16,70	16,7				
	41-50	66,7				33,30						
	51-60			50,0		50,00						
Memnunum	20-30	5,50	21,8	20,0	12,7	20,00	5,50	7,30		1,80	1,80	3,60
	31-40	3,00	21,2	15,2	15,2	12,10	12,10	6,10	6,1	3,00	6,10	
	41-50		33,3	16,7		25,00	8,30	8,30		8,30		
	51-60	10,0	10,0	10,0	10,0		20,00			10,0	10,0	20,0
	61 ve üzeri			20,0		20,00	40,00	20,0				
Kararsızım	20-30	10,7	28,6	21,4	14,3	7,10	3,60	3,60		3,60	7,10	
	31-40		46,2	15,4	7,70	23,10					7,70	
	41-50		33,3		33,3	16,70					16,7	
Memnun değilim	20-30	13,3	6,70	6,70	13,3	26,70	13,30	6,70	6,7	6,70		
	31-40						50,00			50,0		
	41-50			33,3	33,3	33,30						
	51-60		100,									
	61 ve üzeri		100,									
Hiç Memnun değilim	20-30	14,3	14,3	28,6		14,30	14,30	14,3				
	31-40		66,7		33,3							
	41-50						100,0					
	61 ve üzeri					100,0						

31-40 yaş grubu içinde çok memnun olanların geliri 500-1000 TL arasındadır. Kararsız olanlar, 20 ile 50 yaş arasında ve 500 ile 2500 TL gelir elde edenler bölümünde yoğunlaşmaktadır. Bunlar içinde en yüksek olan da yine 31-40 yaş grubudur. Memnun olmadığını belirtenlerin büyük bir kısmı 20-30 yaş arasında ve her gelir düzeyinde yer almaktadır. Burada bu yaş grubunun daha genç ve beklentilerinin daha fazla olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak memnuniyet düzeyine gelir ve yaş bağlantılı olarak bakıldığında, orta yaş ve orta gelir düzeyinde yüksek çıktığı görülmektedir.

Araştırmamızda göçmenlerin Batman’da yaşadığı sorunlar tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34: Batman’da Yaşayan Suriyelilerin Karşılaştığı Sorunların Dağılımı

Sorunlar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Dil	129	59
Ayrımcılık	43	19
Dışlanma	22	10
Ağır çalışma koşulları	18	9
Taciz/tecavüz	8	3
Diğer		
Toplam	220	100.0

Yukarıdaki tablo incelendiğinde sığınmacıları karşılaştıkları en önemli sorun %59 ile dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriye’de yaygın olarak kullanılan Arapçanın Türkiye’de fazla kullanılmamasının iletişim kopukluğuna neden olduğu görülmektedir. Ancak yapılan görüşmeler esnasında birçok sığınmacının günlük konuşmayı idare edebilecek kadar Türkçe konuşabildiği gözlemlenmiştir. Ancak gerek kamu kuruluşlarındaki işlemler için gerek sosyal hayattaki yaşantılarını daha verimli sürdürebilmek için göçmenlerin dil öğrenme gayretinde olduklarını söylemek mümkündür. Sığınmacıların karşılaştıkları diğer bir sorun %19’la ayrımcılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun Türkiye genelinde Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları hemen hemen her yerde karşılaştıkları sorunlardan biri olarak düşünülmektedir. Hem yazılı hem de görsel medyaya yansıyan birçok olay ayrımcılık kapsamında gerçekleşmektedir. Sığınmacıların karşılaştıkları sorunlar %10 ile dışlanma, %9 ile ağır çalışma koşulları ve %3 ile taciz/tecavüz izlemektedir. Sığınmacılar ile yapılan birebir görüşmelerde genel olarak sorunun dilden kaynaklı iletişim olduğu söylenebilir. Ancak sığınmacıların Türkiye’ye ve Türkçeye hızlı adapte oldukları, Batman’daki yaşam koşullarını hızlı benimsedikleri hususu yapılan gözlemler arasındadır.

“Batman halkının mültecilere yaklaşımını nasıl buldunuz” sorusu sığınmacılara yöneltilmiş ve veriler aşağıdaki tablo 35’de sunulmuştur.

Tablo 35: Batman Halkının Mülteci/Göçmenlere Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Mülteci/Göçmen Yaklaşımı	Sayı(n)	Yüzde
Son derece sıcakkanlı ve yardım sever	65	10.9
Yardım sever ama mesafeli	84	52.3
İlgisiz ve yardım etmeyen	22	21.4
Duyarsız ve öfkeli	8	10.0
Fikrim yok	41	5.5
Toplam	220	100.0

Batman halkının sığınmacılara yaklaşımı, yardımseverliği ile gerek iş gerekse sosyal hayat konularından sığınmacılara destek olduğu ancak mesafeli davrandığı yukarıdaki tablo verilerine yansımıştır. Son derece sıcakkanlı ve yardımsever seçeneği %10,9, yardım sever ama mesafeli seçeneği %52,3, ilgisiz ve yardım etmeyen %21,4, duyarsız ve öfkeli %10 ve fikir beyan etmeyenlerin oranı ise %5,5 olarak görülmektedir.

Sığınmacılara “Batman’da kalmayı düşünüyor musunuz” sorusu yöneltilmiş olup veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 36: Batman’da Kalmayı Düşünüyor Musunuz Sorusunun Değerlendirilmesi

Batman’da kalma düşüncesi değerlendirilmesi	Sayı (n)	Yüzde %
Evet	97	44,1
Hayır	123	55,9
Toplam	220	100.0

Suriyeli göçmenlerin yarısından fazlası özel olarak Batman’da genel olarak da Türkiye’de kalmak istemediklerini söylemişlerdir. Ancak kalmak isteyenlerin oranı da %44,1 ile yüksek bir orandır. Batman’dan gitmek isteyenlerden 35 kişi Suriye’ye dönmeyi düşündüğünü, 56 kişi Avrupa ülkelerine gitmek istediğini söylemiştir. 7 kişi ABD’ye, 6 kişi Ortadoğu ülkelerine gitmeyi hayal ettiklerini belirtmiştir. 9 kişi ise gitmek isteyip de nereye gideceğine karar verememiştir. 13 kişi ise Türkiye’de başka kentte gitmeyi düşündüğünü söylemiştir. Genel olarak bakıldığında Suriyeli sığınmacılar arasında Avrupa ülkeleri diğer tüm ülkelerden daha cazip ve refah seviyesi yüksek görülmektedir. Bu nedenle Avrupa ülkelerine gitmek için başvuru yapanların sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Zaman zaman sığınmacıların Avrupa’ya göç etmek üzere Edirne’deki sınır kapılarına yığıldıkları, hatta sınırı geçmek üzere yasa dışı yollarla Yunanistan sınırına geçtikleri görülmüştür.

Son olarak sığınmacılara “Siyasi ve dini görüşün mültecilere bakış açısını değiştirdiğini düşünüyor musunuz” sorusu sorulmuş olup veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 37: Siyasi ve Dini Görüşün Mültecilere Bakış Açısı Değerlendirilmesi

Siyasi ve Dini görüş	Sayı(n)	Yüzde %
Evet	25	12
Hayır	139	64
Fikrim yok	56	24
Toplam	220	100.0

Batman’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların Batman’da geçirdikleri süre kapsamında edindikleri tecrübe ile Batman halkının sığınmacıların siyasi, dini ve diğer farklılıkları gözetmeksizin yardım yaptığı, bahse konu farklılıkların yapılan yardımlarda büyük oranda önemsenmediği yapılan araştırma ile ortaya çıkmaktadır. Bu husus Türkiye’de yaşayan vatandaşların misafirperverliğinin ne derece yüksek olduğunu dil, din, ırk gözetmeksizin “insanlık olgusunun” öne çıkarak yaklaşımını bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Türkiye, son dönemler göçmen politikalarında değişiklik yapmış açık kapı politikasını bırakmış ve göçmenlerin Avrupa’ya geçmelerine izin vermiştir. Suriyeli göçmenlerin bu tür politika değişiklikleri hakkındaki bilgileri tablo 38’de verilmiştir

Tablo 38: Suriyeli Göçmenleri Politika Değişiklerini Değerlendirme Düzeyleri

Türkiye’nin göçmen politikaları değişiklikleri değerlendirilmesi	Sayı(n)	Yüzde %
Tamamından	28	12.7
Büyük bir bölümünden	27	12.3
Yarisından	41	18.6
Çok az bir bölümünden	48	21.8
Hiçbirinden	76	34.5
Toplam	220	100.0

Sığınmacılara yönelik politika değişiklikleri, seyahat serbestliği veya kısıtlamaları, yardım başvuruları, AB vize talepleri gibi sığınmacıları yakından ilgilendiren durumların yeterince iletilmediği veya anlaşılamadığı görülmektedir. Şüphesiz bunun birçok nedeni olabilmektedir. İlgili kamu kurumları ve yerel yönetimler tarafından yapılan duyuruların hedef kitleye ulaşamaması, basın yayın organlarında yeterince yer verilememesi, el broşürü veya bilgilendirme kitapçıklarının dağıtılmaması, internet ortamına aktarılmaması nedeniyle yürütülen politikalardan sığınmacıların yeterince bilgilenemedikleri görülmüştür. Sığınmacılara yönelik farklı dillerde web sitesi kurulup tüm duyuru ilan ve politikaların yayımlanması faydalı olacaktır.

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşamın sürdürülebilirliği için gıda ve barınma ihtiyacı, insanlığın varoluşundan günümüze süregelen bir durumdur. Zaman içerisinde ulaşım araçlarının çeşitlenip yaygınlaşması ile insanların gıda, barınma, salgın hastalık, güvenlik gibi ihtiyaçlarının karşılanamadığı durumlarda daha iyi yaşam standartlarına sahip olma içgüdüleri, göçün temel nedenlerini oluşturmaktadır. İnsanlığın ilk zamanlarında barınma, gıda veya güvenlik ihtiyacı nedeniyle gerçekleşen göçler, günümüzde modern dünyanın yarattığı sınırsız ihtiyaçlarla çeşitlenmiş ve göç etme nedenlerinde farklılıklar yaratmıştır.

Göç kavramı statik bir olgu olmayıp dinamik bir yapıya sahiptir ve zaman içerisinde göçler yaşanmaya ve çeşitlenmeye devam edecektir. Ülke yönetimlerini sıklıkla meşgul eden bu kavramın üzerinde birçok araştırmacı inceleme yapmıştır. Göç konusunda teorisyenler ile araştırmacılar da görüş belirtmekte ve göçü farklı yöntemlerle tanımlamaktadırlar. Göç kavramı ile ortaya çıkan göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları farklı kaynaklardan aktararak tanımlanmaya çalışılmıştır. Şüphesiz insanlığın üzerinde çokça durduğu ve farklı yöntemlerle çözüm arayışında olduğu göç kavramı hakkında birçok teori ortaya atılmış ve en çok kabul gören kavramlar detayları ile belirtilmiştir.

Bu araştırma temelde, Türkiye Cumhuriyeti'ne sığınıp Batman'da yaşayan Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türkiye'nin uyguladığı göçmenlere yönelik politikalar hakkındaki görüşleri incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda 11 araştırma sorusu belirlenmiştir. Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin iç savaştan önce Suriye'deki sosyo-ekonomik yaşantıları, gelir düzeyleri, mesleki hayatları, aile yapıları ve eğitim düzeyleri ile göç esnasında yaşadıkları zorluklar, karşılaştıkları sorunlar değerlendirilmiştir.

Araştırma verileri genel olarak incelendiğinde ilk etapta belirli bölgelerde ve bir arada yaşayan Suriyeli sığınmacıların zaman içerisinde Batman'ın neredeyse tüm bölgelerine dağıldıkları gözlemlenmiştir. Bu durumun ev ve arsa fiyatlarını etkilediği düşünülmektedir. Batman'da yaşayan sığınmacıların cinsiyet dağılımlarının neredeyse aynı olduğu ve genç nüfusun fazla olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır. Sığınmacıların medeni durumları irdelenmiş ve yarıdan fazlasının evli olduğu, Türkiye'de gerçekleşen evliliklerin erken yaşta yapıldığı veri sonuçları arasındadır. Eğitim düzeylerine bakıldığında genç nüfusun eğitim seviyelerinin yüksek olduğu, büyük bir bölümünün Türkçe'yi öğrendiği ve yabancı dil -özellikle İngilizce- öğrenmeye çalıştıkları görülmüştür. Gelir düzeylerine bakıldığında sığınmacıların gelirlerinin düşük olduğu, büyük bir oranının asgari ücret ve altında çalıştıkları, bu nedenle ailede birden fazla kişinin çalışmak zorunda kaldığı araştırmamızın diğer bir sonucu olarak söylenebilir. Türkiye sınırına yakın bölgelerde bulunan Suriye kentlerinin genelde Türkiye'ye özelde Güneydoğu ile Batman'a yönelmesi, Batman'da yaşayan halkın etnik kökenlerinin ağırlıklı Kürt olması belirleyici olmuştur. Ancak bazı sığınmacıların yaklaşık 80-90 yıl önce Batman'dan Suriye'ye göç etmesi, halen uzak akrabalarının Batman'da yaşaması ile Batman'ı ata toprağı olarak görmeleri tercih nedenleri arasında bulunmaktadır. Ortadoğu insanlarının yüksek doğurganlık oranları, sığınmacılarda da görülmüş ve kalabalık aileler araştırmamız kapsamına alınmıştır. Eşini iç savaş sırasında kaybedip çocukları ile Türkiye'ye sığınan ve Türk

erkekleri ile ikinci evliliği gerçekleştiren Suriyeli kadınların sayısı azımsanmayacak orandadır. Araştırmamızın dikkat çeken bir hususu; sığınmacıların ülke, il, ilçe ve hatta mahalle seçimi ile iş, ev ve okul seçimi yaparken akrabalık/yakınlık/tanıdıklık durumlarına göre hareket etmesi olmuştur. Bu durum davranışlarını sıklıkla etkilemiş ve alınan kararlarda belirleyici olmuştur. Sığınmacıların aile, akraba ve hemşeri kavramlarını aşırı önemsedikleri, bağlarının yabancı bir ülkede daha da güçlendiği söylenebilir. Araştırmamıza katılan sığınmacıların iç savaşın en yoğun yaşandığı yıllar olan 2012-2014 yıllarında göç ettikleri ve büyük bir bölümünün başka illerde ikamet etmeden Batman'a geldikleri görülmüştür. Bu durumun birbirini tanıyan sığınmacıların korunma ve bir arada kalma dürtüsüyle gerçekleştiği söylenebilir. Sığınmacıların ikamet ettikleri meskenlerin analizine bakıldığında %77 oranla kiralık evlerde kaldıkları görülmüştür. Sanayinin ve ticaretin gelişimi ile hızlı bir büyüme yakalayan Batman'da yüksek emlak ve arsa fiyatları ile birlikte mevcut barınma sorunu üzerine sığınmacıların gelmesiyle sorun daha da büyümekte ve ivedilikle çözüm beklemektedir. Sığınmacılara yönelik kamu kurum ve kuruluşları ile STK'lar tarafından yapılan yardımlar azımsanmayacak orandadır. Ancak özellikle Türkiye'de kalma düşüncesinde olan sığınmacılara yönelik çalışma alanlarının oluşturulması, ülkeye entegrasyonun sağlanması elzemdir.

Araştırmamızın ana eksenini oluşturup sığınmacılara sıklıkla yöneltilen ve verileri analiz edilip yorumlanan Türkiye'nin sığınmacı politikalarının, sığınmacılardaki yansımalarının genel anlamda olumlu olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında gerek Türkiye'nin sığınmacılara yönelik açık kapı politikası izlemesi ve ayırım yapmadan ülkeye kabul etmesi, gerek sığınmacıların haklarını uluslararası platformlarda savunması gerekse Türkiye vatandaşlarının tarihinde ve kültüründe bulunan hoşgörülü yaklaşımlarının etkili olduğu söylenebilir. Ancak üzerinde durulması gereken önemli bir husus yürütülen politikaların sığınmacılara duyurulması ve anlaşılmasındaki yetersizliktir. Sığınmacılara yöneltilen "Göçmen Politikaları Hakkındaki Bilgiyi Nasıl Edindiniz" sorusuna cevaplayıcıların sadece %30'u resmi kurumlar yanıtını vermiştir. Sığınmacıların büyük bir bölümünün eğitim, barınma ve özellikle sağlık politikalarından büyük oranda yararlandığı görülmüş olup bu alandaki politikaların başarılı bir şekilde yürütüldüğü söylenebilir. Ancak sığınmacıların iş bulma yöntemlerine yönelik cevaplarında verilen yanıtların sadece %6'sı devlet yardımıyla olmuştur. Bu konunun üzerinde yeni politikalar geliştirilip iş ve istihdam olanaklarının sığınmacılar açısından geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Araştırma kapsamında yöneltilen bazı sorulara sığınmacıların yanıt vermek istemediği ve görüş beyan etmekten kaçınıp fikrim yok seçeneğini tercih ettiği görülmüştür.

Batman’da kalmayı düşünüyor musunuz sorusuna sığınmacıların %44,1’i evet, %55,9’u hayır yanıtını vermiştir. Araştırma kapsamında yapılan yüz yüze görüşmelerde sığınmacıların Batman halkının yardımsever ve hoşgörülü oluşunu belirtmeleri ile Suriye’deki siyasi belirsizliğin devam etmesi, sığınmacıları kalmaya mecbur bıraktığı söylenebilir. Ancak hayır cevabını verenlerin sadece %15,9 Suriye’ye dönmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Büyük bir bölümünün Avrupa ülkelerine ve ABD’ye göç etmek istediği görülmektedir.

Son olarak sığınmacılara yöneltilen siyasi ve dini görüşün mültecilere yönelik bakış açısını değiştirdiğini düşünüyor musunuz sorusuna, %11,4 evet %63,2 ile hayır ve %25,4 fikrim yok yanıtı verilmiştir. Bu sonuçlar göz önünde alındığında fikrin, düşüncenin ve dini değerlerin sığınmacılara yönelik hoşgörüyü etkilemediği anlaşılmaktadır.

Araştırma soruları kapsamında sonuçlara bakıldığında ise; Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlası hükümet tarafından kendilerine tanınan hakları ya da onlar için düzenlenen uygulamaları bilmediklerini söylemişlerdir. Göçmen hakları konusunda en çok bilgi sahibi olanlar üniversite mezunlarından ve 20-30 yaş arası genç erkeklerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyi azaldıkça ve yaş düzeyi arttıkça bilgi sahibi olma oranı düşmektedir. Göçmenlerin %50’den fazlası eğitim, barınma, sağlık, nüfus ve çalışma gibi alanlarda uygulanan düzenlemelerden faydalanmıştır/faydalanmaktadır. Genel olarak Türkiye’nin uyguladığı göçmen politikalarından memnun olan sığınmacılar bu politikaların uygulanmasında sorun ve yetersizlikler görmektedir. Göçmenlerin uygulanan politikalardan memnuniyet düzeylerine cinsiyet açısından bakıldığında erkeklerin memnuniyet oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde yaş bazında bakıldığında ise 51 yaş üzerinin en memnun göçmen kesimi olduğu görülmüştür. Göçmenlerin hukuksal statülerini memnuniyet düzeyleri ile karşılaştırdığımızda ise, kendilerini mülteci olarak konumlandıranlar en yüksek memnuniyet düzeyine sahip olarak görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını alanların %61’i memnun olduğunu söylemektedir. Sığınmacıların eğitim düzeyleri açısından bakıldığında ise, çok anlamlı farklılıklar görülmemiştir. Hemen hemen tüm eğitim düzeylerinde %50’nin üzerinde bir oranla göçmenler memnun olduklarını söylemiştir. Sadece lise terk ve ilkökul terk olarak tanımlanan eğitim düzeyleri %50’nin altında kalmıştır. Gelir düzeyleri açısından da anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak gelir seviyelerinin artması memnuniyet oranını arttırmaktadır. Batman’da yaşayan sığınmacılar düşük bir gelir seviyesine sahiptir. Bunun temel nedenlerinden biri iş bulmalarında yaşanan zorluklardır. Dolayısıyla göçmenlerin %60’a yakın bir kısmı iş olanaklarını yeterli bulmamaktadır. Büyük çoğunluğu akraba ve tanıdıkları vasıtası ile iş bulmakta olup uzun süreli olarak çalışmamaktadır. Batman’da ev kiralarının yüksek olması ve

barınma yeri bulmakta yaşanan zorluklar göçmenlerin barınma politikalarını %44 oranında yetersiz görmelerine neden olmaktadır. Göçmenler Batman'daki yaşam koşullarının iyi olduğunu ancak yeterli olmadığını düşünmektedir.

Sonuç olarak iç savaştan kaçıp ülkemize sığınan Suriyeli sığınmacıların yaşam koşullarının ilgili kuruluşlarca incelenip yukarıda zikredilen hususlarda iyileştirmeler yapılması, sığınmacılara daha iyi bir yaşam alanı oluşturacağı temenni edilmektedir.

Kaynakça

- Alaeddinoğlu, F.(2010). Batman Şehri, Fonksiyonel Özellikleri ve Başlıca Sorunları, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24, 9-42.
- Acer, Y., Kaya, İ., & Gümüş, M. (2005). *Türkiye'nin İltica Stratejisi*. Ankara: Uşak Yayınları.
- Adıbelli, B. (2012). *Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde; Arap Baharı ve Suriye*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- AFAD. (2019, 04 21). *Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 04 21, 2019 tarihinde AFAD: <https://www.afad.gov.tr/> adresinden alındı
- Afad. (2019, 04 22). *İÇİŞLERİ BAKANLIĞI Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 04 22, 2019 tarihinde AFAD: <https://www.afad.gov.tr/> adresinden alındı
- Akansel, D., & İçduygu, A. (2012). Türkiye'de Düzensiz Göç. *Dergipark*, 20-23.
- Akdoğan, V. (2014, 07 15). *Güneydoğuda Göç Hareketleri Diyarbakır Örneği*. 07 15, 2014 tarihinde toplumvesiyaset: www.toplumvesiyaset.com adresinden alındı
- AKDOĞAN, V. (2014, 07 15). *Güneydoğuda Göç Hareketleri Diyarbakır Örneği*. 07 15, 2014 tarihinde toplumvesiyaset: www.toplumvesiyaset.com adresinden alındı
- AKKAYAN, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Arap, A. E., & Çerçi, A. (2014 / 2). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun Getirdikleri. *Ankara Barosu Dergileri*, 121-127.
- ARI, K. (2008). Türkiye'de Yasadışı Göç Sorunu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Açık Erişim Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Açık Erişim*, 35.
- Armaoğlu, F. (1991). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1990) (1. Baskı)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aybar, S. (2008). *Türkiye'nin Orta Doğu Politikası: Tarihsel Gelişim Sürecinde Orta Doğunun Türkiye Açısından Ekonomik-Politik Önemi ve Geliştirilebilecek Politikalar*. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları.

- Aydos, V., & Duran, M. (2000). *Suriye Ülke Etüdü*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Ayhan, V. (2011). *Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları*. Ankara: Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi Raporu.
- Baktıaya, A. (2009). *Osmanlı Suriyesinde Arapçalığın Doğuşu Sosyo-Ekonomik Değişim ve Siyasi Düşünce*. İstanbul: Bengi Yayınları.
- Balcı, A. (2013). *Türkiye Dış Politikası İlkler, Aktörler, Uygulamalar*. İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Bayraktar, H. (2007). Kırım ve Kafkasya'dan Adana Vilayeti'ne Yapılan Göç ve İskânlar. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi Sayı:22*, 405-439.
- Bayraktar, H. (2007). Kırım ve Kafkasya'dan Adana Vilayeti'ne Yapılan Göç ve İskânlar)1869-1907). *Türkiyat Araştırmaları Dergisi sayı:405*, 405-434.
- BAYRAKTAR, H. (2007). Kırım ve Kafkasya'dan Adana Vilayeti'ne Yapılan Göç ve İskânlar)1869-1907). *Türkiyat Araştırmaları Dergisi sayı:405*, 405-434.
- Budak, M. (2016). Balkanlarda Osmanlı Hoşgörüsü mü Osmanlı Adaleti mi ? *TC. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Avrasya Etüdleri 50/2016-2*, 268.
- Buzkıran, D., & Kutbay, H. (2013). Arap Baharının Türkiye'ye olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi Cilt 5 Sayı 1*, 147/162.
- Castles, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CNN Türk. (2019, 11 30). 11 30, 2019 tarihinde CNN Türk Haber Sitesi: <https://www.cnnturk.com/turkiye/saglik-bakanligi-suriyelilere-saglanan-saglik-hizmetlerini-acikladi> adresinden alındı
- Cumhurbaşkanlığı. (2020, 04 25). 04 25, 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı: <https://www.tccb.gov.tr/> adresinden alındı
- Çağlar, B. (2012). Türkiye'nin Suriye Politikası:Yeni-Klasik Realist Bir Bakış. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 39-49.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 68-72.
- Çamur, A. (2017). Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Sorumluluğu: İzmir Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 113-128.
- ÇAMUR, A. (2017). Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Sorumluluğu: İzmir Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 113-127.
- Davutoğlu, A. (2014). *Stratejik Derinlik*. İstanbul: Küre Yayınları.

- Dawn, E. C. (1998). *Osmanlıcılıktan Arapçılığa (Form Ottomanism to Arabism) Çeviren Bahattin Aydın ve Taşkın Temiz*. İstanbul: Yöneliş Yayınları.
- Doğan, N., & Nakip, M. (2006). *Uluslararası İlişkiler ve Türk Siyasi Partileri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Duran, H., & Özdemir, Ç. (2012). Türk Dış Politikasına Yansımalarıyla Arap Baharı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 2181-198.
- Duran, S. (2014). *ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİ TÜRKİYE-SURİYE İLİŞKİLERİ (2002-2014)*. İstanbul, Türkiye: BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ.
- Ela, Ö. v. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Dergisi*, 3.
- Emecen, F. M. (2011). *Zamanın İskenderi Şarkın Fatih; Yavuz Sultan Selim*. İzmir: Yitik Hazine Yayınları.
- Erder, S. (1986). *Refah Toplumunda "Getto" ve Türkler*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Ergüven, N. s., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 62 Sayı 4*, 1008.
- Ergüven, N., & Özturanlı, B. (2019). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Dergipark*, 30.
- Erol, M. S. (2011). *Türk Dış Politikasında Strateji Arayışları Türkiye'nin Güncel Güvenlik Sorunları: Ülkeler, Bölgeler, Örgütler*. Ankara: Barış Yayınları.
- Ertaş, H., & Çiftçi Kırac, F. (2017). Türkiye’de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 99-110.
- Ezberci, L. (2015). SURİYELİ SİĞİNMACILARIN VİRANŞEHİR’İN TOPLUMSAL YAPISINA ETKİLERİ. *Dergipark*, 19-22.
- GİGM. (2016). *Türkiye Göç Raporu*. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2016). 02 02, 2016 tarihinde Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Sözleşme: www.goc.gov.tr adresinden alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü / Yönetmelik. (2019, 04 25). 04 25, 2019 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: <http://www.goc.gov.tr/> adresinden alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019, 04 25). 04 25, 2019 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: <http://www.goc.gov.tr> adresinden alındı
- Göç Terimler Sözlüğü. (2019, 07 12). 07 12, 2019 tarihinde IOM Uluslararası Göç Örgütü: https://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf adresinden alındı

- Gökçe, O., Akgün, B., & Karaçor, S. (2014, Nisan 4). 3 KASIM SEÇİMLERİNİN ANATOMİSİ: TÜRK SİYASETİNDE SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİM. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7-9.
- Gözen, R. (2009). *İmparatorluktan Küresel Aktörlüğe Türkiye'nin Dış Politikası*. Ankara: Palme Yayınları.
- Günay, S. (1995). II. Abdülhamit Döneminde Suriye ve Lübnanda Ayrılıkçı Hareketlerin Başlaması ve Devletin Tedbirleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi Cilt 17 Sayı 28*, 85-108.
- GÜRKAN, M. (2006). Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri. *Kırıkkale Üniversitesi SBE*, 34.
- Gürkan, Z. (2013). *Kavga Arap Baharı'nda Türk Dış Politikası 2010-2013*. İstanbul: İnkilap Yayınları.
- Güven, H. (1997). Dış Göç ve İşçi Yatırım Oraklıkları. *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü*, 15.
- Güven, S. (1996). *Uluslararası İşçi Göçünün Sosyal Politika Sorunları*. Bursa: BİLAR Basım ve Yayın Evi.
- Hale, W. (2009). Turkey and the Middle East in the 'New Era. *Insight Turkey, Volume: 11, Number: 3*, 143-159.
- İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü / Yönetmelik. (2019, 04 25). 04 25, 2019 tarihinde İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: <http://www.goc.gov.tr/> adresinden alındı
- İçduygu, A. (2005). Yurtdışından Gelenlerin Tespitinde Sorunlar. *Türkiye Bilimler Akademisi*, 90-91.
- İçduygu, A., & Akansel, D. B. (2012). Türkiyede Düzensiz Göç. *Uluslararası Göç Örgütü - Türkiye*, 39-47.
- İÇDUYGU, A., ERDER, S., & GENÇKAYA, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923/2023*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- İnat, K., & Ataman, M. (2008). *Ortadoğu Yıllığı 2006*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İnce, E. (2017). Suriyede Baas Rejiminin Kuruluşu ve Türkiye. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi I/1 (2017 Yaz)*, 261-280.
- IOM. (2019, 06 26). *Uluslararası Göç Örgütü (IOM)*. 06 26, 2019 tarihinde IOM: <https://turkey.iom.int/tr> adresinden alındı
- İshakoğlu, Ö. (2012). *Suriye Tarihi: Osmanlı Dönemi Suriyesinde Edebi ve Kültürel Hayat (1800-1918) 1.Baskı*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

- J.A.Jackson. (1986). *Migration*. New York: Logman.
- Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal Of International Affairs, Volume: XVI, Number: 3,* 5-25.
- Kılıç, R. (2011). *Osmanlı Yönetiminde Irak ve Suriye Tarihi Coğrafyası ve XIX. Yüzyılda İdari Yapısı*. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.
- Kızılay. (2019, 04 24). *Kızılay Suriye*. 04 24, 2019 tarihinde Kızılay: <https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisDetay/17> adresinden alındı
- Koç, M., Görücü, İ., & Aybıyık, N. (2015). Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri. *Birey ve Toplum Dergisi*, 63-89.
- Koray, D. (2008). *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Korkut, P., & Kara, R. (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467.
- Kurşun, Z. (1992). *Yol Ayrımında Türk Arap İlişkileri*. İstanbul: İrfan Yayınları.
- Lee, E. S. (1969). A Theory of Migration (J.A. Jackson (der.)). *Migration içinde. Great Britain: Cambridge University Press*, 283-297.
- Memiş, H. (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis’te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 102.
- Mercan, H. (2012). *Suriye Rejimi ve Dış Politika*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları (1. Baskı).
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Mülteciler Derneği*. (2019, Kasım 30). Kasım 30, 2019 tarihinde Mülteciler Derneği Web Sitesi: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı
- Noi, A. Ü. (2012). Arap Baharı ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri. *Ortadoğu Analiz Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 48*, 10-19.
- NTV. (2019, 11 30). 11 30, 2019 tarihinde NTV Haber Sitesi: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiyede-7-yilda-350-bin-suriyeli-cocuk-dogdu,PvR0odZ-IUq2rcQlHU907w> adresinden alındı
- Okur, M. A. (2009). Emperyalizmin Orta Doğu Tecrübesinde Bir Kesit: Suriyede Fransız Mandası. *Bilig Dergisi Sayı:48*, 137-156.
- Orhan, D. (2013). Ortadoğunun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasi Geleceği. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 17-29.
- Orsam. (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye’nin Göç*. Ankara: ORSAM Rapor No:123.
- Özcan, E. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat 2*, 183-2015.

- Özcan, E. D. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Dergipark*, 193.
- Özcan, Y. Z. (1997). İç Göçün Tanımı ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar. *Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı* (s. 79-81). Bolu-Gerede: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özcan, Y. Z. (1997). İçgöçün Tanımı ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar. *Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı* (s. 79-81). Bolu: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özdal, B. (2018). *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*. Bursa: Dora.
- Öztürk, B. (2012). Avrupa Birliği’nin İran ve Suriye Politikasının Türkiye’ye Etkisi. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 39-51.
- ÖZTÜRK, B. (2012). Avrupa Birliğinin İran ve Suriye Politikasının Türkiye’ye Etkisi. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 39-51.
- Paksoy, S. (2016). Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Ekonomik ve Sosyal Yardımlar: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Kent Akademisi*, 7-15.
- Pehlivanoglu, A. Ö. (2004). *Ortadoğu ve Türkiye*. İstanbul: Kastaş Yayınları.
- Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *Amerikan Sociological Review*, 258.
- Petersen, W. (1970). A General Typology of Migration. *C.J. Jansen (der.) Readings in the Sociology of Migration (First Edition) içinde, Britain: Pergamon Press Ltd.*, 49-69.
- Radikal*. (2008, Şubat 21). 08 10, 2019 tarihinde Radikal: http://www.radikal.com.tr/dunya/baris_gorismelerine_tepkiler_olumlu_adresinden_alindi
- SABAH*. (2009, 05 17). 08 10, 2019 tarihinde SABAH: https://www.sabah.com.tr/gundem/2009/05/17/halepe_giden_ilk_cumhurbaskani_adresinden_alindi
- Sağsen, İ. (2011). Arap Baharı, Türk Dış Politikası ve Dış Algılaması. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 57-64.
- Sandıklı, A., & Semin, A. (2012). *Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye*. İstanbul: BİLGESAM Raporu.
- Saray, M. (2006). *Türkiye ve Yakın Komşuları*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Sarı, S. (2015). Türkiye-Suriye İlişkilerinin Yakın Geçmişi. *Dergipark*, 24-34.
- Sofuoğlu, E. (2012). Osmanlı Devletinin Suriye Vilayetini Islah Teşebbüsleri. *History Studies International Journal of History*, 361-364.
- Soy, B. (2004). Arap Milliyetçiliği: Ortaya Çıkışından 1918'e Kadar. *Bilig Dergisi*, 173-202.

- Soyalan, M. Y. (2013). *Emevi Hanedanlığından Esad Diktatörlüğüne Suriye*. İstanbul: İlimyurdu Yayınları.
- Sözcü. (2017, Şubat 15). *sözcü*. 01 19, 2019 tarihinde sözcü: <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/turkiyede-kac-milyon-multeci-var-bakan-soylu-acikladi-1680764/> adresinden alındı
- Şahin, M. (2010). Türkiye'nin Orta Doğu Politikası: Süreklilik ve Değişim. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 607-614.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2010, 05 05). 08 10, 2019 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı: <http://www.tccb.gov.tr/konuk-devlet-baskanlari/255/49231/suriye.html> adresinden alındı
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2009, 12 22-23). 08 10, 2019 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanlığı: http://www.mfa.gov.tr/turkiye---suriye-ydsik-1_-toplantisi-ortak-bildirisi_-22-23-aralik_-sam.tr.mfa adresinden alındı
- Taban, M. (2014). ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİNDE TÜRKİYE-SURİYE İLİŞKİLERİ. *DERGİPARK*, 7-9.
- TASAM. (2007, 10 19). 08 10, 2019 tarihinde TASAM: https://tasam.org.tr/icerik/700/bessar_esadin_turkiye_ziyareti_ve_%20bolgesel_guvenlik adresinden alındı
- TDK. (2019, 06 26). www.tdk.gov.tr. 06 26, 2019 tarihinde Türk Dil Kurumu: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Todaro, M. (1980). *Internal Migration in Developing Countries*. Genava: International Labour Office.
- Todaro, M. (1980). *Internal Migration in Developing Countries*. Genava: International Labour Office.
- Topkaya, Y. v. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1).
- TÜİK. (2019, 11 30). 11 30, 2019 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do> adresinden alındı
- Türk Kızılayı. (2019, 11 05). 11 05, 2019 tarihinde Türk Kızılayı: <http://kizilaytarih.org/tarihce.html> adresinden alındı
- Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı. (2019, 09 29). 09 29, 2019 tarihinde www.icisleri.org.tr: <https://www.icisleri.gov.tr/> adresinden alındı
- UN. (2019, 11 13). 11 13, 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Resmi Türkiye Sayfası: <http://www.un.org.tr/ana-sayfa/> adresinden alındı
- Uslu, N. (2010). Türkiye'nin Yeni Orta Doğu Yaklaşımı. *Bilig Dergisi*, Sayı: 52, 147-180.

www.meb.gov.tr. (2019, 11 25). 11 25, 2019 tarihinde www.meb.gov.tr: Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi http://fethiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar adresinden alındı

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı.

Yalçın, O. (2011). İkinci Dünya Savaşında İsmet İnönü ve Churchill Arasında Yapılan Adana Görüşmesi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi Sayı: 47*, 701-731.

YUKK, T. C. (tarih yok).

Zengin, G. (2010). *HOCA, Türk Dış Politikasında Davutoğlu Etkisi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayınları.



Yükseklisans Tezi

ORIJINALLIK RAPORU

%14	%11	%3	%10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.ankarabarosus.org.tr İnternet Kaynağı	%2
2	Submitted to Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%2
3	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%2
4	www.turkey.iom.int İnternet Kaynağı	%1
5	dosya.kmu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
6	multeciler.org.tr İnternet Kaynağı	%1
7	readgur.com İnternet Kaynağı	%1
8	kaysem11.firat.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
9	www.goc.gov.tr İnternet Kaynağı	%1

10	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	%1
11	issuu.com İnternet Kaynağı	%1

Alıntıları çıkart	Kapat	Eşleşmeleri çıkar	< %1
Bibliyografyayı Çıkart	üzerinde		